

มโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี

นางสาววรรณาทองสีมา

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

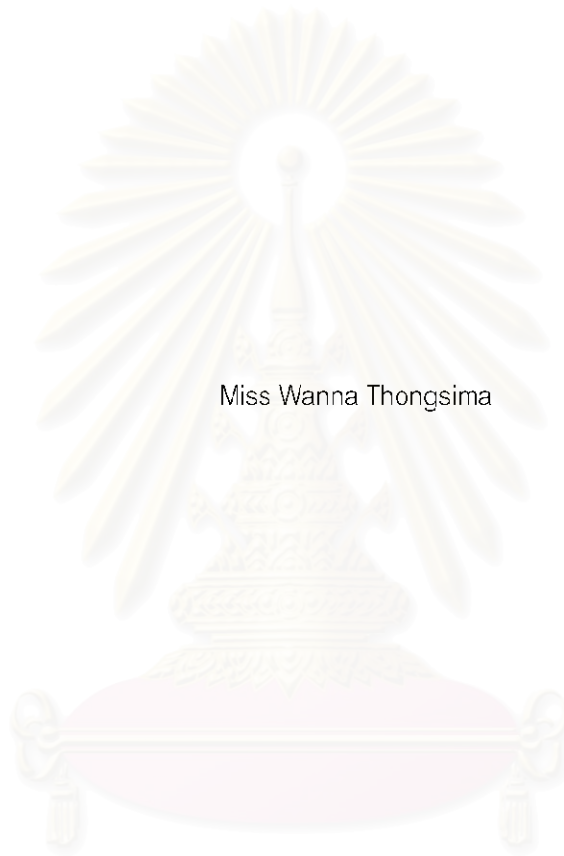
สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE CONCEPT OF MARGINALITY IN FEMINIST STANDPOINT THEORY

Miss Wanna Thongsima

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Philosophy

Department of Philosophy

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

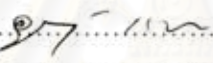
Copyright of Chulalongkorn University

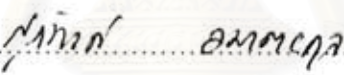
หัวข้อวิทยานิพนธ์ มโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุตินสตรี
โดย นางสาววรรณาทองสิมา
สาขาวิชา ปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. สุภัควดี อมาตยกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์เนืองน้อย บุญยเนตร

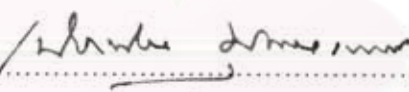
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับ
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

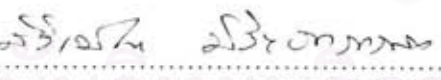

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ชีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุกฤษฏ์ แพทย์น้อย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. สุภัควดี อมาตยกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์เนืองน้อย บุญยเนตร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ)

สภามหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรรณภา ทองสีมา: มโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี
(THE CONCEPT OF MARGINALITY OF FEMINIST STANDPOINT THEORY)
อ. ที่ปรึกษา: อ. ดร. สุภัทวดี อมาตยกุล, รศ. เนื่องน้อย บุญยเนตร, 77 หน้า.

ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีในระยะแรกมีสมมติฐานแบบทวินิยมจึงทำให้มโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบมีลักษณะแบบสารัตถะนิยม/สากลนิยม ทฤษฎีจุดยืนในระยะหลังได้พยายามหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าวนี้ โดยการนำเสนอกระบวนการทศน์เรื่องการกดขี่แบบสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งส่งผลให้กลุ่มชายขอบต่าง ๆ มีความหลากหลายมากขึ้นและสามารถมีพื้นที่ในเชิงทฤษฎีได้ นักวิชาการที่ร่วมอภิปรายปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมส่วนหนึ่งเห็นว่าทฤษฎีจุดยืนในระยะหลังสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาสารัตถะนิยม/สากลนิยมได้เป็นผลสำเร็จ ในขณะที่นักวิชาการอีกส่วนหนึ่งเห็นว่าทฤษฎีดังกล่าวจะประสบปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงในเชิงอัตลักษณ์ของประธานชายขอบอย่างไม่มีที่สิ้นสุด วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเสนอทางเลือกในการตีความมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบอันน่าจะช่วยให้ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีสามารถหลีกเลี่ยงทั้งปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมและเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงได้ และจะแสดงให้เห็นว่ามโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบยังคงเป็นประโยชน์สำหรับทฤษฎีนี้ต่อไปได้

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....ปรัชญา..... ลายมือชื่อนิสิต..... *วรรณภา ทองสีมา*
สาขาวิชา.....ปรัชญา..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *สุภัทวดี อมาตยกุล*
ปีการศึกษา.....2549.....

4680207422: MAJOR PHILOSOPHY

KEYWORD: FEMINIST STANDPOINT THEORY / MARGINALITY / ESSENTIALISM/
UNIVERSALISM

WANNA THONGSIMA: THE CONCEPT OF MARGINALITY IN FEMINIST STANDPOINT THORY.
THESIS ADVISOR: SUPHAKWADEE AMATAYAKUL Ph.D., ASST. PROF. NUANGNOI
BOONYANATE, 77 pp.

Early versions of feminist standpoint theory are based on an "either/or" dualistic assumption. Consequently, the concept of marginality in these accounts faces the essentialism/universalism problem. Later versions of feminist standpoint theory seek to avoid such problem by introducing a new paradigm of oppression called "interlocking systems of oppressions." Through the paradigm shift, the number of marginal groups multiplies and marginal groups gain theoretical space. Some academics engaged in the essentialism/universalism debate argue that later versions of feminist standpoint theory successfully escape the essentialism/universalism problem. On the contrary, others believe that the theory encounters a new problem—infinite fragmentation of the marginal's identity. This thesis proposes an alternative interpretation of the concept of marginality so that feminist standpoint theory can avoid both the problems of essentialism/universalism and infinite fragmentation of the marginal's identity. It also attempts to show that the concept of marginality is still useful for the theory.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department.....Philosophy..... Student's signature..... *วณิษา ทองสีดา*.....
Field of study.....Philosophy..... Advisor's signature..... *สุพัตรา อมาตยากุล*.....
Academic year.....2006.....

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สุภัทวดี อมาตยกุล และ รองศาสตราจารย์
เนื่องน้อย บุญยเนตร เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแก่ข้าพเจ้าและผู้อำนวยการ
กระบวนการเรียนรู้ของข้าพเจ้าเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ข้าพเจ้าขอภัยสำหรับข้อบกพร่องใด ๆ
ที่ปรากฏอยู่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มา ณ โอกาสนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	5
วิธีการและขอบเขตในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีของ แนนซี ซี. เอ็ม. ฮาร์ทช็อค กับปัญหาสารัตถะนิยม/สากลนิยม	7
2.1 ทฤษฎีจุดยืนของ แนนซี ซี. เอ็ม. ฮาร์ทช็อค.....	7
2.2 ความเป็นชายขอบในทฤษฎีของฮาร์ทช็อค.....	14
2.3 ข้อโต้แย้งเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมกับประธานชายขอบของฮาร์ทช็อค.....	16
2.4 สรุป.....	22
บทที่ 3 การแปรขบวนของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี.....	26
3.1 จุดยืนสตรีนิยมของ เบ็ล ฮุคส์.....	27
3.2 จุดยืนสตรีนิยมผิวดำของ พาทริเซีย ฮิลล์ คอลลินส์.....	37
3.3 จุดยืนสตรีนิยมผิวดำของฮาร์ทช็อคในยุคหลัง.....	41
3.4 ข้อโต้แย้งเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมกับประธานชายขอบที่หลากหลาย.....	44
3.5 สรุป.....	54
บทที่ 4 การประเมินข้อโต้แย้งเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมและสรุป.....	57
รายการอ้างอิง.....	74
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	77

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี (feminist standpoint theory) ปรากฏขึ้นในราวทศวรรษที่ 1970 และ 1980 ในฐานะที่เป็นทฤษฎีเชิงวิพากษ์ที่มุ่งตรวจสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการสร้างความรู้และอำนาจ¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นัยยะของปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวต่อการเข้าใจความเป็นจริงเกี่ยวกับโลกทางสังคมภายใต้อิทธิพลของระบบปิตาธิปไตย (patriarchy) ทั้งนี้ นักคิดในทฤษฎีนี้พร้อมกับนักสตรีนิยมบางกลุ่มที่สนใจในประเด็นเชิงญาณวิทยา มีทัศนะร่วมกันว่า แม้ว่าการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างเป็นทางการที่เป็นอยู่จะได้ดำเนินการตามหลักการที่เน้นในเรื่อง “ความเป็นภววิสัย” (objectivity) ตามแนวทางของปฏิฐานนิยม (positivism) อย่างเคร่งครัด แต่ก็ยังพบว่ามีอคติทางเพศ (sexism) และลักษณะชายเป็นศูนย์กลาง (androcentrism) แฝงอยู่ พวกเขาเชื่อว่าความรู้เช่นนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงต้องเผชิญกับปัญหาการกดขี่ในรูปของความไม่เสมอภาคทางเพศ ตลอดจนยังได้ผลิตซ้ำและทำให้ความไม่ยุติธรรมระหว่างเพศดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ผลของการค้นพบนี้นำมาสู่ความหวั่นไหวในหมู่นักสตรีนิยมว่าสตรีนิยมจะสามารถสร้างความรู้เกี่ยวกับชีวิตของผู้หญิงที่มีอคติและบิดเบือนน้อยลงได้อย่างไร นักสตรีนิยมส่วนหนึ่งเห็นว่าปัญหาข้างต้นเกิดจากการขาดความระมัดระวังและความเข้มงวดในเรื่องวิธีการและบรรทัดฐานของการแสวงหาความรู้ตามแนวทางของปฏิฐานนิยม จึงควรแก้ไขโดยการปฏิบัติตามวิธีการและบรรทัดฐานนั้นอย่างเข้มงวดและรอบคอบมากขึ้น แต่นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีกลับเห็นว่าวิธีการและบรรทัดฐานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และเราไม่สามารถขจัดอคติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลประโยชน์และค่านิยมออกไปได้ แม้พวกเขาจะเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมในพื้นที่ทางญาณวิทยา แต่พวกเขาก็เชื่อว่าปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องทางการเมือง และเห็นว่าการเมืองที่ดีจะสามารถผลิตศาสตร์ที่ดี ตลอดจนจะชว่นนำสตรีนิยมไปสู่เป้าหมายในการปลดปล่อยผู้หญิงจากการถูกกดขี่ได้²

¹ Sandra Harding, “Introduction: standpoint theory as a site of political, philosophic, and scientific debate,” in *The Feminist Standpoint Theory Reader*, ed. Sandra Harding (New York: Routledge, 2004), p. 1.

² *Ibid.*, p. 5.

ในความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องการกดขี่ที่ผู้หญิงเผชิญ นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีได้อ้างว่า มุมมองบางมุมมองมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาในแง่ที่สามารถเผยให้เห็นถึงความเป็นจริงเกี่ยวกับโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างเพศได้ดีกว่ามุมมองอื่น ๆ มุมมองที่ว่าเป็นคือ มุมมองของผู้หญิงซึ่งถือเป็นกลุ่มชายขอบในระบบการกดขี่แบบชายเป็นศูนย์กลาง พวกเขาเรียกมุมมองดังกล่าวนี้ว่า “จุดยืนสตรีนิยม” ในแง่นี้ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงสิ่งที่ท้าทายญาณวิทยาซึ่งได้รับอิทธิพลจากปฏิฐานนิยมแห่งยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญา (Enlightenment) ได้ เนื่องจากญาณวิทยาดังกล่าวมีสมมติฐานในเรื่องความรู้ที่มีลักษณะเชิงภววิสัย เป็นกลาง (neutral) เป็นสากล (universal) ไม่มีความเป็นประวัติศาสตร์ (ahistorical) และอยู่เหนือสภาวะการณ์ใด ๆ ความรู้เช่นนี้ไม่ได้มาจากมุมมองของมนุษย์คนใด หากแต่เป็นของประธาน (subject of knowledge) หรือผู้รู้แบบอุดมคติที่ไม่ได้มีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมและลักษณะเฉพาะในเชิงประวัติศาสตร์แต่อย่างใด* นักทฤษฎีสายนี้ในระยะแรก เช่น แนนซี ซี. เอ็ม. ฮาร์ทซ็อค (Nancy C. M. Hartsoc) ได้พัฒนาเรื่องราวเกี่ยวกับจุดยืนของกลุ่มชายขอบนี้โดยอาศัยแนวความคิดของมาร์กซ์เรื่องจุดยืนของชนชั้นแรงงานตามการตีความของเธอเป็นต้นแบบ** เธออ้างว่ามาร์กซ์มีทัศนะว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงทางสังคมของมนุษย์นั้นเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของพวกเขาในกระบวนการผลิตและหากมนุษย์มีกิจกรรมการผลิตที่แตกต่างกันอย่างเป็นระบบ พวกเขาก็จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงทางสังคมที่แตกต่างกันด้วย สำหรับสังคมทุนนิยมซึ่งมีการแบ่งมนุษย์

* นักสตรีนิยม เช่น ลอร์เรน โคด (Lorraine Code) ได้เสนอว่า ญาณวิทยากระแสหลักยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับเงื่อนไขที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับการรู้อย่าง “จำเป็น” และ “เพียงพอ” โดยแท้จริง เพราะสภาวะการณ์ของประธานแห่งความรู้หรือ “S” ในข้อความที่ว่า “S knows that p” ไม่ได้ถูกนำมาพิจารณา ตัวอย่างเช่น Plato อธิบายไว้ว่า S knows that p if 1) p is true; 2) S believes that p; and 3) S is justified in believing that p. โปรตดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Edmund Gettier, “Is justified true belief knowledge?,” in *Epistemology: An Anthology*, ed. Ernest Sosa and Kim Jaegwon (Massachusetts: Blackwell, 2001). และ Lorraine Code, “Is the sex of the knower epistemologically significant?,” in *What Can She Know? Feminist Theory and the Construction of Knowledge* (Ithaca: Cornell University Press, 1991), pp. 1-26.

** นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีที่ตีความแนวคิดมาร์กซ์เช่นนี้อาศัยแนวทางจาก จอร์จ ลูคาค (George Lukács) นักทฤษฎีมาร์กซิสต์ชาวฮังการีซึ่งเสนอแนวคิดเรื่องจุดยืนของชนชั้นแรงงาน ดังปรากฏใน *George Lukács, History and Class Consciousness*, (Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1971). อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่ได้มุ่งที่จะศึกษาว่าการตีความและนำแนวคิดมาร์กซ์มาประยุกต์ใช้เช่นนี้สอดคล้องกับตัวของมาร์กซ์หรือไม่

ออกเป็นสองชนชั้นนั้น ชนชั้นแรงงานจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงในเรื่องของการขูดรีด และเอาเปรียบที่พวกเขาเผชิญได้อย่างไม่มีอคติหรือบิดเบือน แตกต่างไปจากความเข้าใจของชนชั้นนายทุน ในทำนองเดียวกัน การแบ่งแรงงานระหว่างผู้หญิงและผู้ชายก็ทำให้ผู้หญิงอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นการทำงานของระบบกดขี่แบบปิตาธิปไตยได้อย่างไม่มีอคติหรือบิดเบือน แตกต่างไปจากมุมมองของผู้ชาย

การอ้างเรื่องสถานะพิเศษทางญาณวิทยาเช่นนี้ทำให้มันโหดร้ายเรื่องความเป็นชายขอบมีบทบาทสำคัญในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี นอกจากฮาร์ทซ์ฮ็อคแล้ว ยังมีนักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีอีกหลายคนที่กำลังถึงคนกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบ แต่โดยที่ไม่มีนักทฤษฎีสายนี้คนใดให้คำนิยาม/อธิบายเกี่ยวกับมันที่โหดร้ายดังกล่าวยุ่อย่างชัดเจน การทำความเข้าใจเรื่องความเป็นชายขอบจึงจำเป็นต้องอาศัยการตีความ คำอธิบายโดย แบ็ทเอมิ บาร์ ออน (Bat-Ami Bar On) และ อเลสซานดรา ตาเนสินี (Alessandra Tanesini) ทำให้เข้าใจว่า ความเป็นชายขอบของผู้หญิงเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งศูนย์กลางของพวกเธอในระบบการผลิตซ้ำ พวกเธอเป็นกำลังแรงงานที่สำคัญในการผลิตเพื่อการยังชีพและยังต้องผลิตซ้ำเพื่อการสืบเผ่าพันธุ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการหล่อเลี้ยงและธำรงรักษาระบบปิตาธิปไตยอันเป็นระบบที่ย้อนกลับมากดขี่พวกเธอเอง ผู้หญิงจึงถือเป็นกลุ่มที่ครอบครองพื้นที่ชายขอบในทางสังคม และมีศักยภาพที่จะมีมุมมองซึ่งมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาซึ่งจะให้ความเข้าใจเกี่ยวกับภรรกดขี่ทางเพศภาวะได้อย่างมีอคติและบิดเบือนน้อยกว่าผู้ชายซึ่งอยู่ในพื้นที่ศูนย์กลาง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทฤษฎีโดยอาศัยแนวทางของมาร์กซ์เป็นต้นแบบก็ทำให้ฮาร์ทซ์ฮ็อคถูกวิพากษ์ว่ามีแนวโน้มที่จะมองเห็นประธานชายขอบมีลักษณะเป็นประเภทเดียวกัน (homogenous) เพราะในทฤษฎีของมาร์กซ์นั้น ความแตกต่างระหว่างผู้ที่ไม่ใช่ชนชั้นกลาง (non-bourgeoisie) แม้จะถูกสังเกตเห็นแต่ก็ไม่ได้ได้รับความสนใจในเชิงทฤษฎี ดังนั้น เมื่อฮาร์ทซ์ฮ็อคนำเรื่องการแบ่งชนชั้นทางเศรษฐกิจมาแปรเป็นชนชั้นทางเพศภาวะ เธอจึงกล่าวถึง “ผู้หญิง” ในลักษณะเหมารวม โดยนำเสนอตำแหน่งแห่งที่และปัญหาของผู้หญิงกลุ่มหนึ่ง (ผู้หญิงตะวันตกผิวขาวชนชั้นกลางที่เป็นรักต่างเพศ) ซึ่งโดยเปรียบเทียบแล้ว นับว่าเป็นกลุ่มที่มีอภิสิทธิ์เหนือกว่าผู้หญิงกลุ่มอื่น ๆ ราวกับว่าเป็นตำแหน่งแห่งที่และปัญหาของผู้หญิงทั้งหมด ส่งผลให้เกิดการลบมุมมองและปัญหาของผู้หญิงจำนวนมากออกไป ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีของเธอจึงมักถูกกล่าวหาว่ามีลักษณะแบบสารัตถะนิยม (essentialism) หรือสากลนิยม (universalism)*

* ใน *The Dictionary of Feminist Theory* แม็กกี ฮัมม์ (Maggie Humm) อธิบายว่า คำว่า “สารัตถะนิยม” หมายถึง ความเชื่อที่ว่าความแตกต่างระหว่างผู้หญิงและผู้ชายนั้นเป็นผลมาจาก “สารัตถะ” ในเชิงชีววิทยาของคนทั้งสองเพศ และคำว่า “สากลนิยม” หมายถึง ทักษะที่เชื่อว่าผู้หญิงทุกคนมีบางสิ่ง

ข้อวิพากษ์เรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมนี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี นักทฤษฎีนี้สังเกตเห็นว่า “ผู้หญิง” ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชายขอบแท้จริงแล้วเผชิญกับการกดขี่ในลักษณะที่แตกต่างกัน อันเป็นผลมาจากการครองตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมในมิติอื่น ๆ ในเวลาเดียวกันด้วย เช่น มิติทางเชื้อชาติ ชนชั้น และเพศวิถี ทำให้การกดขี่ที่ผู้หญิงเผชิญไม่ได้มีความหมายเหมือนกัน* นักทฤษฎีหลายคนมองว่าแนวทางของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีที่มาก่อนหน้าซึ่งนำเสนอประธานชายขอบไว้ในลักษณะแบบสารัตถะนิยม/สากลนิยมสะท้อนถึงอำนาจครอบงำภายในสตรีนิยมด้วยตนเอง ซึ่งในท้ายที่สุด การเคลื่อนไหวทางการเมืองภายใต้แนวทางของทฤษฎีเช่นนี้จะไม่สามารถปลดปล่อยผู้หญิงจำนวนมากให้เป็นอิสระได้ นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีในระยะต่อมาซึ่งนำโดยนักทฤษฎีผิวสี เช่น เบ็ลล์ ฮุคส์ (bell hooks)** และ พาทริเซีย ฮิลล์ คอลลินส์ (Patricia Hill Collins) มองเห็นข้อบกพร่องดังกล่าว จึงพยายามนำประเด็นเรื่องเชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ เข้าสู่การพิจารณาในเชิงทฤษฎีโดยผ่านทางมโนทัศน์เรื่องการกดขี่ที่สัมพันธ์ต่อกัน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนการในมุมมองเรื่องระบบการกดขี่ในลักษณะใหม่ และทำให้ประธานชายขอบมีความหลากหลายซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของโครงสร้างการกดขี่ที่ผู้หญิงกลุ่มต่าง ๆ เผชิญได้ดียิ่งขึ้น

ร่วมกัน แม้ว่าพวกเขาอาจแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้น หรือเพศวิถีก็ตาม ทั้งนี้ยังมีเห็นว่าหากความแตกต่างระหว่างคนทั้งสองเพศมีลักษณะเชิงสารัตถะ ก็จะมีนัยยะว่าเป็นสากลสำหรับผู้หญิงหรือผู้ชายทุกคนด้วย ส่วน *A Concise Glossary of Feminist Theory* ก็อธิบายว่า “สากลนิยม” ในทฤษฎีสตรีนิยมนั้นเป็นปัญหาว่าด้วยเรื่องการกล่าวถึง “ผู้หญิง” ในลักษณะเหมารวมเกินไป อย่างไรก็ตาม นักสตรีนิยมหลายคนอาจใช้สองคำนี้ในลักษณะที่แทนกันได้ และในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะใช้คำทั้งสองนี้ควบคู่กันไป โปรดดูรายละเอียดใน Maggie Humm, *The Dictionary of Feminist Theory* (New York: Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf, 1995) pp. 80-81, 291; Sonya Andermahr, Terry Lovell and Carol Wolkowitz, *A Concise Glossary of Feminist Theory* (New York: Arnold, 1997), pp. 232-233.

* ตัวอย่างเช่น ในทศวรรษที่ 1970 ผู้หญิงตะวันตกผิวขาวชนชั้นกลางอาจพิจารณาว่าอุดมการณ์ครัวเรือน (ideology of domesticity) เป็นสิ่งที่พันธนาการพวกเขาไว้ให้อยู่แต่ในบ้าน ทำให้พวกเขาต้องพึ่งพิงผู้ชายในทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การเข้าสู่ตลาดแรงงานจึงเป็นหนทางในการปลดปล่อยพวกเขาให้เป็นอิสระ ในขณะที่ผู้หญิงผิวสีซึ่งเป็นชนชั้นแรงงานเห็นว่า การมีงานทำไม่ได้ปลดปล่อยพวกเขาในลักษณะเดียวกัน เนื่องจากพวกเขาอยู่ในตลาดแรงงานอยู่แล้ว อุดมการณ์ครัวเรือนเมื่อทำงานร่วมกับการเหยียดสีผิว (racism) ได้ส่งผลให้พวกเขาส่วนใหญ่ได้รับโอกาสในการจ้างงานเพียงในฐานะหญิงรับใช้ของผู้หญิงผิวขาวเท่านั้น

** ฮุคส์สะกดชื่อของเธอโดยไม่ใช้อักษรตัวใหญ่เพื่อที่จะเน้นว่า สิ่งสำคัญคือสาระที่อยู่ในงานเขียนของเธอ ไม่ใช่ว่าใครเป็นผู้เขียน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาปัญหาเรื่องสาร์ตอะนิม/สากลนิมในมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบดังกล่าวในงานเขียนของนักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีสามคน ได้แก่ ฮาร์ทซ็อค ฮุคส์ และ คอลลินส์ และจะวิเคราะห์ข้อโต้แย้งของผู้วิพากษ์ทั้งที่เป็นฝ่ายสนับสนุนและคัดค้านทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีในประเด็นเรื่องความเป็นชายขอบที่มีลักษณะสาร์ตอะนิม/สากลนิม ในขณะที่ผู้วิพากษ์เหล่านี้อาศัยฐานการอ้างเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป ผู้วิพากษ์บางคน เช่น ตานลีนี และ แคเธอรีน เอ็ม. โอเลียรี (Catherine M. O'Leary) เห็นว่าแนวคิดของฮุคส์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งของคอลลินส์ สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาเรื่องสาร์ตอะนิม/สากลนิมได้อย่างเป็นผลสำเร็จ แต่ผู้วิพากษ์อีกจำนวนหนึ่ง เช่น บาร์ ออน และ ซูซาน เฮ็คแมน (Susan Hekman) เห็นว่าแนวทางที่นำโดยนักทฤษฎีผิวสีจะทำให้อัตลักษณ์ของผู้หญิงซึ่งเป็นประธานชายขอบแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงจนกระทั่งทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีไม่อาจให้การวิเคราะห์เกี่ยวกับ “ผู้หญิง” และระบบการกดขี่ที่พวกเธอเผชิญได้ อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะชี้ให้เห็นถึงความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนบางประการของผู้วิพากษ์เหล่านี้เกี่ยวกับมโนทัศน์ความเป็นชายขอบในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี และจะเสนอการตีความซึ่งเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่ง เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่ามโนทัศน์ดังกล่าวยังน่าที่จะเป็นประโยชน์ต่อทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์มโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี
2. ประเมินข้อโต้แย้งของนักคิดฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบ เพื่อที่จะพิจารณาว่ามโนทัศน์ดังกล่าวสอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีหรือไม่

วิธีการและขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยจะเริ่มจากการวิเคราะห์งานเขียนของฮาร์ทซ็อคซึ่งเป็นนักทฤษฎีในระยะแรกคนสำคัญและอธิบายมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบในทฤษฎีของเธอ พร้อมทั้งประมวลข้อวิพากษ์ในประเด็นเรื่องสาร์ตอะนิม/สากลนิมของชายขอบ บทที่สามจะอธิบายและวิเคราะห์แนวความคิดของฮุคส์ คอลลินส์ และฮาร์ทซ็อคในระยะหลัง ในความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องสาร์ตอะนิม/สากลนิมของประธานชายขอบที่นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีในระยะแรกเผชิญ ตลอดจนนำเสนอข้อวิพากษ์ของนักคิดสองฝ่ายทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับ

มโนทัศน์ความเป็นชายขอบที่มีลักษณะสารัตถะนิยม/สากลนิยม บทที่สี่จะเป็นการประเมินข้อ
โต้แย้งของผู้วิพากษ์ที่ได้กล่าวถึงในบทที่สามและจะเสนอการตีความที่เป็นทางเลือกเพื่อ
แก้ปัญหาเกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่องชายขอบที่อาจเกิดขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจความสำคัญและปัญหาหลัก ๆ ของมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบในทฤษฎี
สตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี
2. เกิดการอภิปรายความหมายของ “ความเป็นชายขอบ” ในสาขาวิชาอื่นๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีของ แนนซี ซี. เอ็ม. ฮาร์ทซ็อค กับปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยม

บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะอธิบายลักษณะของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีและมโนทัศน์เรื่องชายขอบในทัศนะของ แนนซี ซี. เอ็ม. ฮาร์ทซ็อค ซึ่งเป็นนักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีรุ่นบุกเบิกคนสำคัญ โดยอาศัยบทความเรื่อง “The feminist standpoint: developing the ground for a specific feminist historical materialism”¹ ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1983 เป็นหลัก ทั้งนี้ เนื่องจากบทความดังกล่าวสามารถสะท้อนถึงแนวคิดเรื่องจุดยืนสตรีนิยมของเธอในระยะแรกได้อย่างชัดเจน * อีกทั้งยังถือเป็นงานชิ้นที่ก่อให้เกิดข้อถกเถียงอย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการด้านสตรีนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยม ซึ่งจะได้มีการอภิปรายในประเด็นนี้ในส่วนท้ายของบทต่อไป

2.1 ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีของ แนนซี ซี. เอ็ม. ฮาร์ทซ็อค

ฮาร์ทซ็อคในบทความเรื่อง “The feminist standpoint” ได้กล่าวถึงพลังของแนวคิดของมาร์กซ์ในการวิพากษ์การกดขี่ทางชนชั้นและอาศัยแนวทางของมาร์กซ์ในเรื่องวัตถุนิยมเชิงประวัติศาสตร์ตามการตีความของเธอมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเครื่องมือซึ่งเธอเรียกว่า “จุดยืนสตรีนิยม” เพื่อใช้สำหรับอธิบายระบบการกดขี่แบบปิตาธิปไตย ฮาร์ทซ็อคอ้างว่ามาร์กซ์สามารถเผยให้เห็นถึงกระบวนการที่ชนชั้นแรงงานถูกขูดรีดและเอารัดเอาเปรียบอย่างเป็นระบบ โดยการแยกความแตกต่างในเรื่องความเป็นจริงระดับปรากฏ (appearance) และระดับสารัตถะ

¹ Nancy C. M. Hartsock, “The feminist standpoint: developing the ground for a specifically feminist historical materialism,” in *The Feminist Standpoint Theory Reader*, ed. Sandra Harding (New York: Routledge, 2004), pp. 35-54.

* ในปีเดียวกันนั้น ฮาร์ทซ็อคได้ตีพิมพ์หนังสือเรื่อง *Money, Sex, and Power: Toward a Feminist Historical Materialism* บทหนึ่งในหนังสือเล่มนี้ซึ่งมีชื่อว่า “The feminist standpoint: Toward a specifically feminist historical materialism” มีเนื้อหาและโครงสร้างการอ้างเหตุผลใกล้เคียงกับบทความข้างต้น แต่มีขนาดสั้นกว่า โปรดดูเพิ่มเติมใน Nancy C. M. Hartsock, *Money, Sex, and Power: Toward a Feminist Historical Materialism* (New York & London: Longman, 1983), pp. 231-240.

(essence) การจัดจำหน่าย (circulation) และการผลิต (production) นามธรรม (abstract) และรูปธรรม (concrete) พร้อมกับที่รับเอาจุดยืนของชนชั้นแรงงานมาพิจารณาความแตกต่างในสองระดับเหล่านี้ ด้วยวิธีการที่คล้ายคลึงกันนี้ เธอก็จะพัฒนาจุดยืนสตรีนิยมขึ้นมา

ฮาร์ทช็อคเริ่มต้นด้วยการอธิบายถึงเกณฑ์ของมโนทัศน์เรื่องจุดยืน ซึ่งมีลักษณะเป็นข้ออ้างทางญาณวิทยาห้าประการ และต่อมามีภายหลังเธอจะพิสูจน์ให้เห็นว่าเรื่องราวการผลิตและการแลกเปลี่ยนของมาร์กซ์สามารถแสดงถึงเกณฑ์เหล่านี้ได้อย่างไร เกณฑ์ของจุดยืนทั้งห้าประการนี้ ได้แก่ 1) ชีวิตเชิงวัตถุ (ในที่นี้หมายถึงตำแหน่งทางชนชั้น) ไม่เพียงแต่เป็นตัวกำหนดโครงสร้างความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคม แต่ยังจำกัดความเข้าใจนั้น ๆ ด้วย 2) หากชีวิตเชิงวัตถุของคนสองกลุ่มถูกกำหนดโครงสร้างในลักษณะที่ตรงข้ามกันแล้ว วิสัยทัศน์ของคนแต่ละกลุ่มจะให้ภาพซึ่งเป็นด้านกลับของวิสัยทัศน์ที่คนอื่นกลุ่มหนึ่งมี นอกจากนี้ ในระบบของการกดขี่ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันนั้น วิสัยทัศน์ของชนชั้นปกครองหรือกลุ่มผู้กดขี่จะมีลักษณะอคติ (partial) และบิดเบือน (perverse) 3) วิสัยทัศน์ของกลุ่มผู้กดขี่เป็นตัวกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ทางวัตถุซึ่งทุกฝ่ายถูกบังคับให้เข้าร่วม ดังนั้น จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าวิสัยทัศน์ดังกล่าวไม่เป็นจริง 4) วิสัยทัศน์ของกลุ่มผู้ถูกกดขี่จะได้อำนาจมาโดยการต่อสู้และเป็นการบรรลุความสำเร็จที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และการศึกษาในการมองทะลุเข้าไปข้างใต้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่คนทั้งหมดถูกบังคับให้เข้าร่วม 5) ความเข้าใจของผู้ถูกกดขี่ซึ่งก็คือการรับเอาจุดยืนหนึ่ง ๆ จะเผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แท้จริงในหมู่มนุษย์ว่าไม่มีลักษณะของความเป็นมนุษย์ (เป็นจุดที่อยู่เลยปัจจุบัน) และแบกรับบทบาทในการปลดปล่อยเชิงประวัติศาสตร์²

ในความพยายามที่อธิบายแนวคิดของมาร์กซ์ในกรอบเชิงญาณวิทยานั้น ฮาร์ทช็อคได้กล่าวถึงทัศนะของเขาในเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในกระบวนการผลิต ซึ่งจะเป็นตัวที่กำหนดทั้งมนุษย์และความรู้ เธออ้างถึงคำกล่าวของมาร์กซ์และเอนเงิลส์ที่ว่า

ในขณะที่ปัจเจกแสดงออกถึงชีวิตของตน พวกเขาก็เป็นเช่นนั้น ดังนั้นสิ่งที่พวกเขาเป็นจึงเกิดขึ้นร่วมกับการผลิตของพวกเขา ทั้งกับสิ่งที่พวกเขาผลิตและวิธีที่พวกเขาผลิต ธรรมชาติของปัจเจกจึงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางวัตถุซึ่งกำหนดการผลิตของพวกเขา³

² ไพรดดู "The feminist standpoint: developing the ground for a specifically feminist historical materialism," pp. 36-37.

³ Karl Marx and Frederick Engels, *The German Ideology*, ed. C. J. Arthur (New York: International Publishers, 1970), p. 42., cited in *Ibid.*, p. 37. จากข้อความที่ว่า "As individuals express their life, so they are. What they are, therefore, coincides with their production, both with what they

สำหรับมาร์กซ์แล้ว มนุษย์เป็นสิ่งที่พวกเขากระทำโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการผลิตเพื่อการยังชีพ วิธีการผลิตในรูปแบบหนึ่ง ๆ จะแสดงถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์ต่อโลกธรรมชาติ และในทางกลับกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวก็แสดงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงทางสังคมที่มีอยู่ในวิธีการผลิตนั้น ๆ ในแง่นี้ หากมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ มีกิจกรรมการผลิตที่แตกต่างกันอย่างเป็นระบบ พวกเขาก็จะมีโลกทัศน์ที่แตกต่างกันออกไปด้วย เช่น สังคมชนชั้นก็จะก่อให้เกิดวิสัยทัศน์ที่แตกต่างกันระหว่างวิสัยทัศน์ของชนชั้นปกครองและวิสัยทัศน์ของชนชั้นผู้ถูกปกครอง เป็นต้น

ฮาร์ทซ็อคเชื่อมโยงทัศนะข้างต้นนี้เข้ากับเรื่องการแลกเปลี่ยนสินค้าและการผลิต รวมถึงความเป็นจริงทางสังคมสองระดับเพื่อที่จะนำไปสู่มโนทัศน์เรื่องจุดยืนที่เธออ้าง เธออธิบายว่าในพื้นที่ของการแลกเปลี่ยนสินค้า ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกที่มีอยู่จะเป็นเรื่องของปริมาณ ทวิลักษณ์ ความตรงข้ามกันระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม ตลอดจนการแบ่งแยกระหว่างจิตและกาย จากมุมมองของการแลกเปลี่ยน สินค้าแต่ละประเภทจะแตกต่างกันในแง่ของปริมาณเท่านั้น ซึ่งรวมถึงกำลังแรงงานด้วย ในแง่นี้การซื้อขายกำลังแรงงานจึงเป็นเพียงการทำสัญญาระหว่างผู้กระทำที่มีเสรีภาพซึ่ง “แต่ละคนเข้าร่วมในความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นเจ้าของสินค้าธรรมดา ๆ เท่านั้น และพวกเขาแลกเปลี่ยนสิ่งที่เท่ากันเพื่อสิ่งที่เท่ากัน”⁴ ด้วยเหตุนี้ มันจึงดูราวกับว่าเป็นความสัมพันธ์แห่งความเสมอภาค อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่นี้เป็นเพียงความเข้าใจในระดับปรากฏหรือระดับพื้นผิวเท่านั้น หากแต่เมื่อเข้าไปในพื้นที่ของการผลิตซึ่งให้ภาพของความเป็นจริงในระดับสาร์ตอะแล้ว เรื่องราวของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายกำลังแรงงานจะแตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิง ดังคำกล่าวของมาร์กซ์ที่ว่า

เมื่อออกจากพื้นที่การจำหน่ายธรรมดา ๆ หรือการแลกเปลี่ยนสินค้า ... พวกเราสามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะใบหน้าของตัวละครของพวกเขา เขาผู้ซึ่งแต่ก่อนเป็นเจ้าของเงิน มาบัดนี้ได้ก้าวออกมาข้างหน้าในฐานะที่เป็นนายทุน เจ้าของกำลังแรงงานติดตามมาในฐานะแรงงานของเขา

produce and with how they produce. The nature of individuals thus depends on the material conditions determining their production.”

⁴ Karl Marx, *Capital*, I (New York: International Publishers, 1967), p. 176, cited in *Ibid.*, p. 38. จากข้อความที่ว่า “... each enters into relation with the other, as with a simple owner of commodities, and they exchange equivalent for equivalent.”

ผู้หนึ่งซึ่งมีความสำคัญ ย่อมเยาะ จดจ่อกับธุรกิจ อีกผู้หนึ่งขลาดกลัว ละล้าละลัง เหมือนกับคนที่กำลังนำการหลบซ่อนของตนไปยังตลาด และไม่มีอะไรที่จะให้คาดหวัง นอกเสียจากการหลบซ่อน⁵

ฮาร์ทซ์ฮ็อคเห็นว่ามาร์กซ์สามารถเห็นถึงกระบวนการที่นายทุนดูดซับเอามูลค่าส่วนเกินซึ่งชนชั้นแรงงานผลิตไปเป็นของตนเองจากการที่เขาจับเอาจุดยืนของชนชั้นแรงงานเข้ามาพิจารณา เธอยังได้ใช้เรื่องราวเกี่ยวกับการผลิตและการแลกเปลี่ยนของมาร์กซ์ข้างต้นเพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงข้ออ้างทางทฤษฎีที่เธออ้างว่ารวมอยู่ในมโนทัศน์เรื่องจุดยืน โดยอธิบายถึงนัยยะของข้ออ้างแต่ละข้อไว้ดังนี้ 1) กิจกรรมการแลกเปลี่ยนได้ก่อเกิดทฤษฎีที่มีลักษณะแบบทวินิยมซึ่งมีฐานอยู่บนการแยกเรื่องการแลกเปลี่ยนออกจากเรื่องการใช้ และให้ความสำคัญกับเรื่องการแลกเปลี่ยนเพียงข้างเดียวเท่านั้น ทฤษฎีทวินิยมนี้ยังสร้างชุดของทวิลักษณ์ที่ตรงข้ามและมีลำดับความสำคัญไม่เท่ากัน เช่น จิต/กาย อุดมคติ/วัตถุ สังคม/ธรรมชาติ ตนเอง/ผู้อื่น เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม การผลิตของชนชั้นแรงงานก่อให้เกิดทฤษฎีทวินิยมที่ตรงข้ามทวิลักษณ์หรือความเข้าใจเกี่ยวกับโลกมนุษย์และโลกธรรมชาติ จิตกับกาย อุดมคติกับวัตถุ และตนเองกับผู้อื่นในลักษณะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 2) ทฤษฎีทวินิยมที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนไม่เพียงแต่เป็นภาพด้านกลับของทฤษฎีทวินิยมที่เกิดจากการผลิต หากแต่ยังมีอคติและมีลักษณะบิดเบือนด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่ทฤษฎีทวินิยมดังกล่าวให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนในฐานะที่มีความสำคัญมากกว่าการใช้ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว การผลิตสิ่งต่าง ๆ ล้วนเป็นไปเพื่อความต่อเนืองของเผ่าพันธุ์ซึ่งเป็นไปได้เพียงโดยมีการใช้เป็นพื้นฐาน 3) ทั้งชนชั้นแรงงานและนายทุนต่างก็ต้องเข้าร่วมในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ดังนั้น ทฤษฎีทวินิยมที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนจึงไม่อาจถูกปฏิเสธว่าไม่เป็นจริงหรือเกี่ยวข้องกับผู้คนไม่กี่คนได้ 4) จุดยืนของชนชั้นแรงงานเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยการบรรลุในลักษณะที่เป็นความเข้าใจซึ่งผ่านการประนีประนอมความหมาย ไม่ใช่เป็นความเข้าใจแบบทันทีทันใด เพราะชนชั้นนายทุนควบคุมการผลิตความคิดและวัตถุ 5) เพราะจุดยืนของชนชั้นแรงงานได้เผยให้เห็นถึงความบิดเบือนในความสัมพันธ์ของมนุษย์ จึงสามารถเป็นพื้นฐานสำหรับการขับเคลื่อนให้พ้นไปจาก

⁵ Ibid., p. 38. จากข้อความที่ว่า "On leaving this sphere of simple circulation or of exchange of commodities ... we can perceive a change in the physiognomy of our *dramatis personae*. He who before was the money-owner, now strides in front as capitalist; the possessor of labor-power follows as his laborer. The one with an air of importance, smirking, intent on business; the other timid and holding back, like one who is bringing his own hide to market and has nothing to expect but—a hiding."

ความสัมพันธ์เช่นนี้ ดังจะเห็นได้จากทัศนะของมาร์กซ์ที่ว่าชนชั้นแรงงานเป็นเพียงชนชั้นเดียวเท่านั้นที่มีศักยภาพในการนำสังคมไปสู่สภาวะของการไม่มีชนชั้น

อย่างไรก็ตาม ฮาร์ทซ็อกก็ได้วิพากษ์แนวคิดของมาร์กซ์ว่ามีต่อบอดต่อเรื่องเพศภาวะอย่างมีนัยยะสำคัญ เพราะมโนทัศน์เรื่องการผลิตของเขาไม่เพียงพอที่จะบรรยายถึงกิจกรรมของผู้หญิงได้ ดังนั้น เธอจึงได้ปรับมโนทัศน์ดังกล่าวโดยแทนที่เรื่องราวของกิจกรรมการแลกเปลี่ยนและการผลิตระหว่างชนชั้นนายทุนและชนชั้นแรงงานด้วยกิจกรรมการผลิตของผู้ชายและของผู้หญิง และแทนที่จุดยืนของชนชั้นแรงงานด้วย “จุดยืนสตรีนิยม” (feminist standpoint) เป็นที่น่าสังเกตว่าฮาร์ทซ็อกไม่ได้ใช้คำว่า “จุดยืนของผู้หญิง” (women's standpoint) แต่เป็นคำว่า “จุดยืนสตรีนิยม” เพื่อที่ชี้ให้เห็นว่าจุดยืนดังกล่าวไม่ได้เป็นสิ่งที่ผู้หญิงมีโดยทันที หากแต่เป็นสิ่งที่ได้มาจากการบรรลุและมีศักยภาพทางการปลดปล่อย ฮาร์ทซ็อกกล่าวว่าเช่นเดียวกับการที่มาร์กซ์ใช้จุดยืนของชนชั้นแรงงานเพื่อทำความเข้าใจความเป็นจริงทางสังคม ทำให้เขาสามารถมองทะลุไปข้างใต้อุดมการณ์ของชนชั้นนายทุน เธอก็จะใช้จุดยืนสตรีนิยมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันและอุดมการณ์ปีศาจได้

หาก ... พวกเราติดตามแรงงานจากโรงงานไปที่บ้าน พวกเราก็จะสามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องตัวละครอีกครั้งหนึ่ง เขาผู้ซึ่งแต่ก่อนติดตามอยู่ข้างหลังในฐานะแรงงาน ชลาดก๊วและลละล้า ลละง ไม่มีอะไรที่จะให้คาดหวัง นอกเสียจากการหลบซ่อน มาบัดนี้ได้ก้าวออกมาข้างหน้า ในขณะที่บุคคลที่สาม ซึ่งไม่ได้ปรากฏอยู่เป็นการเฉพาะในเรื่องราวของมาร์กซ์ ซึ่งเป็นเรื่องการทำธุรกรรมระหว่างนายทุนและแรงงาน (ที่เป็นผู้ชายทั้งคู่) ได้ติดตามอยู่ข้างหลังอย่างชลาดก๊ว หัวข้าวของชำ คุ่มลูกเล็ก และถือผ้าอ้อม⁶

ฮาร์ทซ็อกใช้การแบ่งแรงงานทางเพศ (sexual division of labor)^{*} เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในเชิงประสบการณ์และมุมมองระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย และเพื่ออ้างสถานะ

⁶ Ibid., p. 41. จากข้อความที่ว่า “If ... we follow the worker home from the factory, we can once again perceive a change in the *dramatis personae*. He who before followed behind as the worker, timid and holding back, with nothing to expect but a hiding, now strides in front while a third person, not specifically present in Marx's account of the transaction between capitalist and worker (both of whom are male) follows timidly behind, carrying groceries, baby, and diapers.”

^{*} สังเกตว่าฮาร์ทซ็อกใช้คำว่า “ทางเพศ” (sexual) แทนที่จะเป็นคำว่า “ทางเพศภาวะ” (gender) เพราะเธอเชื่อว่าการแบ่งแรงงานดังกล่าวมีองค์ประกอบทางชีววิทยาบางอย่างและไม่สามารถลดทอนให้เหลือแต่มิติทางสังคมอย่างเดียวได้ โปรดดู Nancy C. M. Hartsok, “The feminist standpoint,” p. 40.

พิเศษทางญาณวิทยาของมุมมองของผู้หญิง เธอเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรมการผลิตของผู้หญิงและของแรงงานชายในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยอธิบายว่ากิจกรรมของผู้หญิงมีลักษณะที่สำคัญสองแง่คือ เป็นไปเพื่อการยังชีพและการผลิตซ้ำคนรุ่นต่อไป ในแง่ของการผลิตเพื่อการยังชีพ ผู้หญิงต้องผลิตสินค้าและมูลค่าส่วนเกิน (surplus value) เช่นเดียวกันกับชนชั้นแรงงานชาย การผลิตดังกล่าวทำให้พวกเขาต้องเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงวัตถุทางธรรมชาติให้เป็นสินค้า อันเป็นกระบวนการที่เป็นรูปธรรมซึ่งให้ความสำคัญกับเรื่องคุณภาพมากกว่าเรื่องปริมาณและเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ผู้หญิงยังต้องผลิตมูลค่าการใช้ (use value) ภายครัวเรือนอีกด้วย โดยพวกเขาทำหน้าที่ดูแลความต้องการพื้นฐานของสมาชิกทุกคนภายในครอบครัวและให้การเลี้ยงดูคนรุ่นต่อไป แรงงานของผู้หญิงแสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของจิตกับกายเช่นเดียวกับแรงงานของผู้ชาย และดังนั้นจึงก้าวข้ามการแบ่งแยกในลักษณะทวินิยม ผู้หญิงมีประสบการณ์แตกต่างจากผู้ชายในแง่ที่ว่าพวกเขาต่างคุ้นเคยกับปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “วันที่เพิ่มเป็นสองเท่า” (double day) และมีจำนวนชั่วโมงการทำงานมากกว่าผู้ชาย ในขณะที่แรงงานชายเข้าร่วมในกระบวนการผลิต งานเหล่านั้นไม่ได้กินเวลาในชีวิตของพวกเขาไปแทบทั้งหมด และจากการที่ผู้หญิงใช้เวลาแรงงานหมดไปกับการผลิตมูลค่าการใช้เป็นจำนวนมาก จึงมีเพียงบางอย่างที่พวกเขาผลิตเท่านั้นที่ถูกรับว่าเป็นสินค้า ยิ่งไปกว่านั้น แม้ว่าผู้หญิงและผู้ชายต่างต้องเผชิญกับความซ้ำซากในกระบวนการผลิตสินค้า แต่ความซ้ำซากในงานดูแลรักษาบ้านเรือนก็มีลักษณะที่แตกต่างออกไป การผลิตเพื่อการยังชีพ โดยเฉพาะการผลิตมูลค่าการใช้ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงมีความสัมพันธ์กับโลกของคุณภาพและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและเข้มข้นกว่าผู้ชาย และเป็นพื้นฐานที่ทำให้ผู้หญิงมีจุดได้เปรียบในแง่ที่ว่าพวกเขาสามารถมีโลกทัศน์และจิตสำนึกที่ลึกซึ้ง ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับชนชั้นแรงงานในระบบทุนนิยม

ฮาร์ทซ์ข้อคัดถกย้ำถึงความไม่เพียงพอของมโนทัศน์เรื่องการผลิตในแนวคิดของมาร์กซ์ โดยหันไปพิจารณากิจกรรมของผู้หญิงในอีกแง่หนึ่งคือ การผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอดเผ่าพันธุ์ โดยเธออธิบายว่า ในขณะที่กิจกรรมการผลิตในทุนนิยมเป็นเรื่องของการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยอาศัยเครื่องมือเพื่อที่จะแปรรูปวัตถุ กิจกรรมผลิตซ้ำเพื่อการสืบทอดเผ่าพันธุ์ของผู้หญิงจะมีความซับซ้อนมากกว่า โดยที่ไม่มีใครสามารถผลิตมนุษย์ในลักษณะเดียวกับที่ผลิตวัตถุได้ ผู้หญิงต้องเข้าไปเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโต ในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามหลีกเลี่ยงที่จะไม่ควบคุมลูก ๆ ของตนมากจนเกินไปเพื่อเอื้ออำนวยกระบวนการเจริญเติบโตของพวกเขา นอกจากนี้ แม้ว่าผู้หญิงจะเป็นผู้ผลิตแรงงานรุ่นต่อไป แต่ผู้ชายก็คือผู้ครอบครองตัวผู้หญิงและเข้ายึดแรงงานที่พวกเขาผลิตขึ้นในที่สุด ประสบการณ์ของความเป็น

แม้ในกระบวนการผลิตซ้ำนี้ทำให้เห็นถึงการเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างผู้หญิงกับธรรมชาติในลักษณะที่ลึกซึ้งกว่าการที่ชนชั้นแรงงานมีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติ ในขณะที่การกระทำที่แรงงานมีต่อโลกภายนอกเปลี่ยนแปลงทั้งโลกและธรรมชาติของแรงงาน ชีวิตใหม่ที่เกิดขึ้นก็เปลี่ยนแปลงทั้งโลกและจิตสำนึกของผู้หญิงเช่นกัน นอกจากนี้ ประสบการณ์ในการคลอดและการเลี้ยงดูบุตรยังแสดงถึงการแสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของจิตกับกายอย่างลึกซึ้งยิ่งกว่ากิจกรรมการผลิตที่ต้องอาศัยเครื่องมือของแรงงานอีกด้วย

นอกจากเรื่องการแข่งขันกันทำระหว่างเพศแล้ว ฮาร์ทซ็อคยังได้ใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์มาช่วยอธิบายความแตกต่างในเชิงประสบการณ์ระหว่างผู้ชายและผู้หญิง ซึ่งเธออ้างว่าได้นำไปสู่ความเป็นชายแบบนามธรรมและจุดยืนแบบสตรีนิยมในที่สุด ทฤษฎีดังกล่าวให้คำอธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในช่วงที่กำลังเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ว่า เด็กชายจะแยกตัวเองออกจากแม่และสร้างอัตลักษณ์ในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับเธอ (เนื่องจากอัตลักษณ์ของแม่นั้นถือเป็นภัยต่อความเป็นชายของเขา) ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่าง “ฉัน” และ “ไม่ใช่ฉัน” หรือสิ่งอื่น ๆ อย่างเข้มงวดขึ้น การสร้างตัวตนในลักษณะตรงกันข้ามกับผู้อื่นนี้ได้สะท้อนผ่านการสร้างสังคมชนชั้นและโลกทัศน์แบบผู้ชาย ตลอดจนส่งผลให้เกิดทวินิยมแบบลำดับชั้น (hierarchical dualism) ด้วย กล่าวคือ จากการที่ประสบการณ์ในครอบครัวไม่ได้ให้แบบอย่างแก่เด็กชายและไม่สำคัญสำหรับการบรรลุถึงความเป็นชายของเขา ความเป็นชายจึงได้กลายเป็นอุดมคติเชิงนามธรรมที่เด็กชายสามารถเข้าถึงได้โดยการหนีออกจากโลกแห่งครัวเรือนของผู้หญิง อันเป็นโลกของชีวิตประจำวันซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรม แล้วเข้าสู่โลกของชีวิตสาธารณะ ในแง่นี้โลกที่เป็นนามธรรมจะได้รับการให้คุณค่าเหนือโลกที่เป็นรูปธรรม โลกทั้งสองใบนี้ยังเชื่อมโยงกับชุดของทวิลักษณ์ซึ่งได้แก่ นามธรรม/รูปธรรม จิต/กาย วัฒนธรรม/ธรรมชาติ อุดมคติ/ความเป็นจริง ฯลฯ โดยข้อแรกของทวิลักษณ์แต่ละคู่เท่านั้นที่เชื่อมโยงกับผู้ชาย ฮาร์ทซ็อคกล่าวว่าความเป็นชายแบบนามธรรมนี้เป็นตัวกำหนดโครงสร้างวิธีคิดและความสัมพันธ์ทางสังคมในตะวันตก ในทางตรงกันข้าม เด็กหญิงจะสร้างอัตลักษณ์ในลักษณะที่ก้าวพ้นทวินิยมในรูปแบบใด ๆ ก็ตาม ซึ่งนำไปสู่การให้คุณค่ากับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันที่เป็นรูปธรรมและความเชื่อมโยงสัมพันธ์ทั้งกับคนอื่นและโลกธรรมชาติ

ฮาร์ทซ็อคอ้างว่าหากกลับไปพิจารณาข้ออ้าง 5 ประการ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ประสบการณ์และโลกทัศน์ของผู้หญิงสามารถเข้ากับเกณฑ์ของจุดยืนได้ เพราะ 1) ชีวิตเชิงวัตถุ (หรือกิจกรรมการผลิต) ของผู้หญิงมีผลกระทบในเชิงญาณวิทยาต่อความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมของพวกเธออย่างมีเอกลักษณ์ การสร้างอัตลักษณ์ในความสัมพันธ์ประสบการณ์ที่ท้าทายการแบ่งแยกระหว่างตนเองและคนอื่น ตลอดจนกิจกรรมการผลิตของ

ผู้หญิงล้วนเป็นไปในลักษณะที่น่าจะสร้างโลกทัศน์ซึ่งเรื่องการแบ่งขั้วแยกข้างเป็นของแปลก 2) ประสบการณ์ของผู้หญิงไม่เพียงแต่เป็นด้านกลับของประสบการณ์ของผู้ชาย หากยังเป็นพื้นฐานที่เผยให้เห็นถึงความเป็นชายแบบนามธรรมที่ทั้งมีลักษณะอคติและบิดเบือนอีกด้วย เพราะนอกจากความเป็นชายเช่นนี้ครอบครองข้างหนึ่งของทวินิยม ก็ยังได้กลับหัวกลับหางการให้คุณค่ากับกิจกรรมของมนุษย์อย่างที่ไม่ควรจะเป็นด้วย 3) ผู้ชายมีอำนาจในการกำหนดความสัมพันธ์ทางสังคมที่แสดงถึงความเป็นชายแบบนามธรรม ซึ่งผู้หญิงต้องเข้าร่วมในความสัมพันธ์ดังกล่าวและไม่อาจปฏิเสธโลกทัศน์แบบนามธรรมนี้ว่าผิดได้ ในสังคมทุนนิยมนั้นแม้กิจกรรมของผู้หญิง เช่น การเลี้ยงดูบุตร งานบ้าน จะมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นเรื่องของความจำเป็นและเกี่ยวข้องกับชีวิต แต่กลับถูกลดคุณค่า และตัวผู้หญิงซึ่งเป็นผู้กระทำกิจกรรมดังกล่าวยังถูกบั่นทอนในเชิงจิตใจและร่างกายด้วย 4) จากการที่นักสตรีนิยมได้หันกลับไปประเมินประสบการณ์ของผู้หญิง เพื่อแสวงหาความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ที่หลากหลายเข้าไว้ด้วยกัน รวมถึงตัวที่กำหนดประสบการณ์เหล่านั้นในเชิงโครงสร้าง จุดยืนแบบสตรีนิยมจึงได้ปรากฏขึ้นในฐานะของสิ่งที่ถูกบรรจุทั้งในเชิงการวิเคราะห์และการต่อสู้ทางการเมืองซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์หนึ่ง ๆ 5) จุดยืนแบบสตรีนิยมซึ่งมีฐานอยู่บนประสบการณ์ของผู้หญิงได้เผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีอคติและบิดเบือน ประสบการณ์ของความต่อเนื่องและความสัมพันธ์กับผู้อื่นและโลกธรรมชาติ ตลอดจนการรวมเป็นหนึ่งเดียวกันของจิตกับกาย สามารถให้พื้นฐานสำหรับการสร้างสังคมซึ่งไม่ต้องปฏิเสธร่างกาย โจมตีธรรมชาติ หรือแบ่งแยกระหว่างตนเองและผู้อื่น อย่างเช่นที่ปรากฏในโลกทัศน์แบบชายที่เป็นนามธรรม

2.2 ความเป็นชายขอบในทฤษฎีของฮาร์ทซ็อค

ในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีนั้น มโนทัศน์เรื่อง “ชายขอบ” ได้ปรากฏขึ้นหลายครั้ง ในฐานะที่เป็นประธานที่มีศักยภาพ อย่างไรก็ตาม แทบไม่มีนักคิดในทฤษฎีนี้คนใดที่ให้นิยามและ/หรืออธิบายเกี่ยวกับมโนทัศน์นี้ไว้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้การทำความเข้าใจในเรื่องความเป็นชายขอบจึงจำเป็นต้องอาศัยการตีความ หนึ่งในนักทฤษฎีที่ได้อธิบายในเรื่องนี้ไว้อย่างละเอียดมากที่สุดก็คือ แบ็ทเอมิ บาร์ ออน (Bat-Ami Bar On)⁷ เธออธิบายถึงเรื่องความเป็นชายขอบในทางสังคมของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีโดยทั่วไป โดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีของ

⁷ Bat-Ami Bar On, “Marginality and epistemic privilege,” in *Feminist Epistemologies*, ed. Linda Alcoff and Elizabeth Potter (New York and London: Routledge, 1993), pp. 83-100.

มาร์กซ์ ซึ่งทฤษฎีแรกได้ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาแนวคิดของตนขึ้นมา บาร์ ออน อ้างว่า ความเป็นชายขอบในทางสังคมของมาร์กซ์มีลักษณะสำคัญสองประการซึ่งเป็นแก่นที่นิยามของ มโนทัศน์ดังกล่าว ได้แก่ ประการแรก ความเป็นชายขอบในแนวคิดของมาร์กซ์เป็นมโนทัศน์ที่ถูก นิยามในแง่ของการไม่มีผลประโยชน์ได้เสียของชนชั้นหนึ่ง ๆ เช่น ความเป็นชายขอบของชนชั้น แรงงานเป็นผลมาจากการที่พวกเขาเป็นชนชั้นที่ไม่มีทรัพย์สินเหมือนเช่นที่ชนชั้นนายทุน จึงไม่มี ส่วนได้เสียในการที่จะต้องดำรงรักษาระบบทุนนิยมไว้ ประการที่สอง ความเป็นชายขอบในทาง สังคมของชนชั้นแรงงานจะขึ้นอยู่กับความเป็นศูนย์กลางในทางเศรษฐกิจของพวกเขา กล่าวคือ ชนชั้นแรงงานในแนวคิดของมาร์กซ์นั้นครอบครองพื้นที่สองแห่งในสังคมทุนนิยม พวกเขา ครอบครองพื้นที่ตรงกลางในทางเศรษฐกิจในแง่ที่ว่าพลังการผลิตของพวกเขามีความสำคัญต่อ ระบบการผลิตแบบทุนนิยม แต่ก็ถูกขีดยึดไปโดยชนชั้นนายทุนและถูกเปลี่ยนให้เป็นทุนซึ่งกลับมา สร้างอำนาจให้กับนายทุนต่อไป ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจะระหว่างชนชั้นแรงงานและชนชั้น นายทุนมีลักษณะกดขี่ และการกดขี่ของชนชั้นแรงงานโดยชนชั้นนายทุนนี้ทำให้ชนชั้นแรงงานอยู่ ในพื้นที่ชายขอบทางสังคมในความสัมพันธ์กับชนชั้นนายทุนซึ่งครอบครองพื้นที่ตรงกลางเพราะมี อำนาจในทางเศรษฐกิจซึ่งทำให้มีอิทธิพลในการควบคุมการเมืองและวัฒนธรรม

บาร์ ออน เห็นว่า ในแนวคิดของมาร์กซ์ ความเป็นชายขอบทางสังคมในลักษณะแรก ไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นและเพียงพอสำหรับสถานะพิเศษทางญาณวิทยา เพราะหากเป็น เช่นนั้นแล้ว มาร์กซ์จะไม่สามารถอ้างถึงสถานะพิเศษทางญาณวิทยาสำหรับชนชั้นแรงงานเป็น การเฉพาะได้ เนื่องจากชนชั้นดังกล่าวไม่ได้เป็นกลุ่มชายขอบเพียงกลุ่มเดียวในสังคมทุนนิยม หากแต่ยังมีกลุ่มอื่น ๆ ดำรงอยู่อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ชนชั้นอันตราย” หรือพวกที่ไม่มีงาน ทำอย่างแท้จริงซึ่งมาร์กซ์ได้กล่าวถึงไว้ใน *The Communist Manifesto* ดังนั้น ความเป็นชาย ขอบทางสังคมในลักษณะนี้จึงไม่ได้ให้หลักประกันความไม่มีผลประโยชน์ซึ่งจำเป็นต่ออิวีสต์ที่ มีลักษณะของการปฏิบัติหรือการปลดปล่อย ด้วยเหตุนี้ สำหรับ บาร์ ออน แล้ว ลักษณะประการ ที่สองของความเป็นชายขอบจึงสำคัญต่อการพัฒนามโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบซึ่งจะเป็น ฐานสำหรับสถานะพิเศษทางญาณวิทยาต่อไป เธอเห็นว่าหากนักทฤษฎีสตรีนิยมคนใดจะสร้าง มโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบโดยใช้แนวคิดของมาร์กซ์เป็นแม่แบบก็จะต้องระบุถึงระบบหนึ่ง ๆ ที่มีผู้หญิงเป็นชายขอบในทางสังคมจากการที่พวกเขาอยู่ในพื้นที่ตรงกลางในฐานะที่เป็นชนชั้น ทางเพศภาวะ/เพศ (gender/sex-class) อเลสซานดรา ตานานีสินี (Alessandra Tanesini)^๕ เป็น

^๕ Alessandra Tanesini, *An Introduction to Feminist Epistemologies* (Oxford: Blackwell, 1999).

นักทฤษฎีอีกคนหนึ่งที่ได้อธิบายในทศวรรษเรื่องความเป็นชายขอบในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีไว้ โดยอาศัยแนวทางจาก บาร์ ออน โดยจัดวางมโนทัศน์นี้ในกรอบของระบบปีตาธิปไตย ตาเนลีนอธิบายว่าความเป็นชายขอบของผู้หญิงอยู่บนฐานที่ว่าผู้หญิงอยู่ในตำแหน่งศูนย์กลางในระบบการผลิตซ้ำ พวกเขาทำหน้าที่ในด้านการผลิตเพื่อการยังชีพและยังต้องผลิตซ้ำเพื่อการสืบเผ่าพันธุ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการหล่อเลี้ยงและดำรงรักษาระบบปีตาธิปไตยไว้ ผู้หญิงจึงครอบครองพื้นที่ชายขอบในทางสังคม การอยู่ในพื้นที่ชายขอบของผู้หญิงนี้มีผลทำให้พวกเขามีมุมมองที่มีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาในแง่ที่พวกเขาสามารถมองเห็นว่าระบบกดขี่เชิงเพศภาวะมีการทำงานอย่างไร แตกต่างจากผู้ชายซึ่งถือเป็นกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์กลางและมีแนวโน้มที่จะมองเรื่องนี้โดยมีอคติและบิดเบือนไปจากความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม เป็นที่สังเกตว่าเมื่อนักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีกล่าวถึง “กลุ่มชายขอบ” พวกเขาอาจไม่ได้กำลังอ้างอิงถึงกลุ่มคนที่อยู่ในตำแหน่งแห่งที่เดียวกัน ทั้งนี้เป็นเพราะพวกเขามองเห็นระบบการกดขี่ที่สร้างความเป็นชายขอบขึ้นมาในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังจะให้เห็นในบทถัดไป การอ่านงานของนักทฤษฎีในสายนี้จึงต้องอาศัยการวิเคราะห์ว่า “กลุ่มชายขอบ” ที่พวกเขาอ้างถึงนั้นอ้างอิงถึงผู้ที่อยู่ในตำแหน่งแห่งที่ใดเป็นการเฉพาะ

2.3 ข้อโต้แย้งเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมกับประธานชายขอบของฮาร์ทซ็อค

ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีที่ฮาร์ทซ็อคพัฒนาขึ้นนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะท้าทายเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่ที่ว่าทฤษฎีดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะกล่าวถึง “ผู้หญิง” ซึ่งเป็นชนชั้นเชิงเพศภาวะที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบราวกับว่าพวกเขามีคุณสมบัติที่เป็นสารัตถะบางอย่างร่วมกัน และนำเสนอชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงตะวันตกผิวขาวชนชั้นกลางที่เป็นรักต่างเพศและแต่งงานแล้วเสมือนเป็นปัญหาของผู้หญิงทุกคน โดยละเลยความแตกต่างในหมู่ผู้หญิงในแง่อื่น ๆ เช่น เชื้อชาติ ชนชั้น และเพศวิถี เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงคนอื่น ๆ เช่น ผู้หญิงผิวดำ ผู้หญิงยากจน เลสเบี้ยน ฯลฯ จึงไม่ถูกมองเห็นในเรื่องราวของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีของฮาร์ทซ็อค อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เป็นปัญหาของสารัตถะนิยม/สากลนิยมเล็ก ๆ แล้วไม่ได้อยู่ที่การบดบังชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงอีกเป็นจำนวนมากเท่านั้น หากแต่เป็นการใช้อำนาจสร้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับผู้หญิงกลุ่มหนึ่ง โดยกดทับหรือกั้นความแตกต่างหลากหลายออกไปเพื่อทำให้ “ผู้หญิง” มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การกดทับหรือการกั้นออกเช่นนี้ถูกวิพากษ์ว่าไม่ต่างอะไรกับสิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการสร้างความรู้ของยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญาที่ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีต้องเข้าร่วมในการวิพากษ์นั่นเอง

แม้ว่านักวิพากษ์หลายคนจะชี้ไปที่เรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมว่าเป็นปัญหาที่สำคัญของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี แต่พวกเขาก็จัดวางปัญหาเรื่องนี้ไว้บนฐานที่ต่างกัน อเลสซานดรา ตาเนลีนี ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดานักวิพากษ์เหล่านั้นให้ความเห็นว่าทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีของฮาร์ทซ็อคต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมจากการนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์เชิงวัตถุ (object relations theory) เข้ามาช่วยในการอธิบาย ซึ่งทำให้ฮาร์ทซ็อคจำเป็นต้องยอมรับไว้ก่อนว่าผู้หญิงมีคุณสมบัติทางชีววิทยาบางอย่างที่เป็นสารัตถะของความเป็นผู้หญิงร่วมกัน ตาเนลีนีอ้างว่าการอาศัยทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฮาร์ทซ็อคเป็นผลมาจากความปรารถนาที่จะขยายขอบเขตทฤษฎีของเธอไปสู่ความรู้ในพื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากพื้นที่ของความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นจริงทางสังคมภายใต้อิทธิพลของระบบปีตาธิปไตย ในการที่จะบรรลุถึงความปรารถนาดังกล่าว หากฮาร์ทซ็อคอาศัยแต่เพียงแนวทางการโต้แย้งของมาร์กซ์ที่ว่า ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งของชายขอบซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงรักษา ระบบของสังคมหนึ่ง ๆ แต่กลับถูกกดขี่โดยระบบของสังคมนั้น ๆ เองจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะที่แท้จริงของระบบของสังคมนั้นได้ดีกว่า จะยังผลให้ฮาร์ทซ็อคอ้างได้แค่เพียงว่าจุดยืนสตรีนิยมสามารถให้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นจริงของระบบปีตาธิปไตยได้ดีกว่ามุมมองอื่น ๆ แต่ไม่สามารถอ้างถึงความเหนือกว่าของจุดยืนสตรีนิยมในเรื่องความรู้เกี่ยวกับโลกในแง่มุมอื่น ๆ ได้ เพียงต่อเมื่อฮาร์ทซ็อคนำทฤษฎีจิตวิเคราะห์มาช่วยสนับสนุน เธอจึงสามารถยืนยันได้ว่าผู้หญิงมีแนวทางในการเข้าถึงความรู้อย่างแตกต่างจากผู้ชาย ซึ่งก็คือวิธีการรู้คิด (cognitive style) อันเป็นผลมาจากการยอมรับไว้ก่อนว่าผู้หญิงมีบางสิ่งบางอย่างที่เป็นสารัตถะในเชิงชีววิทยาเหมือนกัน วิธีการรู้คิดนี้ยังเป็นสาเหตุที่ทำให้ประสบการณ์ของผู้หญิงมีเนื้อหาที่แตกต่างออกไปอีกด้วย

ตาเนลีนีอ้างว่าในการอ้างว่าผู้หญิงมีวิธีการรู้คิดที่แตกต่างออกไป ฮาร์ทซ็อคจะต้องยอมรับไว้ก่อนว่าผู้หญิงมีคุณสมบัติบางอย่างที่เป็นสารัตถะร่วมกัน การยอมรับสมมติฐานเช่นนี้ไว้ก่อนทำให้ฮาร์ทซ็อคสามารถเน้นถึงความแตกต่างระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายอย่างชัดเจน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ละเลยความหลากหลายในเชิงตำแหน่งแห่งที่และประสบการณ์การถูกกดขี่ในหมู่ผู้หญิงด้วย ตาเนลีนียังได้อ้างต่อไปถึงการที่ฮาร์ทซ็อคให้ความสำคัญกับสิ่งที่ผู้หญิงมีร่วมกันว่าเป็นเพราะเธอเชื่อว่า อย่างน้อยในทางทฤษฎีแล้ว เราสามารถแยกเรื่อง “เพศภาวะ” ออกจากอัตลักษณ์ด้านอื่น ๆ เช่น เชื้อชาติและชนชั้นได้ ทศนะของฮาร์ทซ็อคเช่นนี้ขัดแย้งกับของเอลิซาเบธ วี. สเปิลแมน (Elizabeth V. Spelman)⁹ ซึ่งเห็นว่าการแยกอัตลักษณ์แต่ละส่วนออก

⁹ Elizabeth V. Spelman, *Inessential Woman: Problems of Exclusion in Feminist Thought* (Boston: Beacon Press, 1988) pp. 135-136.

จากกันเช่นนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เพราะอัตลักษณ์แต่ละส่วนมีความสำคัญต่อกันและกัน ตัวอย่างเช่น เราไม่อาจแยกอัตลักษณ์ด้านเพศภาวะออกจากอัตลักษณ์ด้านเชื้อชาติของผู้หญิงผิวขาวและผิวดำเพื่อนั้นถึงความเป็นผู้หญิงที่พวกเขาจะมีร่วมกัน ดังนั้น สำหรับสเปิลแมนแล้ว “การเป็นผู้หญิง” (womanness)¹⁰ สำหรับผู้หญิงผิวขาวและผู้หญิงผิวดำไม่ได้มีความหมายเหมือนกัน ตานะสินีสนับสนุนข้อโต้แย้งของสเปิลแมนที่ว่าอัตลักษณ์แต่ละส่วนอาจไม่สามารถแยกออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด แต่เธอก็แย้งสเปิลแมนว่า ถึงกระนั้นก็ไม่ได้แปลว่าเราไม่อาจกล่าวถึงเรื่องเพศภาวะโดยไม่กล่าวถึงเรื่องเชื้อชาติ ชนชั้น เพศวิถี ตลอดจนแง่มุมอื่น ๆ ทั้งหมดได้ และการกล่าวถึงเรื่องเพศภาวะก็ไม่ได้ทำให้เราต้องสรุปว่าผู้หญิงทุกคนมีสารัตถะร่วมกัน อย่างไรก็ตาม กรณีเช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับฮาร์ทช็อค

ตานะสินีให้เหตุผลสองประการเพื่อสนับสนุนข้อกล่าวหาที่ว่า ฮาร์ทช็อคมีสมมติฐานเกี่ยวกับสารัตถะบางอย่างซึ่งผู้หญิงมีร่วมกัน โดยเฉพาะสารัตถะเชิงชีววิทยาในแง่ที่ว่าพวกเขามีร่างกายเป็นผู้หญิง (female body) เหมือนกัน ประการแรก ฮาร์ทช็อคมักจะใช้คำว่า “เพศ” มากกว่าคำว่า “เพศภาวะ” ซึ่งมีลักษณะเชิงชีววิทยาน้อยกว่า ประการที่สอง เพียงโดยการให้ความสำคัญกับ “ธรรมชาติ” ของผู้หญิงเท่านั้น ฮาร์ทช็อคจึงสามารถให้เหตุผลสนับสนุนข้ออ้างที่ว่าผู้หญิงมีประสบการณ์ในเรื่องแรงงานด้านการผลิตซ้ำที่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม ตานะสินีเห็นว่าแม้ว่าผู้หญิงจะมีลักษณะทางกายภาพที่เหมือนกัน ก็ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าพวกเขาจะต้องมีประสบการณ์ทางกายที่เหมือนกัน แต่การได้มาซึ่งข้อสรุปเช่นนี้จำเป็นต้องอาศัยสมมติฐานว่าประสบการณ์เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันที่ (immediate) โดยไม่ได้ถูกให้ความหมาย (mediated) โดยปัจจัยทางสังคม นอกจากนี้ แม้เรายอมรับไว้ก่อนว่าการมีร่างกายเป็นผู้หญิงจะทำให้ผู้หญิงมีประสบการณ์เหมือนกัน แต่เราก็ยังคงไม่สามารถรับเอาจุดยืนเป็นข้อสรุปได้ หากเราไม่ได้มีสมมติฐานว่า ประสบการณ์เหล่านี้ ซึ่งต้องมีที่มาจากลักษณะทางชีววิทยา มีความสำคัญสำหรับการเป็นผู้หญิง*

ข้อวิพากษ์ของตานะสินีข้างต้นมีจุดอ่อนหลายประการ ประการแรก ตานะสินีไม่ได้แสดงความเชื่อมโยงอย่างพอเพียงว่า ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางวัตถุที่ฮาร์ทช็อคนำมาใช้นั้นอาศัยการยอมรับสมมติฐานเรื่องสารัตถะเชิงชีววิทยาที่ผู้หญิงทุกคนมีร่วมกัน การอ้างเหตุผลสนับสนุนเพียงโดยอาศัยข้อสังเกตจากการใช้คำว่า “เพศ” ของฮาร์ทช็อคและข้อสรุปที่ว่า ฮาร์ทช็อคสามารถอ้างว่าผู้หญิงมีประสบการณ์ในเรื่องแรงงานด้านการผลิตซ้ำเพราะเธอมีสมมติฐานเรื่อง “ธรรมชาติ” ของผู้หญิงมีลักษณะก้าวกระโดดเกินไป ประการที่สอง ทฤษฎีความสัมพันธ์ทาง

¹⁰ Ibid., p. 135.

* โปรดดูบทที่ 6 และ 10 ใน Alessandra Tanesini, *An Introduction to Feminist Epistemologies*.

วัตถุที่ฮาร์ทซ็อคนำมาใช้นั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยสมมติฐานเรื่องสาร์ตตะนิยมเชิงชีววิทยาแต่อย่างใด ซึ่งคำอธิบายของ ซานดรา ฮาร์ดีง (Sandra Harding)¹¹ อาจมีส่วนช่วยแก้ต่างให้กับฮาร์ทซ็อคในเรื่องนี้ได้ ฮาร์ดีงนั้นเห็นว่า ฮาร์ทซ็อคใช้ทฤษฎีความสัมพันธ์ทางวัตถุเพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เด็กหญิง “ถูกทำให้เป็น ไม่ใช่เกิดเป็น [ผู้หญิง]”¹² โดยการนิยามตนเองอย่างเป็นทางการในความสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่วนเด็กชายถูกเปลี่ยนผ่านไปสู่ผู้ชายที่นิยามตนเองในลักษณะนามธรรมโดยแยกตัวจากคนอื่นและธรรมชาติ ทั้งนี้ เมื่อแรกเกิด เด็กทั้งสองเพศยังไม่ได้มีลักษณะเชิงเพศภาวะแต่อย่างใด หากแต่พวกเขาถูกกำหนดให้มีบุคลิกลักษณะแบบหญิง (feminine) และชาย (masculine) ในภายหลัง ในแง่นี้ ความเป็นหญิงเชิงความสัมพันธ์และความเป็นชายเชิงนามธรรมจึงเป็นผลลัพธ์ที่ฮาร์ทซ็อคพบเมื่อเธอศึกษาในเรื่องการแบ่งแรงงานทางเพศ ดังนั้น หากฮาร์ทซ็อคจะกล่าวถึงการดำรงอยู่ของความแตกต่างระหว่างวิธีการรู้คิดของผู้หญิงและผู้ชายดังที่ตานิสิกกล่าวอ้าง เธอก็น่าจะพิจารณาว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งสร้างทางสังคม (social construct) เสียมากกว่า นอกจากฮาร์ดีงแล้ว แคเธอรีน ฮันเดิลบี (Catherine Hundleby) ในบทความเรื่อง “Where standpoint stands now”¹³ ก็คัดค้านกล่าวหาเรื่องสาร์ตตะนิยมเชิงชีววิทยาของประธานแห่งความรู้นี้ทิ้งไปโดยนำฮาร์ทซ็อคกลับไปสู่บริบทของแนวคิดมาร์กซ์ที่เธอได้อาศัยเป็นต้นแบบ ซึ่งปฏิเสธการแบ่งแยกระหว่างธรรมชาติและสังคมหรือวัฒนธรรม ดังคำกล่าวของฮาร์ทซ็อคที่ว่า

หน่วยวิเคราะห์เรื่องแรงงานของมาร์กซ์ ซึ่งรวมทั้งขณะที่มันมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์คนอื่นและกับโลกธรรมชาติสามารถช่วยให้ทะลุผ่านการแบ่งขั้วแยกข้างระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม และสำหรับนักสตรีนิยมแล้ว ก็สามารถช่วยหลีกเลี่ยงการเลือกที่ผิดพลาดระหว่างการอธิบายว่าสถานการณ์ของผู้หญิงมีลักษณะเป็น “ธรรมชาติเพียงอย่างเดียว” หรือ “สังคมเพียงอย่างเดียว”¹⁴

¹¹ Sandra Harding, *The Science Question in Feminism* (New York: Cornell University Press, 1986), pp. 147-148.

¹² *Ibid.*, p. 147. จากข้อความที่ว่า “made, not born”

¹³ Catherine Hundleby, “Where standpoint stands now,” in *Politics and Feminist Standpoint Theories*, ed. Sally J. Kenney and Helen Kinsella (New York: The Haworth Press, 1997), pp. 25-44.

¹⁴ Nancy C. M. Hartssock, “The feminist standpoint,” pp. 35-36. และอ้างใน Catherine Hundleby, “Where standpoint stands now,” pp. 28-29. จากข้อความที่ว่า “The Marxian category of labor, including as it does both interaction with other humans and with the natural world, can help cut through the dichotomy of nature and culture, and, for feminists, can help to avoid the false choice of characterizing the situation of women as either ‘purely natural’ or ‘purely social’”

ฮันเดลบียังเห็นว่าทฤษฎีความสัมพันธ์ทางวัตถุเป็นสิ่งที่มาช่วยสนับสนุนสมมติฐานของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีของฮาร์ทซ็อคโดยอธิบายว่าวัตถุซึ่งคน ๆ หนึ่งทำงานหรือสัมพันธ์ด้วยมีผลต่อการสร้างความเข้าใจของคน ๆ นั้นอย่างไร ดังนั้น หากวัตถุที่ผู้หญิงมีประสบการณ์ด้วยแตกต่างจากวัตถุของผู้ชาย พวกเธอก็จะพัฒนาวิธีของการรู้ (ways of knowing) ขึ้นมาอย่างแตกต่างจากผู้ชายด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ สำหรับฮันเดลบีแล้ว ฮาร์ทซ็อคจึงไม่ผิดในเรื่องสารัตถะนิยมเชิงชีววิทยา จุดอ่อนประการที่สามของตาดานีคือ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องจุดยืนที่คลาดเคลื่อนของเธอ ตาดานีบรรยายถึงมโนทัศน์ดังกล่าวราวกับว่าเป็นสิ่งที่ผู้หญิงทุกคนมีโดยอัตโนมัติ หากพวกเธอมีสารัตถะของการเป็นผู้หญิง เช่น มีเพศทางสรีระเป็นผู้หญิงและ/หรือได้รับการเลี้ยงดูให้เติบโตขึ้นมาในแบบผู้หญิง ซึ่งขัดแย้งข้ออ้างของฮาร์ทซ็อคที่ว่าจุดยืนเป็นการบรรลุความสำเร็จ เป็นสิ่งที่ผู้ถูกกดขี่จะต้อง “เข้าไปมีส่วนร่วม” ต่อสู้เพื่อให้ได้มา และเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และการเมือง ดังจะเห็นได้จากการที่ฮาร์ทซ็อคใช้คำว่า “จุดยืนสตรีนิยม” ไม่ใช่ “จุดยืนของผู้หญิง”¹⁵ จากข้อบกพร่องทั้งสามประการข้างต้นนี้ทำให้ข้อกล่าวหาของตาดานีที่ว่า ฮาร์ทซ็อคต้องการจะขยายขอบเขตของทฤษฎีของเธอไปยังความรู้ในพื้นที่อื่น ๆ ด้วย จึงไม่มีน้ำหนักที่เพียงพอ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีก็มักจะจำกัดขอบเขตข้ออ้างในเรื่องความรู้ของชายขอบให้อยู่แต่เพียงในเรื่องความเป็นจริงทางสังคมในระบบโครงสร้างการกดขี่เชิงเพศภาวะเท่านั้น

นอกเหนือจากข้อวิพากษ์ที่มุ่งโจมตีฮาร์ทซ็อคในเรื่องการวางฐานของจุดยืนไว้บนเรื่องทฤษฎีจิตวิเคราะห์ซึ่งต้องอาศัยการยอมรับสมมติฐานเรื่องสารัตถะทางชีววิทยาไว้ก่อน ข้อวิพากษ์อีกจำนวนหนึ่งแสดงนัยยะที่ชี้ว่าลักษณะของ “ประธานชายขอบ” ในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีเป็นต้นตอของปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยม ตัวอย่างเช่น นอร์มา อาลาร์คอน (Norma Alarcón) ในบทความเรื่อง “The theoretical subject(s) of *This Bridge Called My Back* and Anglo-American feminism”¹⁶ บรรยายถึงทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีในระยะแรกอย่างเหมาะสมในฐานะที่เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยเรื่องของความเป็นประธาน* ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของประธานที่สำคัญสองขั้นตอน ในขั้นตอนแรก

¹⁵ Nancy C. M. Hartssock, “The feminist standpoint,” p. 40.

¹⁶ Norma Alarcón, “The theoretical subject(s) of *This Bridge Called My Back* and Anglo-American feminism,” in *Making Face, Making Soul: Haciendo Caras*, ed. Gloria Anzaldúa (San Francisco: Aunt Lute Foundation, 1990), pp. 356-369.

* โปรดสังเกตว่าอาลาร์คอนแสดงทัศนะเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวโดยที่ไม่ได้ระบุว่าตนกำลังอ้างถึงแนวคิดของนักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีคนใดเป็นการเฉพาะ

ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีได้สร้างอัตลักษณ์ของประธานในลักษณะเดียวกับประธานของยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญาซึ่งมีลักษณะเป็นปัจเจกที่มีความสามารถกำหนดตนเอง (autonomous individual) จากนั้นในขั้นที่สองก็แยกความแตกต่างทางเพศของประธานในลักษณะที่ตรงกันข้ามกัน เพื่อที่จะนำไปสู่การอ้างว่าผู้หญิงและผู้ชายมีวิถีแห่งการรู้ที่แตกต่างกัน อลาร์คอนเรียกการเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเพศในขั้นตอนที่สองนี้ว่า การสร้างอัตลักษณ์แบบตรงกันข้าม (counteridentification) ทั้งนี้ เธอกล่าวว่าการสร้างอัตลักษณ์ในขั้นตอนแรกมีบทบาทในการวางพื้นฐานให้กับการอ้างว่า ผู้หญิงมีความสามารถในการใช้เหตุผล เช่นเดียวกับผู้ชาย ซึ่งเกิดขึ้นในขั้นตอนที่สอง อย่างไรก็ตาม อลาร์คอนเห็นว่าการสร้างอัตลักษณ์ของประธานในลักษณะนี้ก็ทำให้ประธานของสตรีนิยมสืบทอดมรดกที่เป็นปัญหาของยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญาไปด้วย เพราะประธานของยุคที่เวลานี้ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นกฎที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้การรวมเอาความแตกต่างในเรื่องอื่น ๆ เช่น เชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากสำหรับประธานเชิงเพศภาวะที่พร้อมจะปฏิเสธว่า คน ๆ หนึ่งเป็นผู้หญิงในลักษณะซึ่งซับซ้อนกว่าเพียงการตรงข้ามกับผู้ชายอย่างธรรมดา ๆ ตัวอย่างเช่น ในวัฒนธรรมซึ่งความสัมพันธ์ด้านเชื้อชาติและชนชั้นที่ไม่เท่าเทียมเป็นหลัก การสำคัญในการจัดระเบียบของสังคม คน ๆ หนึ่งอาจเป็นผู้หญิงในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับผู้หญิงคนอื่น ๆ ด้วย

อลาร์คอนยังได้อภิปรายถึงข้อสังเกตที่มีร่วมกันในหมู่ผู้วิพากษ์บางคนเกี่ยวกับแนวโน้มของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีที่จะปฏิบัติต่อแง่มุมอื่น ๆ ของผู้หญิงในลักษณะของ “การผนวกเพิ่ม” (tacking on) ซึ่งประกอบด้วย 1) การให้ความสำคัญกับเรื่องการถูกกดขี่ของผู้หญิงเป็นอันดับแรก และถือว่าเรื่องเชื้อชาติและชนชั้นมีความสำคัญรองลงไป 2) การยอมรับว่าความไม่เสมอภาคทางเพศภาวะ เชื้อชาติ และชนชั้นก่อให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แต่หลังจากนั้นก็หันเรื่องความไม่เสมอภาคทางเชื้อชาติและชนชั้นออกไปจากการวิเคราะห์ โดยอ้างว่าขาดข้อมูลในเรื่องเหล่านี้ และ 3) การเน้นรายละเอียดเกี่ยวกับวิถีชีวิต ค่านิยม ขนบธรรมเนียม และปัญหาของผู้หญิงจากเชื้อชาติและชนชั้นที่มีสถานะเป็นรองในสังคม แต่ไม่ค่อยอธิบายว่าเรื่องเหล่านี้มีความหมายหรือมีความสำคัญอย่างไรในทางทฤษฎี ด้วยเหตุนี้ อลาร์คอนจึงเห็นว่าการสร้างประธานแห่งความรู้ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นได้นำทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีไปสู่สถานะที่แปลกประหลาดในแง่ที่ทฤษฎีนี้มีการทำงานในลักษณะที่เป็นปรปักษ์กับผลประโยชน์ของผู้หญิงที่ไม่ได้เป็นหญิงผิวขาว และความมุ่งมั่นต่อการเมืองซึ่งมีฐานอยู่บนเรื่องเพศภาวะแต่เพียงเรื่องเดียวทำให้ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีตกอยู่ในสภาวะสมรู้ร่วมคิดกับระบบการกดขี่อื่น

2.4 สรุป

จากความคิดของฮาร์ทซ็อคที่กล่าวมาในบทนี้ ทำให้เห็นการพัฒนาเครื่องมือชิ้นสำคัญที่เรียกว่า “จุดยืนสตรีนิยม” สำหรับใช้ในการวิเคราะห์สภาวะการณ์การกดขี่ที่ผู้หญิงเผชิญ ฮาร์ทซ็อคอ้างว่าเครื่องมือชิ้นนี้มีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาที่จะเผยให้เห็นถึงความเป็นจริงเกี่ยวกับเรื่องการกดขี่ภายใต้อิทธิพลของเพศภาวะ การที่จุดยืนนี้จะมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาได้นั้น ผู้ครอบครองจุดยืนจำเป็นต้องอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมหนึ่งซึ่งเรียกว่าพื้นที่ชายขอบ ในการที่ฮาร์ทซ็อคได้พัฒนาจุดยืนสตรีนิยมขึ้นมา นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเธอได้อาศัยการยอมรับสมมติฐานที่สำคัญสามประการตามต้นแบบจากแนวคิดของมาร์กซ์ ได้แก่ 1) เรื่องการแบ่งคนออกเป็นสองชนชั้นในลักษณะตรงกันข้าม 2) เรื่องการแยกความเป็นจริงออกเป็นสองระดับที่แตกต่างกัน คือระดับสารัตถะและระดับปรากฏ โดยความเป็นจริงระดับปรากฏนั้นจะมีลักษณะบิดเบือนและเป็นด้านกลับของความเป็นจริงระดับสารัตถะซึ่งลึกซึ้งกว่า* และ 3) การให้ความสำคัญในทางญาณวิทยากับเรื่องกิจกรรมการผลิตจะได้อธิบายต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมมติฐานสองประการแรกมีส่วนอย่างยิ่งที่ทำให้ทฤษฎีของฮาร์ทซ็อคประสบปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยม ในการยอมรับสมมติฐานเรื่องการแบ่งคนออกเป็นสองชนชั้นนั้น ฮาร์ทซ็อคได้เปลี่ยนชนชั้นทางเศรษฐกิจในแนวคิดของมาร์กซ์ให้มาเป็นชนชั้นเชิงเพศภาวะ โดยมี “ผู้ชาย” เป็นชนชั้นผู้กดขี่และ “ผู้หญิง” เป็นชนชั้นผู้ถูกกดขี่ และเธอยังได้เปรียบเทียบว่าผู้ชายเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์กลางและผู้หญิงอยู่ในพื้นที่ของชายขอบ ความแตกต่างในเชิงตำแหน่งแห่งที่ของคนทั้งสองกลุ่มเช่นนี้เป็นผลมาจากการกดขี่ทางเพศภาวะในการแบ่งแรงงานระหว่างคนทั้งสองเพศ ซึ่งในที่สุดแล้วได้นำพวกเขาไปสู่การมีมุมมองซึ่งมีสถานะเชิงญาณวิทยาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้หญิงจะมีโลกทัศน์ที่ครอบคลุมกว่าผู้ชาย พวกเขาสามารถมองเห็นสถาบันและอุดมการณ์ปิตาธิปไตยได้อย่างมีอคติและบิดเบือนน้อยกว่าผู้ชาย ในแง่หนึ่งสมมติฐานเรื่องการแบ่งคนออกเป็นสองชนชั้นอาจทำให้ฮาร์ทซ็อคสามารถพัฒนาทฤษฎีที่อธิบายปัญหาเรื่องการกดขี่ทางเพศอย่างเป็นระบบและมีศักยภาพในการปลดปล่อยผู้หญิงในลักษณะมวลชนได้ แต่ในขณะเดียวกันผู้วิจัยเห็นว่าสมมติฐานดังกล่าวก็เป็นสาเหตุให้ทฤษฎีของเธอมองข้ามแนวโน้มที่จะประสบกับปัญหาสารัตถะนิยม/สากลนิยม ในแง่ที่ว่าการศึกษา “ผู้หญิง” ในลักษณะของชนชั้นเช่นนี้จำเป็นต้องอาศัยการยอมรับไว้ก่อน (อีกชั้นหนึ่ง) ว่า “ผู้หญิง” มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ การที่ฮาร์ทซ็อคจะแสดงให้เห็นภาพของ “ผู้หญิง” ในฐานะที่เป็นชนชั้นทางเพศภาวะที่ถูกกดขี่ได้อย่างชัดเจน เธอต้องกดทับหรือกันความแตกต่างในหมู่

* ดังที่ได้อภิปรายไปแล้วในบทที่ 8-11

ผู้หญิงในแง่มุมมองอื่น ๆ เช่น เชื้อชาติ ชนชั้น เพศวิถี ฯลฯ ออกไปในเบื้องต้น ทั้งนี้หากพิจารณาตามข้อเท็จจริงที่ว่าฮาร์ทซ็อคได้พัฒนาทฤษฎีของตนเองขึ้นจากการวิพากษ์และประยุกต์แนวคิดของมาร์ก อย่างน้อยที่สุดเธอน่าจะได้ตระหนักถึงเรื่องการกดขี่ระหว่างชนชั้นทางเศรษฐกิจด้วย

เมื่อสมมติฐานเรื่องการแบ่งคนออกเป็นสองชนชั้นเชิงเพศภาวะมาประสานกับสมมติฐานเรื่องความเป็นจริงสองระดับ ได้แก่ ระดับสาร์ตละ และระดับปรากฏ โดยที่ผู้หญิงซึ่งเป็นชนชั้นผู้ถูกกดขี่ถูกเชื่อมโยงเข้ากับความเป็นจริงระดับสาร์ตละ และผู้ชายซึ่งเป็นชนชั้นผู้กดขี่ถูกเชื่อมโยงเข้ากับ ความเป็นจริงระดับปรากฏ อันนำไปสู่ข้ออ้างที่ว่าผู้หญิงซึ่งถือเป็นผู้ที่ถูกกดขี่และอยู่ในพื้นที่ชายขอบครอบครองจุดยืนซึ่งมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาในแง่ที่ว่าทำให้พวกเธอมองเห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับเรื่องการกดขี่ทางเพศได้อย่างมีอคติและบิดเบือนน้อยกว่าผู้ชาย ผลที่ตามมาก็คือ ในทฤษฎีของฮาร์ทซ็อค ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการกดขี่ทั้งหมดจะถูกลดทอนให้เหลือเพียงมิติเดียวคือการกดขี่ทางเพศภาวะ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วยังมีการกดขี่ในมิติอื่น ๆ เช่น เชื้อชาติ ชนชั้น เพศวิถี ฯลฯ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ความรู้เช่นนี้ยังไม่สามารถแสดงความเป็นพลวัตระหว่างระบบการกดขี่ที่แตกต่างกันซึ่งจะนำไปสู่การถูกกดขี่และ/หรืออภิสิทธิ์ของคนแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละบริบท ตัวอย่างเช่น ในบริบทหนึ่ง ๆ ผู้หญิงผิวขาวอาจถูกกดขี่ในเชิงเพศภาวะแต่ก็มีอภิสิทธิ์ในเชิงเชื้อชาติ หรือผู้ชายผิวดำอาจมีอภิสิทธิ์ในเชิงเพศภาวะแต่ก็ถูกกดขี่ในเชิงเชื้อชาติ เป็นต้น ภาวะของความรู้ที่ปรากฏในทฤษฎีของฮาร์ทซ็อคจึงดูเหมือนกับว่าผู้ชายเป็นผู้ถูกกดขี่และผู้หญิงเป็นผู้ถูกกดขี่ ในลักษณะที่ตายตัวในทุกบริบท โดยที่พวกเขาไม่อาจเปลี่ยนแปลงสถานะของพวกเขาได้ ภาพเช่นนี้อาจดูเหมือนง่ายสำหรับใครก็ตามที่จะเชื่อมโยงว่าผู้ชายและผู้หญิงต่างมีสาร์ตละบางอย่างที่ทำให้พวกเขาอยู่ในสถานะผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ตามลำดับ อนึ่ง ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการที่ฮาร์ทซ็อคนำเรื่องความจริงสองระดับมาใช้ว่า เรื่องนี้ทำให้ทฤษฎีของเธอดูคล้ายกับจะมีการยอมรับสมมติฐานในเรื่องความจริงที่มีลักษณะแบบสัมบูรณ์นิยมเอาไว้ก่อน ดังจะเห็นได้จากการอ้างของเธอที่ว่า ผู้หญิงซึ่งถือเป็นชนชั้นชายขอบในเชิงเพศภาวะมีจุดยืนซึ่งมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาในแง่ที่สามารถมองเห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับเรื่องการกดขี่ทางเพศได้ “ดีกว่า” ในแง่มีอคติและบิดเบือนน้อยกว่า

นอกเหนือจากเรื่องสมมติฐานสองประการข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังเห็นว่าแนวโน้มแบบสาร์ตละนิยม/สากลนิยมได้รับการตอกย้ำมากยิ่งขึ้นจากการที่ฮาร์ทซ็อคนำทฤษฎีความสัมพันธ์ทางวัตถุเข้ามาช่วยในการอธิบายเกี่ยวกับความแตกต่างในเชิงประสบการณ์และการพัฒนาทางจิตวิทยาของเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นหญิงเชิงความสัมพันธ์และความเป็นชายเชิงนามธรรมเมื่อพวกเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ฮาร์ทซ็อคก็นำอธิบายเอาไว้ว่าในช่วงที่

เด็กผู้หญิงและเด็กชายกำลังเจริญเติบโต เด็กผู้หญิงได้สร้างอัตลักษณ์ของตนในความสัมพันธ์ของตนเองกับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้เป็นแม่ และกับโลกธรรมชาติ ส่วนเด็กชายก็ได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นผู้ใหญ่โดยแยกตัวเองจากคนอื่นและโลกในชีวิตประจำวันซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรม จากคำอธิบายดังกล่าวนี้ บ่อยครั้งมักมีผู้ที่เข้าใจว่าการพัฒนาบุคลิกลักษณะแบบหญิงและแบบชาย เช่นนั้นนั้นเป็นผลมาจากการที่คนทั้งสองเพศมีสารัตถะในเชิงชีววิทยาที่แตกต่างกัน นักทฤษฎีบางคน เช่น ฮาร์ตดิ้งและฮันเดิลบี ก็พยายามให้คำอธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีความสัมพันธ์ทางวัตถุเพื่อปฏิเสธสารัตถะนิยมในเชิงชีววิทยาโดยพิจารณาว่าทฤษฎีนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการประกอบสร้างทางสังคมที่ทำให้เด็กหญิงและเด็กชายมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันออกไป การอธิบายในลักษณะนี้จึงเปิดโอกาสให้สามารถมีการตีความทฤษฎีนี้เข้ากับการเลี้ยงดูเด็กในสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งอาจมีแบบแผนที่หลากหลายและแตกต่างกันได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยคิดว่าคำอธิบายของนักทฤษฎีเหล่านี้ดูเหมือนจะยังไม่สามารถช่วยให้ฮาร์ทซ็อคหลีกเลี่ยงแนวโน้มแบบสารัตถะนิยม/สากลนิยมได้อย่างสิ้นเชิง เพราะเรื่องราวเกี่ยวกับพัฒนาการทางจิตวิทยาที่เป็นผลมาจากการเลี้ยงดูในวัยเด็กของเธอดูเหมือนจะอาศัยประสบการณ์ของครอบครัวเดี่ยวของชนชั้นกลางผิวขาวในสังคมตะวันตกเป็นฐานในการอธิบาย ทั้ง ๆ ที่ความเป็นไปได้ว่ารูปแบบของครอบครัวที่แพร่หลายอยู่ในสังคมหลาย ๆ แห่งอาจไม่ได้เป็นครอบครัวเดี่ยว แต่เป็นแบบครอบครัวขยายที่มีสมาชิกเครือญาติอาศัยอยู่รวมกันอย่างใกล้ชิด และ/หรืออาจเป็นสังคมที่ไม่ได้มอบบทบาทในการเลี้ยงดูเด็กให้แก่ผู้เป็นแม่แต่เพียงผู้เดียว การที่ฮาร์ทซ็อคใช้ทฤษฎีความสัมพันธ์เชิงวัตถุเข้ามาช่วยในการอธิบายเรื่องความเป็นหญิงเชิงความสัมพันธ์และความเป็นชายเชิงนามธรรมเช่นนี้ ผู้วิจัยคิดว่าเธอจำเป็นต้องอาศัยการยอมรับไว้ก่อนว่าการเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อวิธีการรู้คิดที่แตกต่างกันออกไปของคนทั้งสองเพศ โดยตัดปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมอย่างอื่นออกไปหมดสิ้น เช่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่อื่น ๆ ภายนอกครอบครัวซึ่งอาจมีระยะเวลาต่อเนื่องยาวนานตลอดช่วงชีวิตของคน เห็นสิ่งอื่นใด การอ้างความสัมพันธ์ระหว่าง การเลี้ยงดู และพัฒนาการทางจิตยังมีความยากลำบากในแง่ของการพิสูจน์ในเรื่องความเป็นสาเหตุและผลอีกด้วย

สำหรับสมมติฐานที่สามคือ เรื่องกิจกรรมการผลิตนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าอาจนับได้ว่าเป็นความพยายามที่สร้างสรรค์ของฮาร์ทซ็อคในการขยายแนวคิดของมาร์กซ์เรื่องการขูดรีดให้สามารถครอบคลุมกระบวนการที่ผลิตผลจากแรงงานของผู้หญิงถูกถ่ายโอนไปเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้ชายอย่างเป็นระบบ และแสดงให้เห็นว่ากระบวนการเช่นนี้นำไปสู่ความไม่เสมอภาคทางด้านวัตถุ สถานะ และอำนาจระหว่างคนทั้งสองเพศได้อย่างไร ตัวอย่างเช่น การที่ผู้หญิง

ถูกมอบบทบาททางสังคมให้เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องงานบ้านและการเลี้ยงดูบุตร อันเป็นงานที่ ต้องการความเอาใจใส่และเวลาเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้ชายสามารถปลดตนเองออกจากภาระ ในเรื่องนี้และใช้เวลาไปเพื่อการสันตนาการ หรือพัฒนาตนเอง ตลอดจนแสวงหาความก้าวหน้า ทางอาชีพซึ่งจะทำให้เขามีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น ในแง่หนึ่งเรื่องราว กิจกรรมการผลิตของผู้หญิงในทฤษฎีของฮาร์ทซ็อคดูจะค่อนข้างเหมาะสมแบบ “ข้าม วัฒนธรรม” เพราะการที่ผู้หญิงมีส่วนร่วมในตลาดแรงงาน และยังคงดูแลความต้องการของ สมาชิกในครัวเรือนหรือถูกมอบหมายบทบาทซึ่งเรียกว่าบทบาทด้านการผลิตซ้ำนั้น ดูจะ สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้หญิงผิวขาวในสังคมทุนนิยมตะวันตกมากกว่าผู้หญิงใน วัฒนธรรมอื่น อย่างไรก็ตาม ปัญหาการเหมาะสมแบบ “ข้ามวัฒนธรรม” ก็อาจหลีกเลี่ยงได้หาก เราจะตีความว่าฮาร์ทซ็อคกำลังชี้ไปถึงกิจกรรมการดูแลและการเลี้ยงดูในความหมายกว้าง ซึ่ง อาจรองรับรูปแบบการดูแลและการเลี้ยงดูที่หลากหลายในแต่ละสังคมหรือวัฒนธรรมได้ แต่ถึง กระนั้นก็ตามผู้วิจัยก็ยังคิดว่าฮาร์ทซ็อคให้น้ำหนักกับเรื่องกิจกรรมทางการผลิตมากเกินไปจนดู ประหนึ่งว่ากิจกรรมเป็นแง่มุมที่มีความสำคัญเป็นลำดับต้นในเชิงญาณวิทยาซึ่งมีนัยยะสำคัญ ต่อเรื่องที่ว่าใครจะรู้เรื่องการกดขี่ทางเพศภาวะได้ดีกว่าใคร ทฤษฎีของเธอจึงดูจะละเลย ความสำคัญในทางญาณวิทยาของประสบการณ์ของผู้หญิงในแง่มุมอื่น ๆ ซึ่งอยู่นอกเหนือจาก เรื่องการผลิต ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น ประสบการณ์ในการถูกกระทำความรุนแรงซึ่งเป็นผลมา จากการเป็นสมาชิกของเพศภาวะนี้ อาทิ การถูกรังควาญทางเพศ การถูกข่มขืน และอื่น ๆ อาจ ไม่ถูกนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้หญิงมีความรู้ของทฤษฎีนี้เลย หากเราไม่สามารถ โยงเรื่องเหล่านี้ให้เข้ากับเรื่องการผลิตได้

ในบทถัดไปจะเป็นการอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงในทฤษฎีจุดยืนระยะต่อมาที่นำโดย นักสตรีนิยมผิวสีซึ่งได้เข้ามาท้าทายปัญหาเรื่องสาร์ตอะนิยม/สากลนิยมของทฤษฎีสตรีนิยมแนว จุดยืนสตรีนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

การเปลี่ยนทิศทางของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี

บทที่สองแสดงให้เห็นแล้วว่า การนำเสนอแนวคิดเรื่องจุดยืนของฮาร์ทซ็อคทำให้มโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบของเธอต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมอย่างไร ในบทนี้จะเป็นการอธิบายถึงทิศทางการเปลี่ยนแปลงภายในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีซึ่งนำโดยนักทฤษฎีสตรีนิยมผิวสี เบ็ลล์ ฮุคส์ (bell hooks) และ พาทริเซีย ฮิลล์ คอลลินส์ (Patricia Hill Collins) เป็นสองชื่อที่ได้รับการอ้างถึงอยู่บ่อยครั้ง ในฐานะที่พวกเขาได้ใช้แนวทางของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีเพื่อสร้างแนวคิดที่มีลักษณะเฉพาะของผู้หญิงแอฟริกัน-อเมริกันขึ้นมา แม้ฮุคส์จะไม่ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่าเธอเป็นนักทฤษฎีในสายนี้ แต่นักทฤษฎีสตรีนิยมหลายคน กระทั่งฮาร์ทซ็อคเองก็ยังเห็นว่าฮุคส์เข้าร่วมกับรูปแบบหนึ่งของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี¹ งานเขียนของฮุคส์ในระยะแรก ๆ เรื่อง *Feminist Theory from Margin to Center* มีความคลุมเครือบางตอนซึ่งสามารถให้ภาพของการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี นั่นคือการเปลี่ยนจากการวิเคราะห์เรื่องการกดขี่แบบบวกเพิ่มจากฐาน (additive analysis of oppression) มาสู่การวิเคราะห์ที่ในลักษณะที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นสิ่งที่เป็นลักษณะเด่นทางความคิดของเธอและคอลลินส์คือการนำประเด็นเรื่องเพศภาวะ เชื้อชาติ และชนชั้นเข้าสู่พื้นที่ของการวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎี โดยผ่านมโนทัศน์เรื่องระบบกดขี่ที่สัมพันธ์ต่อกัน (interlocking system of oppression) ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนทัศน์ในการมองเรื่องระบบการกดขี่และความเป็นชายขอบในลักษณะใหม่ที่นักทฤษฎีหลายคนเชื่อว่าสามารถแก้ปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมอันเป็นข้อกล่าวหาที่ฮาร์ทซ็อคเผชิญ และสามารถเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างพันธมิตรระหว่างผู้หญิงกลุ่มต่าง ๆ หรือระหว่างชายขอบกลุ่มต่าง ๆ ประเด็นเรื่องการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่มชายขอบต่าง ๆ นี้มีความสำคัญต่อเป้าหมายของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี เนื่องจากตามตรรกะของกระบวนทัศน์ใหม่เรื่องระบบการกดขี่ที่ปรากฏขึ้นนั้น ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีจะไม่อาจบรรลุถึงการปลดปล่อยผู้หญิงได้หากไม่เข้าร่วมกับการต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มชายขอบกลุ่มอื่น ๆ ไปในเวลาเดียวกัน

นอกจากการอธิบายแนวคิดของฮุคส์และคอลลินส์แล้ว เนื้อหาส่วนหนึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงการตอบโต้ของฮาร์ทซ็อคต่อกระบวนทัศน์ใหม่เกี่ยวกับเรื่องการกดขี่และชายขอบ

¹ Nancy C. M. Hartssock, *The Feminist Standpoint Revisited* (Oxford: Westview Press, 1998), p. 245.

ตลอดจนการปรับเปลี่ยนทฤษฎีของเธอเพื่อให้คนชายขอบกลุ่มต่าง ๆ สามารถมีที่ทางของตนโดยไม่ถูกกดทับหรือกันออกอีกต่อไป และในขณะเดียวกันก็ยังคงมุ่งมั่นกับวาระเฉพาะของกลุ่มตนได้ ส่วนท้ายของบทนี้จะเป็นการนำเสนอข้อโต้แย้งจากนักทฤษฎีฝ่ายที่สนับสนุนและคัดค้านทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีในเรื่องมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แม้ว่านักทฤษฎีหลายคนจะออกมาสนับสนุนทิศทางการเมืองแบบใหม่ที่เกิดขึ้นว่าสามารถหนีจากปัญหาเรื่องสากลนิยม/สารัตถะนิยมได้เป็นผลสำเร็จ แต่นักทฤษฎีบางคนกลับเห็นว่าการนำมโนทัศน์เรื่องการกดขี่ที่สัมพันธ์ต่อกันนี้เข้ามาใช้จะนำไปทฤษฎีจุดยืนไปสู่สภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก เนื่องจากจะทำให้ประธานในชายขอบของทฤษฎีนี้มีความเป็นพหุนิยมในลักษณะที่ซับซ้อนมากจนไม่อาจให้การวิเคราะห์เรื่องการกดขี่อย่างเป็นระบบได้ ซึ่งนำมาสู่การบ่อนทำลายพลังทางการเมืองของทฤษฎีนี้เอง

3.1 จุดยืนสตรีนิยมของ เบ็ลล์ ฮุกส์

หนังสือเรื่อง *Feminist Theory from Margin to Center* ของฮุกส์ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1984 ประกอบด้วยบทความจำนวนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องเพศภาวะ เชื้อชาติ และชนชั้น โดยที่ไม่มีบทความใดที่เสนอการวิเคราะห์ในเรื่องเหล่านี้อย่างครอบคลุมในบทความเดียวในบทนำ ฮุกส์กล่าวถึงแรงบันดาลใจที่ทำให้ให้เธอเขียนหนังสือเล่มนี้ว่าเป็นเพราะ “การขาดทฤษฎีสตรีนิยมที่กล่าวถึงเรื่องชายขอบและศูนย์กลาง”² เธอกล่าวว่าทฤษฎีสตรีนิยมที่มีอยู่ ณ ขณะนั้นส่วนมากถูกสร้างขึ้นโดยผู้หญิงผิวขาวที่มีอภิสิทธิ์ ซึ่งสำหรับเธอแล้ว อาศัยอยู่ตรงศูนย์กลางของอำนาจ จึงแทบไม่ได้สะท้อนถึงชีวิตของผู้คนที่อยู่ในชายขอบแต่อย่างใด ในความตอนเดียวกัน เธอได้ให้นิยามเชิงอุปมาของ “ชายขอบ” ซึ่งสะท้อนสภาวะการณ์ของชีวิตคนผิวดำเอาไว้ว่า

การอยู่ในชายขอบคือ การเป็นส่วนหนึ่งของทั้งหมด หากแต่อยู่นอกกลุ่มหลัก ในฐานะที่เป็นคนอเมริกันผิวดำซึ่งเคยอาศัยอยู่ในเมืองเล็ก ๆ แห่งหนึ่งของรัฐเคนตักกี ทางรถไฟเคยเป็นสิ่งเตือนใจในทุก ๆ วันให้ระลึกถึงความเป็นชายขอบของพวกเรา ข้ามทางรถไฟเหล่านั้นไปคือถนนหนทางและร้านรวงซึ่งพวกเราไม่สามารถย่างกรายเข้าไปได้ คือร้านอาหารที่พวกเราไม่สามารถเข้าไปนั่งกินอาหารข้างในได้ คือผู้คนซึ่งพวกเราไม่สามารถมองหน้าอย่างตรง ๆ ได้ ข้ามทางรถไฟเหล่านั้นไปเป็นโลกที่พวกเราสามารถไปทำงานเป็นคนรับใช้ ภารโรง หรือโสเภณี ตราบเท่าที่มันจำกัดอยู่ในเรื่อง

² bell hooks, *Feminist Theory from Margin to Center* (Boston: South End Press, 1984), p. x. จากข้อความที่ว่า “... the absence of feminist theory that address margin and center ...”

ของการให้บริการ พวกเราสามารถเข้าไปในโลกใบนั้น แต่ไม่สามารถอาศัยอยู่ที่นั่นได้ พวกเราต้องกลับมาสู่ชายขอบ ข้ามทางรถไฟ มายังกระท่อมหรือบ้านที่รกร้างซึ่งอยู่ชานเมือง ... โดยมีชีวิตอย่างที่พวกเราเป็น บนชายขอบ พวกเราได้พัฒนาแง่มุมเฉพาะของการเห็นความเป็นจริง พวกเรามองทั้งจากข้างนอกเข้าไปและจากข้างในออกมา พวกเรามุ่งความสนใจไปสู่ศูนย์กลางตลอดจนชายขอบ พวกเราเข้าใจทั้งสองส่วน ... ความหมายของความเป็นทั้งหมด (wholeness) ซึ่งประทับสู่จิตสำนึกของพวกเราโดยโครงสร้างชีวิตประจำวันของพวกเราได้ให้โลกทัศน์ตรงข้ามแก่พวกเรา เป็นวิธีการเข้าใจที่ผู้คนที่พวกเราส่วนใหญ่ไม่รู้จัก เป็นโลกทัศน์ที่ค้ำจุนพวกเรา ช่วยพวกเราต่อสู้เพื่อให้พ้นไปจากความยากจนและความสิ้นหวัง ทำให้ความสำนึกในตัวตนและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพวกเราแข็งแกร่งยิ่งขึ้น³

ฮุกส์ยังได้อ้างว่าสิ่งที่เป็นตัวกำหนดกรอบความคิดของเธอในการเขียนงานชิ้นนี้คือ “ความเชื่อมั่นที่ว่าสตรีนิยมจะต้องเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีฐานอยู่ที่มวลชน (mass based political movement) หากมันต้องการจะสร้างผลกระทบต่อสังคมในลักษณะแบบปฏิวัติและนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง”⁴

ฮุกส์ได้ใช้การอ้างเหตุผลคล้ายคลึงกับทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีของฮาร์ทซ์ฮ็อค ซึ่งถึงตอนนี้เธอได้ประยุกต์ให้มีลักษณะเฉพาะของผู้หญิงผิวดำซึ่งเป็นชายขอบทั้งในแง่เพศภาวะและเชื้อชาติ เพื่อที่จะแสดงถึงข้อจำกัดของทฤษฎีสตรีนิยมที่กำลังมีอิทธิพล ณ เวลานั้น โดยเฉพาะสตรีนิยมสายเสรีนิยม (liberal feminism) และสตรีนิยมสายรากเหง้า (radical

³ Ibid., p. ix. จากข้อความที่ว่า “To be in the margin is to be part of the whole but outside the main body. As black Americans living in a small Kentucky town, the railroad tracks were a daily reminder of our marginality. Across those tracks were paved streets, stores we could not enter, restaurants we could not eat in, and people who we could not look directly in the face. Across those tracks was world we could work in as maids, as janitors, as prostitutes, as long as it was in a service capability. We could enter that world but we could not live there. We had always to return to the margin, to cross the tracks, to shacks and abandoned houses on the edge of town. ... Living as we did—on the edge—we developed a particular way of seeing reality. We looked both from the outside in and from the inside out. We focused our attention on the center as well as on the margin. We understood both. ... This sense of wholeness, impressed upon our consciousness by the structure of our daily lives, provided us an oppositional world view—a mode of seeing unknown to most of our oppressors, that sustained us, aided us in our struggle to transcend poverty and despair, strengthened our sense of self and solidarity.”

⁴ Ibid., p. x. จากข้อความที่ว่า “... the conviction that feminism must become a mass based political movement if it is to have a revolutionary, transformative impact on society.”

feminism) เธอเห็นว่านักทฤษฎีสตรีนิยมทั้งสองสายนี้มักนำเสนอปัญหาของผู้หญิงผิวขาวชาวตะวันตกชนชั้นกลางในฐานะประเด็นตัวอย่างสำหรับผู้หญิงทั้งหมด และกระทำการราวกับว่าผู้หญิงผิวดำรวมทั้งผู้หญิงกลุ่มอื่น ๆ ไม่รู้จักการกดขี่ทางเพศจนกระทั่งพวกเธอ (นักทฤษฎีสตรีนิยมสายเสรีนิยมและสายรากเหง้า) ได้หยิบยื่นวิธีการวิเคราะห์การกดขี่และแผนการสำหรับการปลดปล่อยมาให้ ทั้ง ๆ ที่สภาพการณ์การกดขี่ที่ผู้หญิงผิวดำและผู้หญิงกลุ่มอื่น ๆ เผชิญในชีวิตได้สร้างความตระหนักให้แก่ผู้หญิงจากกลุ่มที่หลากหลายเหล่านี้ว่าเพศภาวะไม่ได้เป็นตัวกำหนดชะตากรรมของ “ผู้หญิง” แต่เพียงอย่างเดียว แต่ความทุกข์ที่กลุ่มผู้หญิงผิวดำและกลุ่มอื่น ๆ เผชิญเป็นผลพวงมาจากการทำงานร่วมกันระหว่างการกดขี่ทางเพศ เชื้อชาติ และชนชั้น ทฤษฎีสตรีนิยมของผู้หญิงที่มีอิทธิพลดังเช่นสายเสรีนิยมและสายรากเหง้านี้สะท้อนอคติทางเชื้อชาติและชนชั้น โดยตอกย้ำถึงความเหนือกว่าของผู้หญิงผิวขาว ซ้ำยังทำให้ผู้หญิงกลุ่มอื่นไม่อาจเชื่อมโยงวาระทางการเมืองของพวกเธอเข้ากับวาระของขบวนการสตรีนิยมที่เป็นอยู่ได้

สุคส์พิศุจน์ความไม่ครอบคลุมของทฤษฎีสตรีนิยมสายเสรีนิยมซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่ความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายโดยอ้างว่า สภาพการณ์ในชีวิตประจำวันทำให้ผู้หญิงเชื้อชาติอื่นที่ไม่ใช่ผิวขาวและที่มีฐานะยากจนต่างตระหนักดีว่าผู้หญิงทุกคนไม่ได้มีสถานะทางสังคมเหมือนกัน แม้กระทั่งผู้ชายในกลุ่มของพวกเธอเองก็ยังคงถูกเอาเปรียบและถูกกดขี่ อีกทั้งไม่ได้มีอำนาจทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังนั้นการได้มาซึ่งสถานะทางสังคมที่เทียบเท่ากับผู้ชายเหล่านี้จึงไม่อาจปลดปล่อยพวกเธอจากระบบกดขี่ได้ ส่วนข้อเสนอของสตรีนิยมสายรากเหง้าที่ให้มีการสร้างชุมชนของผู้หญิงเป็นการเฉพาะโดยแยกออกจากชุมชนของผู้ชายนั้น สุคส์เห็นว่าเป็นเพียงรูปแบบชีวิตสตรีนิยมของผู้หญิงโสดชนชั้นกลางที่มีการศึกษารูปแบบชีวิตเช่นนี้ไม่ได้เป็นทางเลือกสำหรับผู้หญิงชนชั้นแรงงานที่มีฐานะยากจน รวมทั้งผู้หญิงที่เป็นภรรยา ยิ่งไปกว่านั้น แม้ผู้หญิงผิวดำและผู้หญิงเชื้อชาติอื่น ๆ จะต้องเผชิญกับการกดขี่เอาเปรียบอยู่ทุกวัน แต่พวกเธอก็ไม่เคยรู้สึกว่าตนเองปราศจากชุมชนของผู้หญิงด้วยกันสำหรับสุคส์แล้ว ชุมชนยูโทเปียที่มีผู้หญิงเป็นศูนย์กลางในแนวคิดสตรีนิยมผิวขาวอาจมีส่วนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงด้วยกันและทำให้พวกเธอพัฒนาจิตสำนึกในการต่อสู้กับปิตาธิปไตย แต่ชุมชนที่ “ปลอดภัย” เช่นนั้นจะไม่สามารถทำให้ผู้ชายและผู้หญิงกลุ่มอื่น ๆ เข้าใจถึงความสำคัญของการเคลื่อนไหวของสตรีนิยมที่มีต่อทุกคนได้อย่างแท้จริง

สุคส์ยังได้ระบุอย่างเฉพาะเจาะจงลงไปว่า วิธีคิดแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” (either/or dualistic thinking) ที่ต้องเลือกข้างใดข้างหนึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญเชิงอุดมการณ์ที่แทรกซึมอยู่ในระบบการกดขี่ของสังคมตะวันตก รวมทั้งได้แพร่เข้ามาในขบวนการเคลื่อนไหวของสตรีนิยมด้วย เธอสนับสนุนข้อกล่าวหาเรื่องวิธีคิดแบบทวินิยมนี้โดยการยกตัวอย่างกรณีที่

เธอมักถูกตั้งคำถามว่า สำหรับตัวเองแล้ว การเป็นผู้หญิงหรือการเป็นคนผิวดำมีความสำคัญมากกว่ากัน หรือการต่อสู้ของสตรีนิยมเพื่อยุติการกดขี่ทางเพศหรือการต่อสู้เพื่อยุติการเหยียดสีผิวสำคัญมากกว่ากัน ฮุคส์อธิบายว่านี่เป็นวิธีคิดในลักษณะตรงกันข้ามกันหรือแข่งขันกัน แทนที่จะเป็นการคิดในลักษณะไปด้วยกันได้ว่าการทำงานเพื่อยุติการกดขี่ทางเพศสามารถเกิดพร้อมกับการทำงานเพื่อต่อต้านการเหยียดสีผิว อิทธิพลของวิธีคิดแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” ยังผลให้เกิดความเข้าใจว่า หากใครเป็นเป็นนักสตรีนิยมก็หมายความว่าเธอจะไม่สนใจประเด็นทางการเมืองเรื่องอื่น ๆ ประเด็นนี้ทำให้ผู้หญิงผิวดำหลายคนเกรงจะถูกเข้าใจผิดว่าพวกเธอขาดความมุ่งมั่นต่อการต่อสู้เพื่อยุติการเหยียดสีผิว ด้วยเหตุนี้ พวกเธอรวมทั้งผู้หญิงเชื้อชาติอื่น ๆ จำนวนมากจึงเปลี่ยนการขังอัตลักษณ์ของตัวเองจาก “ฉันเป็นนักสตรีนิยม” (I am a feminist.) เป็น “ฉันสนับสนุนสตรีนิยม” (I advocate feminism.) เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาของโครงสร้างทางภาษาศาสตร์ซึ่งอาจทำให้พวกเธอดูราวกับว่ากำลังให้ความสำคัญกับกลุ่มเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นลำดับแรก นอกจากนี้ วิธีคิดแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” ที่แพร่เข้ามาในขบวนการเคลื่อนไหวของสตรีนิยมยังทำให้ผู้หญิงผิวขาวที่แสดงความมุ่งมั่นต่อสตรีนิยมไม่ได้ให้ความสนใจกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในเรื่องอื่น ๆ อย่างที่ควรจะเป็น ผู้หญิงกลุ่มนี้ยึดติดอยู่กับสมมติฐานที่ว่าอคติทางเพศเป็น “การกดขี่ที่เก่าแก่ที่สุด” หรือเป็น “ความขัดแย้งพื้นฐาน” ที่จำเป็นต้องได้รับการให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกก่อนการกดขี่อื่น ๆ ทั้งหมด เช่น การกดขี่ทางเชื้อชาติหรือการกดขี่ทางชนชั้น ฮุคส์เชื่อว่าการบริหารจัดการกดขี่ทางเพศไม่ได้หมายความว่า จะขจัดการกดขี่รูปแบบอื่น ๆ ด้วย เพราะการกดขี่ทุกรูปแบบเชื่อมโยงกันและได้รับการสนับสนุนค้ำจุนจากโครงสร้างและสถาบันทางสังคมที่เหมือนกัน ดังนั้นระบบการกดขี่หนึ่ง ๆ จึงไม่อาจถูกขจัดออกไปได้โดยไม่เข้าไปแตะระบบอื่น ๆ ด้วย

จากความไม่ครอบคลุมดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้ฮุคส์มองว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองของสตรีนิยมภายใต้การครอบงำของผู้หญิงผิวขาวไม่อาจมีฐานมวลชนอันจะนำไปสู่การสร้างระเบียบใหม่ทางสังคมและนำไปสู่การปลดปล่อยในลักษณะปฏิวัติได้ การต่อสู้ของสตรีนิยมสายเสรีนิยมทำได้แต่เพียงทำให้ผู้หญิงจำนวนหนึ่งได้รับความเสมอภาคทัดเทียมกับผู้ชายในบางพื้นที่ภายใต้ระบบปิตาธิปไตย แต่นั่นก็เป็นเพียงการปฏิรูปที่ผิวเผินและไม่ได้สร้างความระคายเคืองให้กับระบบการกดขี่ทางเพศแต่อย่างใด ส่วนการต่อสู้ของสตรีนิยมสายรากเหง้าซึ่งไม่ได้ให้ความสนใจแก่เรื่องความเสมอภาคทางสังคมตามมาตรฐานแบบผู้ชาย แต่มุ่งโจมตีพฤติกรรมที่มีลักษณะกดขี่ของผู้ชาย รวมถึงการกระทำที่ดูราวกับเป็นศัตรูของผู้หญิงนั้นก็เป็นได้อย่างมากแค่เพียงการก่อกบฏแต่ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองอย่างแท้จริง ฮุคส์เห็นว่า เพื่อที่จะให้พ้นไปจากสภาวะการณ์เช่นนี้ ขบวนการสตรีนิยมเองจะต้อง

เปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ของตนเพื่อให้ผู้หญิงจากทุกเชื้อชาติและชนชั้นสามารถเข้าร่วมในการต่อสู้เพื่อยุติการกดขี่เหล่านี้และประจักษ์ว่าพวกเขาจะได้รับประโยชน์จากการยุติการกดขี่ทางเพศโดยขบวนการสตรีนิยม นอกจากนี้ ฮุกส์ยังได้ให้ความสำคัญกับการที่ผู้หญิงจะต้องเข้าร่วมในขบวนการสตรีนิยมในฐานะที่เป็นผู้สร้างทฤษฎีและผู้นำในการกระทำทางการเมืองอีกด้วยจากการใช้จุดยืนของผู้หญิงผิวดำเป็นฐานในการวิพากษ์ทฤษฎีของผู้หญิงผิวขาวนี้เองจะเห็นว่าฮุกส์มองว่าเรื่องเพศภาวะ เชื้อชาติ และชนชั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้* ท่าทีของเธอจึงแตกต่างจากนักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีที่มาก่อนหน้า เช่น ฮาร์ทช็อค ซึ่งให้น้ำหนักกับการวิเคราะห์การกดขี่ทางเพศภาวะแต่เพียงอย่างเดียว โดยแยกออกจากประเด็นเรื่องเชื้อชาติและชนชั้นอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในความตอนหนึ่ง ฮุกส์ได้เสนอว่าผู้หญิงผิวดำควรมี “บทบาทหลัก” ในการสร้างทฤษฎีสตรีนิยมโดยอ้างว่า

ในฐานะกลุ่ม ผู้หญิงผิวดำอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ปกติในสังคมแห่งนี้ เพราะไม่เพียงแต่พวกเราโดยรวมจะอยู่บนบันไดอาชีพขั้นที่ต่ำที่สุดแล้ว สถานะสังคมโดยรวมของพวกเราต่ำกว่าสถานะของกลุ่มอื่น ๆ อีกด้วย ในการอยู่ในตำแหน่งดังกล่าว พวกเราต้องทนกับการกดขี่ทางเพศ เชื้อชาติ และชนชั้นที่หนักหน่วงที่สุด ในขณะที่เดียวกัน พวกเราเป็นกลุ่มซึ่งไม่ได้ถูกส่งสอนมาให้รับบทบาทของการเป็นผู้เอารัดเอาเปรียบ/ผู้กดขี่ ในแง่ที่พวกเราไม่ได้มี “คนอื่น” ที่พวกเราสามารถเอารัดเอาเปรียบหรือกดขี่ได้อย่างเป็นระบบ ... ผู้หญิงผิวขาวและผู้ชายผิวดำต่างมีทั้งคู่ พวกเขาอาจกระทำในฐานะที่เป็นผู้กดขี่หรือผู้ถูกกดขี่ก็ได้ ผู้ชายผิวดำอาจเป็นเหยื่อจากการเหยียดสีผิว แต่อคติทางเพศก็ทำให้พวกเขาสามารถกระทำในฐานะผู้เอารัดเอาเปรียบและผู้กดขี่ผู้หญิงได้ ผู้หญิงผิวขาวอาจเป็นเหยื่อจากอคติทางเพศ แต่การเหยียดสีผิวก็ทำให้พวกเขาสามารถกระทำในฐานะผู้เอารัดเอาเปรียบหรือผู้กดขี่คนผิวดำได้ ... มันจำเป็นสำหรับการต่อสู้ของสตรีนิยมต่อไปที่ผู้หญิงผิวดำจะต้องตระหนักถึงจุดได้เปรียบที่พิเศษซึ่งความเป็นชายขอบของพวกเราได้ให้แก่พวกเราและใช้ประโยชน์จากมุมมองนี้เพื่อที่จะวิพากษ์อำนาจครอบงำซึ่งมีอคติทางเชื้อชาติ ชนชั้น และเพศ ตลอดจนจินตนาการถึงการต่อต้านและสร้างอำนาจในการต่อต้านนี้ขึ้นมา ฉันกำลังเสนอแนะว่าพวกเราควรมีบทบาทหลักในการสร้างทฤษฎีสตรีนิยม ...⁵

* ในงานเขียนเรื่อง *Feminist Theory from Margin to Center* นี้ ฮุกส์อาจไม่ได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องชนชั้นอย่างชัดเจนนัก ทั้งนี้เป็นเพราะเธอเห็นว่าในสังคมอเมริกันช่วงทศวรรษที่ 1980 ขณะที่เธอเขียนงานชิ้นนี้ขึ้นนั้น การเหยียดสีผิวเป็นตัวกำหนดโครงสร้างทางชนชั้น สำหรับเธอแล้ว การวิเคราะห์เรื่องการเหยียดสีผิวและบทบาทของมันในสังคมทุนนิยมเท่านั้นที่จะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ทางชนชั้น โปรดดูประเด็นเรื่องชนชั้นในความคิดของฮุกส์ใน Ibid., p. 3.

⁵ Ibid., pp. 14-15. จากข้อความที่ว่า “As a group, black women are in an unusual position in this society, for not only are we collectively at the bottom of the occupational ladder, but our overall

ข้ออ้างของฮุกส์ที่ว่า โดยเปรียบเทียบกับผู้หญิงผิวขาวและผู้ชายผิวดำแล้ว ผู้หญิงผิวดำ ถือว่ามีตำแหน่งทางสังคมต่ำที่สุดในแง่ที่ถูกกดขี่ทั้งทางด้านเพศภาวะ เชื้อชาติ และชนชั้น อันนำไปสู่การอ้างถึง “บทบาทหลัก” ในการสร้างทฤษฎีสตรีนิยมในที่นี้ค่อนข้างจะขัดแย้งกับความคิดของเธอที่ปรากฏในเนื้อหาส่วนอื่น ๆ แต่ความขัดแย้งดังกล่าวก็สามารถให้ภาพของการเปลี่ยนแปลงในการวิเคราะห์เรื่องระบบการกดขี่ภายในทฤษฎีสตรีนิยมได้เป็นอย่างดี เพราะการอ้างว่าผู้หญิงผิวดำควรมี “บทบาทหลัก” เช่นนี้ทำให้สามารถตีความได้ว่า ฮุกส์ยังคงมีวิธีการวิเคราะห์เรื่องการกดขี่ในลักษณะแบบบวกเพิ่มจากฐานซึ่งใช้โดยนักสตรีนิยมหลายคน ในวิธีการวิเคราะห์เช่นนี้โดยทั่วไปแล้ว เรื่องเพศภาวะ เชื้อชาติ หรือชนชั้นจะถูกมองว่าเป็นระบบการกดขี่ที่แยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิง และจะมีระบบการกดขี่หนึ่งที่ถูกจัดให้เป็นระบบการกดขี่ที่เป็นพื้นฐานที่สุด ส่วนระบบการกดขี่อื่นที่เหลือจะถูกถือว่าเป็นเพียงตัวแปรหรือปัจจัยซึ่งจะถูกเพิ่มเข้าไปในระบบการกดขี่พื้นฐานนั้น ๆ โดยที่ตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ไม่ได้มีอิทธิพลต่อการทำงานของระบบการกดขี่ที่เป็นพื้นฐานแต่ประการใด ตัวอย่างของการใช้กระบวนการทัศน์เช่นนี้สามารถเห็นได้จากการที่นักทฤษฎีสตรีนิยมบางคนพยายามที่จะแทรกเรื่องเพศภาวะและเชื้อชาติเข้าไปในทฤษฎีมาร์กซิสต์ เป็นต้น กล่าวกันว่ากระบวนการทัศน์เรื่องการกดขี่แบบบวกเพิ่มจากฐานเหล่านี้ถูกกำหนดโดยสมมติฐานแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” ซึ่งส่งผลให้นักสตรีนิยมจำนวนมากเชื่อว่าพวกเขาสามารถล้มล้างการกดขี่ทางเพศภาวะได้ โดยที่ไม่ต้องไปแตะต้องการกดขี่ทางเชื้อชาติ ชนชั้น หรือการกดขี่เรื่องอื่น ๆ สำหรับกรณีของฮุกส์นั้น นอกเหนือจากข้ออ้างของเธอในเรื่อง “บทบาทหลัก” ของผู้หญิงผิวดำจะเป็นแบบบวกเพิ่มจากฐานแล้ว ก็ยังมีลักษณะแบบเบ็ดเสร็จด้วย เนื่องจากเธออ้างว่าผู้หญิงผิวดำถูกกดขี่ทั้งในแง่เพศภาวะ เชื้อชาติ และชนชั้น ดังนั้นพวกเขาจึงถูกกดขี่มากที่สุดและมีจุดยืนที่สามารถเป็นฐานในการอธิบายเรื่องราวการกดขี่

social status is lower than that of any other group. Occupying such a position, we bear the brunt of sexist, racist, and classist oppression. At the same time, we are the group that has not been socialized to assume the role of exploiter/oppressor in that we are allowed no institutionalized “other” that we can exploit or oppress. ... White women and black men have it both ways. They can act as oppressor or be oppressed. Black men may be victimized by racism, but sexism allows them to act as exploiters and oppressors of women. White women may be victimized by sexism, but racism enables them to act as exploiters and oppressors of black people. ... It is essential for continued feminist struggle that black women recognize the special vantage point our marginality gives us and make use of this perspective to criticize the dominant racist, classist, sexist hegemony as well as to envision and create a counter-hegemony. I am suggesting that we have a central role to play in the making of feminist theory ...”

ของคนทั้งหมดได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้ เพียงอาศัยการวิเคราะห์การกดขี่ที่ผู้หญิงผิวดำเผชิญ ชูคส์จึงสามารถละเลยประสบการณ์การถูกกดขี่ของคนกลุ่มอื่น ๆ เช่น ผู้หญิงผิวขาว ผู้ชายผิวดำ ได้

ในงานระยะต่อ ๆ มา ชูคส์ได้ถอยห่างจากสมมติฐานเรื่องการกดขี่แบบบวกเพิ่มจากฐานไปสู่สมมติฐานเรื่องระบบการกดขี่ที่สัมพันธ์กันอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น ในงานเขียนที่มีชื่อว่า *Yearning: Race, Gender and Cultural Politics* ซึ่งตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 1991^{*} ชูคส์ยังคงใช้จุดยืนสตรีนิยมของผู้หญิงผิวดำเพื่อวิพากษ์ปัญหาสารัตถะนิยม/สากลนิยมที่ปรากฏในการเคลื่อนไหวของสตรีนิยมคล้ายกับใน *Feminist Theory from Margin to Center* แต่ถึงตอนนี้เธอพยายามให้น้ำหนักกับการวิพากษ์ขบวนการต่อสู้เพื่อการปลดปล่อยคนผิวดำพอ ๆ กับขบวนการปลดปล่อยผู้หญิง เธออ้างว่าการต่อสู้ทางเชื้อชาติที่ละเลยเรื่องอคติทางเพศหรือการต่อสู้เรื่องอคติทางเพศที่ละเลยเรื่องเชื้อชาติล้วนแต่บ่อนทำลายพลังของขบวนการนั้น ๆ เองและไม่อาจนำไปสู่เป้าหมายของการปลดปล่อยที่แท้จริงได้ เธอเห็นว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการปลดปล่อยของคนผิวดำยังคงรับเอาค่านิยมและจิตสำนึกของผู้ครอบครองอาณานิคมผิวขาวมาใช้ เช่น ขบวนการปลดปล่อยผิวดำในระยะแรกที่เรียกร้องสิทธิพลเมืองของคนผิวดำที่ยังคงนิยามคำว่า “เสรีภาพ” แบบคนผิวขาว โดยเน้นเรื่องการเข้าถึงโอกาสและสิทธิทางวัตถุที่คนผิวขาวมี นอกจากนี้ ขบวนการดังกล่าวได้จัดวางผู้ชายไว้ในตำแหน่งของอำนาจและยืนยันค่านิยมแบบปิตาธิปไตยที่เข้าใจว่าการปลดปล่อยคนผิวดำคือการให้ผู้ชายผิวดำสามารถเข้าถึงสิทธิของผู้ชาย ทำให้ผู้ชายผิวดำยังคงมีอำนาจเหนือผู้หญิงผิวดำ เมื่อผู้หญิงผิวดำเข้าร่วมในการต่อสู้กับขบวนการเช่นนี้ พวกเธอจึงถูกมอบหมายให้ทำหน้าที่รับใช้ผู้ชายผิวดำเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังสะท้อนในงานเขียนของผู้หญิงผิวดำบางคนในช่วงทศวรรษที่ 1960^{**}

ในบทหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ชูคส์ได้วิเคราะห์ท่าทีการตอบโต้ของกลุ่มต่าง ๆ ต่อกรณีการข่มขืนหญิงผิวขาวโดยผู้ชายผิวดำซึ่งเกิดขึ้นที่เซ็นทรัลปาร์ค^{***} เพื่อแสดงให้เห็นถึงการ

^{*} งานดังกล่าวเป็นการรวมบทความเชิงวิพากษ์ของเธอในประเด็นเรื่องเพศภาวะและเชื้อชาติที่ปรากฏในภาพยนตร์และโทรทัศน์อันเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง โปรดดูเพิ่มใน bell hooks, *Yearning: Race, Gender and Cultural Politics* (Boston: South End Press, 1990).

^{**} เช่น “On the issue of role” ของ โทนี เคด แบมบารา (Toni Cade Bambara) อ้างใน *ibid.*, pp. 16-17.

^{***} เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 1989 โดยเป็นกรณีที่ผู้หญิงผิวขาวคนหนึ่งถูกข่มขืนและทำร้ายร่างกายจนได้รับบาดเจ็บสาหัส ขณะที่วิ่งออกกำลังกายในสวนสาธารณะเซ็นทรัลปาร์ค ผู้

ข้อค้นพบกันของระบบการกดขี่ทางด้านเพศและเชื้อชาติในสหรัฐอเมริกา ซึ่งแนวทางแบบบวกเพิ่มจากฐานที่วางอยู่บนสมมติฐานของวิธีคิดแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” ไม่สามารถให้การวิเคราะห์การกดขี่ที่ซับซ้อนเช่นนี้ได้ ภายหลังจากที่เกิดเหตุการณ์ “เซ็นทรัลปาร์ค” ขึ้น คนผิวดำจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ชายผิวดำ ซึ่งมีกระบวนทัศน์ที่มีอคติทางเพศ มีแนวโน้มที่จะมองการข่มขืนระหว่างเชื้อชาติเช่นนี้ว่าเป็นการโต้ตอบกับการเหยียดสีผิว ส่วนผู้หญิงผิวขาวรวมทั้งผู้หญิงผิวดำหลายคนก็กล่าวถึงกรณีนี้โดยให้น้ำหนักกับเรื่องอคติทางเพศของผู้ชายมากกว่าแง่มุมทางด้านเชื้อชาติ* สุกส์เห็นว่าการโต้ตอบเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” ซึ่งอยู่ในวิธีคิดของพวกเขา ส่งผลให้ผู้คนมักตัดสินใจว่าอาชญากรรมดังกล่าวนี้เป็นเรื่องของอคติทางเพศหรือการเหยียดสีผิวมากกว่ากัน รวากับว่าระบบกดขี่ทั้งสองมีลักษณะของการแข่งขันกัน สุกส์อ้างว่าวิธีคิดแบบทวินิยมเช่นนี้เป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงและอำพรางรักษาระบบการกดขี่ทุกรูปแบบให้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องและเป็นตัวอธิบายว่าเหตุใดอคติทางเพศของผู้ชายผิวดำจึงมักถูกนำเสนอราวกับว่ามีลักษณะที่เป็นภัยและน่าสะพรึงกลัวมากกว่าอคติทางเพศของผู้ชายผิวขาว เหตุใดนักสตรีนิยมผิวขาวจึงรู้สึกดีกว่าเมื่อผู้หญิงผิวดำแยกตัวออกจากผู้ชายผิวดำเพื่อเข้าร่วมกับพวกเธอในการต่อสู้กับปีศาจปีศาจ โดยเหตุใดผู้หญิงผิวดำจึงไม่สามารถห่วงใยต่อเรื่องอคติทางเพศพร้อม ๆ กับเรื่องการเหยียดสีผิวได้

สุกส์กล่าวว่าการจะเข้าใจถึงความหมายที่ซับซ้อนของกรณีเซ็นทรัลปาร์คนี้จำเป็นต้องอาศัยจุดยืนสตรีนิยมของผู้หญิงผิวดำที่ให้ความสำคัญทั้งเรื่องอคติทางเพศและเชื้อชาติไปพร้อม ๆ กัน จุดยืนที่ว่านี้จะทำให้เห็นว่าอำนาจของผู้ชายภายใต้ระบบปีศาจปีศาจมีลักษณะสัมพันธ์ในแง่ที่ผู้ชายจากกลุ่มที่ยากจนและผู้ชายผิวสีไม่อาจได้อะไรขึ้นมาจากการเข้าร่วมกับระบบกดขี่เช่นนี้ หากแต่ได้กลายเป็นเหยื่อผู้รองรับมายาคติเรื่องความเป็นชายอันนำมาซึ่งภัยต่อชีวิตและสวัสดิภาพของพวกเขาในที่สุด สุกส์ยังได้เรียกร้องให้ทุกคนเข้าร่วมในการขจัดอคติทางเพศและทางเชื้อชาติ โดยการสำรวจ ทำความเข้าใจ และตระหนักถึงความเชื่อมโยงของสองประเด็นนี้และไม่ส่งเสริมวิธีคิดแบบทวินิยม พร้อมกับลงมือกระทำการในระดับชีวิตประจำวันเพื่อที่จะสร้าง

ต้องสงสัยในเหตุการณ์นี้เป็นกลุ่มวัยรุ่นผิวดำจำนวน 5 คน โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ Elaine Cassel, "How to stop false confessions such as in the Central Park jogger's case," CNN.com (17 December, 2002). Available from: <http://archives.cnn.com/2002/LAW/12/17/findlaw.analysis.centralpark.jogger/index.html> [2007, February 26].

* ในงานเขียนชิ้นหนึ่ง แอนเดรีย แคนนาเพิล (Andrea Kannapel) ซึ่งเป็นผู้หญิงผิวขาว ใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ในคำบรรยายว่า "THE CRIME WAS MORE SEXIST THAN RACIST ..." โปรดดู bell hooks, *Yearning: Race, Gender and Cultural Politics*, p. 61.

สังคมที่ลดความรุนแรงลงและมีความยุติธรรมมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงผิวดำซึ่งถูกผู้ชายเชื้อชาติเดียวกันทำร้ายอาจพยายามทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องความยากจน อคติทางเพศ และการเหยียดสีผิวในบริบทของสังคมอเมริกัน หรือผู้หญิงผิวขาวซึ่งถูกผู้ชายผิวดำทำร้ายก็อาจปฏิเสธที่จะเข้าร่วมในการสนทนากับผู้ที่แสดงความเห็นในลักษณะเหยียดสีผิว เพื่อที่จะไม่ผลิตซ้ำความรุนแรงทางเชื้อชาติ แม้ว่าโดยส่วนตัวแล้ว ผู้หญิงผิวขาวคนนั้นอาจรู้สึกโกรธแค้นกับการกระทำของผู้ชายคนดังกล่าวก็ตาม เป็นต้น ข้อเสนอของฮุกส์ที่ให้พิจารณาแก่นการวิเคราะห์เรื่องเพศภาวะและเชื้อชาติในเวลาเดียวกันนี้จึงแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนจากแนวทางการวิเคราะห์เรื่องการกดขี่แบบบวกเพิ่มจากฐานไปสู่กระบวนการทศน์เรื่องระบบการกดขี่แบบสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งคล้ายกับแนวคิดของคอลลินส์ (ดังจะได้อธิบายในภายหลัง)

จากการที่ฮุกส์เรียกร้องให้มีการพิจารณาถึงความซับซ้อนและการซ้อนทับกันของระบบการกดขี่โดยใช้ประสบการณ์ของผู้หญิงผิวดำเป็นศูนย์กลางการวิเคราะห์นี้เอง “ผู้หญิง” ในทฤษฎีของนักสตรีนิยมผิวขาวจึงถูกรื้อสร้างและ “ชายขอบ” ได้ถูกปรับเปลี่ยนให้สามารถรองรับความแตกต่างทางเชื้อชาติได้ด้วย จนถึงจุดนี้ “ชายขอบ” ในแนวคิดของฮุกส์ไม่ได้มีเพียง “ผู้หญิง” แบบเหมารวมเหมือนเช่น “ชายขอบ” ในแนวคิดของฮาร์ทช็อค แต่ประกอบขึ้นด้วยกลุ่มของผู้หญิงผิวขาว ผู้หญิงผิวดำ และผู้ชายผิวดำเป็นอย่างน้อย และมีความเป็นไปได้ว่าฮุกส์ยังตระหนักถึงการดำรงอยู่ของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของการกดขี่ นอกจากนี้ ท่าทีของฮุกส์ในการวิพากษ์ผู้หญิงผิวขาวในขบวนการสตรีนิยมและผู้ชายผิวดำในขบวนการปลดปล่อยคนผิวดำยังสะท้อนความเข้าใจของเธอที่ว่า กลุ่มคนเหล่านี้ทั้งถูกกดขี่และมีอภิสิทธิ์ในแง่มุมที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ฮุกส์เห็นว่าการรื้อสร้างหน่วยวิเคราะห์ “ชายขอบ” และการกระทำการในลักษณะตรงกันข้ามในรูปแบบของการต่อต้าน (opposition) ต่อกลุ่มผู้กดขี่นั้นยังไม่อาจทำให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบบรรลุถึงเป้าหมายของการปลดปล่อยได้ เพราะผู้ที่อยู่ภายใต้การกดขี่คนใดก็สามารถกระทำเช่นนั้นได้ทั้งสิ้น เธอยืนยันถึงความสำคัญของการเป็นประธาน (subjectivity) ของบรรดาคนในชายขอบทั้งหลาย โดยอ้างอิงถึงคำพูดของ เปาโล เฟรย์เร (Paulo Freire) ที่ว่า “พวกเราไม่สามารถเข้าสู่การต่อสู้ในฐานะที่เป็นกรรม (object) เพื่อที่จะกลายเป็นประธาน (subject) ในเวลาต่อมาได้”⁶ เธอเห็นว่าการเป็นประธานแตกต่างจากไปจากการต่อต้านแบบเป็นฝ่ายตรงกันข้าม “...กระบวนการนั้นปรากฏขึ้นในขณะที่คน ๆ หนึ่งบังเกิดความเข้าใจถึงวิธีการที่โครงสร้างของการครอบงำทำงานในชีวิตตน ในขณะที่เขา/เธอได้พัฒนาความคิดและจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ ในขณะที่เขา/เธอได้สร้างนิสัยของการเป็นอยู่แบบ

⁶ bell hooks, *Yearning: Race, Gender and Cultural Politics*, p. 15. จากข้อความที่ว่า “We cannot enter the struggle as objects in order to later become subjects.”

ใหม่อันเป็นทางเลือกขึ้นมา และต่อต้านจากพื้นที่แห่งความแตกต่างที่เป็นชายขอบและถูกนิยามจากข้างใน”⁷ เธอกล่าวว่าความเป็นชายขอบที่ถูกบังคับโดยโครงสร้างของการกดขี่นั้นแตกต่างไปจากความเป็นชายขอบที่คน ๆ หนึ่งเลือกเพื่อที่จะให้เป็นพื้นที่ของการต่อต้านชัดเจนอย่างสิ้นเชิง ตัวอย่างเช่น ในขณะที่นักทฤษฎีสตรีนิยมผิวขาวหันมาให้ความสนใจและออกมาพูดถึงเรื่องการเหยียดสีผิวมากขึ้น แต่การกระทำเช่นนั้นก็ทำให้พวกเธอยังคงสามารถจัดวางตนเองไว้ที่ตำแหน่งศูนย์กลางของอำนาจ ในลักษณะที่ผู้หญิงผิวสีซึ่งอยู่ในชายขอบก็ยังคงเป็น “คนอื่น” หรือถูกทำให้เป็นชายขอบอยู่ต่อไป อูคส์ยกตัวอย่างหนึ่งของการกระทำที่สะท้อนถึง “การเป็นประธาน” ของคนผิวดำเอาไว้ว่า เมื่อ คอร์เนล เวสต์ (Cornel West) ไปบรรยายเรื่อง “Decentering Europe: The Crisis of Contemporary Culture”^{*} ณ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยนำเสนอเนื้อหาทางความคิดและทฤษฎีของเขาในรูปแบบที่คล้ายกับการเทศน์ซึ่งคนผิวดำมักนิยมใช้กัน เขาได้ลงมือปฏิบัติการทางวัฒนธรรมและยืนยันถึงการเป็นประธานชายขอบผิวดำแบบสุดขีด โดยอาศัยการบรรยายในรูปแบบของการเทศน์ของคนผิวดำเช่นนั้น เวสต์ได้นำอัตลักษณ์ของคนผิวดำที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบเข้าสู่พื้นที่ของมหาวิทยาลัยซึ่งถือเป็นสถาบันของคนผิวขาวและโดยปกติแล้ว ไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมผิวดำ การกระทำดังกล่าวจึงถือเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับอัตลักษณ์ของคนผิวดำในบริบทของคนผิวขาว และเขายังทำให้สารของเขาสามารถเข้าถึงผู้ฟังที่ไม่ได้เป็นนักวิชาการอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การที่เวสต์ใช้รูปแบบการของการเทศน์ยังเป็นการจัดวางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนผิวดำไว้ที่ศูนย์กลาง ทำให้ผู้ฟังต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของตนเอง โดยเปิดรับเอาจุดยืนเชิงวรรณกรรมที่แตกต่างออกไป เพื่อที่จะทำความเข้าใจถึงสิ่งที่เวสต์พูด สิ่งที่น่าจะสรุปความสำคัญของการปฏิบัติการจากพื้นที่ชายขอบและการยืนยันถึง “การเป็นประธาน” เช่นนี้อยู่ในประโยคของเธอที่ว่า

พื้นฐานของกระบวนการลดความเป็นศูนย์กลางของคนอื่นที่เป็นผู้กดขี่และการอ้างถึงสิทธิในความ
เป็นประธานของพวกเราก็คือ การยืนยันว่าพวกเราจะต้องกำหนดวิธีการที่พวกเราจะเป็น และไม่
อาศัยการโต้ตอบแนวครอบครองอาณานิคมเพื่อที่จะสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเอง พวกเรา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷ Ibid., p. 15. จากข้อความที่ว่า “... That process emerges as one comes to understand how structures of domination work in one’s own life, as one develops critical thinking and critical consciousness, as one invents new, alternative habits of being, and resists from that marginal space of difference inwardly defined.”

^{*} อ้างถึงใน Ibid., pp. 21-22.

ไม่ได้คาดหวังการยอมรับจากคนอื่นผู้นั้น แต่พวกเขายอมรับตนเองและเต็มใจที่จะติดต่อกับผู้ที่ จะเข้าร่วมกับพวกเขาอย่างสร้างสรรค์^๘

3.2 จุดยืนสตรีนิยมผิวดำของ พาทริเซีย ฮิลล์ คอลลินส์

พาทริเซีย ฮิลล์ คอลลินส์ เป็นนักทฤษฎีสตรีนิยมผิวดำอีกคนหนึ่งซึ่งมีท่าทีแบบทฤษฎี สตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี ประเด็นหลักที่เธอนำเสนอในงานเขียนหลาย ๆ ชิ้น คือ แนวคิดสตรีนิยม ผิวดำซึ่งมีฐานอยู่บนจุดยืนแบบสตรีนิยมของผู้หญิงผิวดำ คอลลินส์อ้างว่าสถานการณ์ทางการ เมืองและเศรษฐกิจที่ผู้หญิงผิวดำเผชิญ เช่น งานที่พวกเธอทำทั้งที่ ได้รับและไม่ได้รับค่าตอบแทน ชุมชนที่พวกเธออาศัย และความสัมพันธ์ที่พวกเธอมีกับคนอื่น ๆ ทำให้พวกเธอมีประสบการณ์ กับโลกในลักษณะเฉพาะซึ่งแตกต่างออกไปจากประสบการณ์ของกลุ่มคนที่ไม่ใช่ผิวดำและไม่ได้ เป็นผู้หญิง เธอกล่าวว่าประสบการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้หญิงผิวดำมีมุมมองและจิตสำนึกในเรื่อง ความเป็นจริงทางวัตถุที่ต่างออกไปจากคนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มุมมองและความเข้าใจต่อ เรื่องระบบการกดขี่และการต่อต้านขจัดขึ้นในลักษณะใหม่ที่เรียกว่า “ระบบการกดขี่ที่สัมพันธ์ต่อกัน” ซึ่งแตกต่างไปจากกระบวนทัศน์เรื่องการกดขี่แบบบวกเพิ่มจากฐานที่นักสตรีนิยมก่อนหน้านี้ เคยใช้ คอลลินส์อธิบายว่า ในกระบวนทัศน์ใหม่ซึ่งมาจากประสบการณ์ของผู้หญิงผิวดำนั้น ระบบการกดขี่เรื่องเพศภาวะ เชื้อชาติ และชนชั้น รวมถึงเรื่องเพศวิถี ชาติพันธุ์ ศาสนา และอายุ จะถูกมองว่ามีปฏิสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นและเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการกดขี่โดยรวมหรือ ที่เรียกว่า “ตาข่ายแห่งการครอบงำ” (matrix of domination) ภายใต้ตาข่ายเช่นนี้ คนแต่ละ กลุ่มมีประสบการณ์กับมิติของการกดขี่อย่างแตกต่างกันออกไป ตัวอย่างเช่น ในกรณีของผู้หญิง ผิวดำนั้น ระบบการกดขี่ทางเพศภาวะ เชื้อชาติ และชนชั้นอาจเป็นสามระบบที่สำคัญซึ่งส่งผล กระทบต่อพวกเธออย่างหนักหน่วงที่สุด และนอกจากผู้หญิงผิวดำแล้ว ก็ยังอาจมีกลุ่มอื่นอีก เป็นจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบจากระบบกดขี่ทั้งสามนี้ด้วยเช่นกัน เช่น คนผิวสีกลุ่มอื่น ชาวฮิว ผู้หญิงผิวขาวที่ยากจน เกย์และเลสเบียน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นี่ไม่ได้หมายความว่า การกดขี่เรื่องเพศภาวะ เชื้อชาติ และชนชั้นมีความสำคัญเหนือกว่าการกดขี่เรื่องอื่น ๆ เพราะ

^๘ Ibid., p. 22. จากข้อความที่ว่า “Fundamental to the process of decentering the oppressive other and claiming our right to subjectivity is the insistence that we must determine how we will be and not rely on colonizing response to determine our legitimacy. We are not looking to that Other for recognition. We are recognizing ourselves and willingly making contact with all who would engage us in a constructive manner.”

กระบวนการทัศน์เรื่องระบบการกดขี่ที่สัมพันธ์ต่อกันเช่นนี้ปฏิเสธเรื่องลำดับชั้นสูง-ต่ำและความสำคัญแง่ของความเป็นพื้นฐานเบื้องต้น

คอลลินส์ระบุในทำนองเดียวกับฮุกส์ว่าสิ่งที่เป็นสมมติฐานของกระบวนการทัศน์ในเรื่องการกดขี่แบบบวกเพิ่มจากฐานซึ่งแพร่เข้ามาในขบวนการสตรีนิยมคือ วิธีคิดแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” หรือการสร้างความแตกต่างแบบแบ่งขั้วตรงกันข้าม (dichotomous oppositional difference) เธออธิบายว่าแท้จริงแล้ววิธีคิดแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” นี้เป็นวิธีคิดแบบชายที่ถือยุโรปเป็นศูนย์กลาง (Eurocentric, masculinist thought) และเป็นเครื่องค้ำจุนให้ระบบการกดขี่ต่าง ๆ ดำรงอยู่ได้ วิธีคิดดังกล่าวประกอบด้วยลักษณะพื้นฐานสำคัญสามประการ คือ 1) เป็นการจัดประเภทของคน สิ่ง และความคิดในเชิงความแตกต่างจากกันและกัน ดังจะเห็นได้จากคำที่ใช้ในการแบ่งขั้วแยกข้าง เช่น ชาย/ดำ ผู้ชาย/ผู้หญิง เหตุผล/อารมณ์ ข้อเท็จจริง/ความคิดเห็น ประชาน/กรรม เป็นต้น โดยที่แต่ละคำจะมีความหมายเพียงในความสัมพันธ์กับคู่ตรงข้ามของมันเท่านั้น 2) ความแตกต่างที่ปรากฏในคู่ตรงข้ามไม่ได้มีลักษณะเสริมซึ่งกันและกัน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ แต่ละครั้งไม่ได้เพิ่มซึ่งกันและกัน หากแต่แตกต่างและตรงข้ามกัน 3) โดยเนื้อแท้แล้ว ความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้ามเช่นนั้นก็มีลักษณะไม่ตายตัว แต่ถูกแก้ไขโดยให้ข้างหนึ่งเหนือกว่าอีกข้างหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ ความความแตกต่างในลักษณะแบ่งขั้วตรงกันข้ามจึงเป็นความสัมพันธ์ที่มีการจัดลำดับชั้นในลักษณะเหนือกว่า-ด้อยกว่า เช่น คนผิวขาวเหนือกว่าคนผิวดำ ผู้ชายเหนือกว่าผู้หญิง เหตุผลจึงได้รับการให้คุณค่าสูงกว่าอารมณ์ในแง่ของการยืนยันความจริง ข้อเท็จจริงเหนือกว่าความคิดเห็นเมื่อมีการประเมินความรู้ และประชานเป็นผู้ปกครองกรรม* คอลลินส์มองว่าสมมติฐานแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” นี้ดำรงอยู่ในจิตสำนึกและความเป็นจริงในชีวิตประจำวันของคนจำนวนมาก และส่งผลให้พวกเขา มองไม่เห็นทางเลือกอื่น ๆ ตัวอย่างเช่น การที่ผู้หญิงผิวดำต้องเลือกระหว่างการซึ่งบ่งอัตลักษณ์ของตนเองว่าเป็นคนผิวดำหรือเป็นผู้หญิงก็เป็นอิทธิพลของวิธีคิดเช่นนี้ เธออ้างคำพูดของ บอนนี่ ธอร์ตัน ดิลล์ (Bonnie Thornton Dill) ซึ่งมองว่าสมมติฐานเช่นนี้เป็นยุทธศาสตร์เรื่อง “การแบ่งแยกและพิชิตของระบบการกดขี่” ของปีตาธิปไตย⁹

ในทางตรงกันข้าม ประสบการณ์ในการถูกกดขี่ของผู้หญิงผิวดำทำให้ผู้หญิงกลุ่มนี้เข้าใจดีว่าระบบการกดขี่ไม่ได้มีลักษณะแบบบวกเพิ่มจากฐาน แต่ทุกระบบสัมพันธ์ต่อกันอย่าง

* โปรดดูการอธิบายเรื่องวิธีคิดแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” ใน Patricia Hill Collins, “Learning from the outsider within: The sociological significance of black feminist thought,” *Social Problems* 3, 6 (1986): S19.

⁹ Ibid.: S21.

แนบแน่นและทำงานประสานไปพร้อมกันในเวลาเดียวกัน โดยหากปราศจากระบบอื่นแล้ว มัน จะไม่สามารถทำงานในลักษณะที่มันเป็นอยู่ได้ ด้วยเหตุนี้ผู้หญิงผิวดำจึงมีท่าทีทางความคิด แบบ “ทั้ง/และ” (both/and conceptual stance) แทนที่จะเป็นแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” วิธีคิดแบบ “ทั้ง/และ” เช่นนี้ยังให้ภาพว่าทุกกลุ่มถูกกดขี่และมีอภิสิทธิ์ในระดับที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับแต่ละบริบท หรือกล่าวอีกอย่างก็คือ แต่ละคนอาจเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ถูกกดขี่หรือผู้กดขี่ หรือเป็นสมาชิกของทั้งกลุ่มผู้ถูกกดขี่และผู้กดขี่ในเวลาเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ในบริบทหนึ่ง ผู้หญิงผิวดำอาจถูกกดขี่เพราะเพศภาวะของเธอแต่ก็ได้รับอภิสิทธิ์ในแง่เชื้อชาติ จากความ เข้าใจของผู้หญิงผิวดำที่ว่าระบบการกดขี่ต่าง ๆ สัมพันธ์ต่อกันอย่างแนบแน่นและอาจส่งผล กระทบต่อคนกลุ่มอื่น ๆ เช่น ผู้หญิงผิวดำ ผู้ชายผิวดำ ผู้หญิงผิวสีกลุ่มต่าง ๆ ฯลฯ ไปในเวลา เดียวกันด้วย ทำให้แม้ผู้หญิงผิวดำจะออกมาเคลื่อนไหวในนามของกลุ่มเฉพาะของพวกเธอ แต่ก็ มีแนวโน้มที่จะไม่ได้เสนอแนวทางการปลดปล่อยในลักษณะแบ่งแยกออกจากแนวทางของกลุ่ม ชายขอบอื่น ๆ แต่อย่างใด ข้อเท็จจริงที่ว่าประสบการณ์การถูกกดขี่ที่ผู้หญิงผิวดำเผชิญเป็นผล มาจากการทำงานร่วมกันของระบบการกดขี่เรื่องเพศภาวะ เชื้อชาติ และชนชั้นทำให้พวกเธอไม่ สามารถก้าวพ้นไปจากสภาวะการกดขี่ที่เป็นอยู่ เพียงโดยการทำความเข้าใจและพยายามยุติระบบ การกดขี่ใดระบบหนึ่งได้ แต่จะต้องรู้จักและต่อสู้เพื่อล้มล้างระบบการกดขี่ทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ คอลลินส์จึงกล่าวว่าการรับเอาจุดยืนทางความคิดแบบ “ทั้ง/และ” ดังที่ปรากฏอยู่ในแนวคิดสตรีนิยม ผิวดำจึงแสดงถึงวิสัยทัศน์ที่จะนำไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของมวลมนุษยชาติ

คอลลินส์ยังได้อ้างอีกว่า โดยเปรียบเทียบแล้ว จุดยืนของผู้หญิงผิวดำน่าพึงปรารถนา มากกว่ามุมมองของกลุ่มผู้ครอบงำในการทำความเข้าใจเรื่องระบบการกดขี่ เพราะพวกเธอไม่มี ผลประโยชน์เหมือนกลุ่มผู้ครอบงำ จึงไม่ต้องปกปิดข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม เธอ ตระหนักว่าจุดยืนของผู้หญิงผิวดำมีลักษณะเป็นเพียงเสี้ยวส่วนหนึ่งเท่านั้น ภายใต้ตาข่ายแห่ง การกดขี่ครอบงำนั้นยังมีคนกลุ่มอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากซึ่งต่างก็มีประสบการณ์เกี่ยวกับการ กดขี่ที่ลงโทษและ/หรือให้อภิสิทธิ์ต่างกันไป (เพราะพวกเขาสามารถเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ถูก กดขี่และ/หรือผู้กดขี่ได้ในเวลาเดียวกัน) ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้กลุ่มชายขอบแต่ละกลุ่มมี จุดยืนและความรู้ในเรื่องการกดขี่ในลักษณะเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่ง โดยที่ไม่มีจุดยืนและความรู้ของ กลุ่มใดที่ให้ความเข้าใจเรื่องการกดขี่ได้อย่างสมบูรณ์ การที่แต่ละกลุ่มตระหนักว่าความรู้ของตน เป็นเพียงเสี้ยวส่วนหนึ่งและยังคงเป็นความรู้ที่ยังไม่เสร็จสิ้นทำให้แต่ละกลุ่มต้องหันไปพิจารณา จุดยืนที่เป็นเสี้ยวส่วนหนึ่งของกลุ่มอื่นด้วย แต่ไม่ได้แปลว่าพวกเขาต้องละทิ้งจุดยืนของตนเอง คอลลินส์กล่าวว่า การสนทนากันระหว่างกลุ่มชายขอบด้วยกันโดยที่แต่ละกลุ่มหลุดจากจุดยืนของ

ตนเองและแบ่งปันความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์ที่มีลักษณะเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่งจะช่วยทำให้ภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับเรื่องการกดขี่ที่สมบูรณ์และเป็นภววิสัยที่สุด

ข้อเสนอเรื่องจุดยืนของผู้หญิงผิวดำที่มีลักษณะเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่งดังที่ได้อธิบายมาข้างต้นนี้มาจากการที่คอลลินส์ได้นำมโนทัศน์เรื่อง “ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์” (situated knowledge) ของ ดอนนา เจ. ฮาราเวย์ (Donna J. Haraway) มาประยุกต์ใช้ มโนทัศน์ดังกล่าวเกิดจากความพยายามของฮาราเวย์เพื่อที่จะหาทางแก้ปัญหาเรื่องความเป็นภววิสัยของวิทยาศาสตร์แบบปฏิฐานนิยมและแนวคิดการประกอบสร้างทางสังคม (social constructionism) ฮาราเวย์เห็นว่าแนวทางของปฏิฐานนิยมได้สร้างข้ออ้างเรื่องความเป็นภววิสัยของความรู้ที่ให้สัญญาว่าสามารถนำไปสู่การเข้าถึง “ความจริง” โดยกลบเกลื่อนร่องรอยความเฉพาะเจาะจงทางประวัติศาสตร์ที่ความรู้นั้นถูกสร้างขึ้น ตลอดจนผลประโยชน์ของกลุ่มผู้มีอำนาจในการสร้างความรู้เช่นนั้น ดังนั้นจึงเป็นการปฏิเสธความผิดชอบในการถูกเรียกตรวจสอบ ส่วนแนวคิดการประกอบสร้างทางสังคมก็มองว่าความรู้ทั้งหมดเป็นเรื่องของวาทศิลป์ (rhetoric) และเกมแห่งอำนาจ เรื่องราวของความเป็นจริงเกี่ยวกับโลกอย่างที่เราเข้าใจเป็นผลมาจากการแข่งขันและต่อรองระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ แนวคิดการประกอบสร้างทางสังคมจึงมุ่งมั่นอยู่แต่กับการเปิดโปงกระบวนการที่ความรู้ถูกสร้างขึ้น แต่ไม่ได้เสนอว่าจะให้เรื่องราวเกี่ยวกับโลกที่เพียงพอได้อย่างไร ฮาราเวย์นั้นต้องการที่จะรักษาพลังของความเป็นภววิสัยและการวิเคราะห์กระบวนการที่ความเป็นจริงถูกสร้างขึ้นไปพร้อมกัน ด้วยเหตุนี้เธอจึงได้เสนอมนทัศน์เรื่อง “ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์” ขึ้นมา ซึ่งเธออ้างว่าเป็นความเป็นภววิสัยแบบสตรีนิยม ฮาราเวย์อธิบายว่าความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์นั้นประกอบขึ้นจากมุมมองที่มีลักษณะเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่งซึ่งสะท้อนถึงตำแหน่งแห่งที่เฉพาะของประธานที่เป็นผู้รู้ ลักษณะเหล่านี้สะท้อนถึงข้อจำกัดและความรับผิดชอบของมุมมองนั้น ๆ จึงสามารถถูกเรียกตรวจสอบและถูกวิพากษ์ได้ทุกเมื่อ และดังนั้นจึงให้หลักประกันในเรื่อง “ความเป็นภววิสัย” (แบบสตรีนิยม) ความเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่งของมุมมองยังแสดงให้เห็นว่าความรู้ที่มาจากแต่ละมุมมองยังไม่เสร็จสิ้น จึงต้องเชื่อมโยงกับมุมมองอื่น ๆ อีกด้วย*

* โปรดดูข้อโต้แย้งเรื่องความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์อย่างเต็มรูปแบบใน Donna J. Haraway, "Situated knowledge: The science question in feminism and the privilege of partial perspective," *Feminist Studies* 14, 13 (1988): 575-599.

3.3 จุดยืนสตรีนิยมของฮาร์ทซ็อคในระยะหลัง

สำหรับฮาร์ทซ็อคซึ่งเป็นหนึ่งในผู้บุกเบิกทฤษฎีจุดยืนเองก็ได้เข้าร่วมในการอภิปรายประเด็นเรื่องความแตกต่างหลากหลายในหมู่ผู้หญิงและพยายามแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดจากทฤษฎีที่ใช้มุมมองของผู้หญิงผิวขาวชนชั้นกลางเป็นบรรทัดฐาน ซึ่งเท่ากับเป็นการกั้นผู้หญิงผิวสีและผู้หญิงกลุ่มอื่นๆ ออกจาก รวมถึงลดทอนคุณค่าของผู้หญิงเหล่านี้ด้วย ในบทความของเธอสองชิ้น ได้แก่ "Rethinking modernism: Minority vs. majority theories"¹⁰ และ "Postmodernism and political change"¹¹ ฮาร์ทซ็อคได้ยืนยันถึงความจำเป็นที่ทฤษฎีสตรีนิยมจะต้องพิจารณาถึงเรื่องสถานการณ์เชิงโครงสร้างที่แตกต่างกันของผู้หญิงกลุ่มต่างๆ อย่างจริงจังและพัฒนาทฤษฎีสตรีนิยมให้ปราศจากลักษณะครอบงำเบ็ดเสร็จ เธอหวังว่าทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นมาใหม่จะเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างความเป็นพันธมิตรในทางการเมืองระหว่างกลุ่มชายขอบที่แตกต่างกัน ฮาร์ทซ็อคอ้างว่า แม้กลุ่มชายขอบต่างๆ เช่น ผู้หญิงตะวันตกผิวขาว คนโลกที่สาม ผู้หญิงเชื้อสายเม็กซิกัน-อเมริกัน และผู้หญิงแคริบเบียนจะมีประสบการณ์กับการถูกกดขี่ในลักษณะที่แตกต่างกัน อันนำไปสู่เนื้อหาของความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เหมือนกัน แต่พวกเขาก็มีรูปแบบของความรู้ที่เหมือนกันในแง่ที่ว่า ประสบการณ์เฉพาะทำให้พวกเขารู้จักและเข้าใจถึงลักษณะของโลกที่คลุมเครือ ที่ไม่ค่อยมีใครเห็น หรือที่คนกลุ่มอื่น ๆ เห็นว่าสำคัญเป็นลำดับรองได้ดีกว่า ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงตะวันตกผิวขาวมีประสบการณ์ชีวิตภายใต้ระบบปีตาธิปไตย ซึ่งทำให้พวกเขาเข้าใจว่าทัศนะของกลุ่มผู้ครอบงำเป็นเท็จและมีอคติอย่างไร ตลอดจนสามารถพัฒนาวิสัยทัศน์ที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าทัศนะของกลุ่มผู้ครอบงำด้วย กลุ่มชายขอบกลุ่มอื่นๆ ก็มีรูปแบบเชิงญาณวิทยาในลักษณะเดียวกันนี้ พวกเขาทั้งหมดต่างระบุถึงความสามารถเฉพาะของกลุ่มตนในการมองเห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมของโครงสร้างทางสังคมได้อย่างลึกซึ้งกว่าระดับพื้นผิว* ฮาร์ทซ็อคเรียกความรู้ของกลุ่มชายขอบต่างๆ ที่มีรูปแบบเดียวกันนี้ว่า "ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์" และอธิบายถึงลักษณะของความรู้

¹⁰ Nancy C. M. Hartsock, "Rethinking modernism: Minority vs. majority theories," *Cultural Critique* 7 (Autumn 1987): 187-206.

¹¹ Nancy C. M. Hartsock. "Postmodernism and political changes: Issues for feminist theory," *Cultural Critique* 14 (Winter 1989-1990): 15-33.

* ในที่นี้เธออ้างถึง คุมคุม สังกูการี (Kumkum Sangari) กลอเรีย อันซาลดูอา (Gloria Anzaldúa) และ ซิลเวีย วินเทอร์ (Sylvia Wynter) ซึ่งในฐานะตัวแทนที่อ้างถึงความรู้จากประสบการณ์ของคนโลกที่สาม ผู้หญิงชิวาน่า (หรือเชื้อสายเม็กซิกัน-อเมริกัน) และผู้หญิงแคริบเบียนตามลำดับ โปรดดู Nancy C. M. Hartsock, "Postmodernism and political change," *Cultural Critique*: 27-28.

ดังกล่าวนี้ไว้เป็นต้นว่า ตั้งอยู่ในเวลาและพื้นที่หนึ่ง ๆ ด้วยเหตุนี้จึงมีลักษณะเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่ง ไม่ได้เป็นการมองเห็นทุกสิ่งโดยที่ไม่ได้มีตำแหน่งแห่งที่เฉพาะ แต่เห็นบางสิ่งจากตำแหน่งแห่งที่ของคนกลุ่มหนึ่ง ๆ และสะท้อนถึงร่างกายที่มีลักษณะเฉพาะ (specific embodiment) ของประธานของความรู้ชนิดนี้ด้วย ซึ่งสิ่งหลังนี้เป็นเครื่องหมายของการกตขีที่ประธานมีประสบการณ์นั่นเอง¹²

ฮาร์ทซ็อกอ้างว่ารูปแบบของความรู้ที่กลุ่มชายขอบแต่ละกลุ่มมีเหมือนกันนี้ทำให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะเข้าใจซึ่งกันและกันและกันและจะช่วยสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่มให้เกิดขึ้น เธอเรียกร้องให้กลุ่มชายขอบต่าง ๆ เข้าร่วมกระบวนการทางประวัติศาสตร์ การเมือง และทฤษฎี เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่ของความรู้ โดยการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการกตขีจากจุดยืนของตน ซึ่งจะเปิดเผยให้เห็นถึงแง่มุมที่ถูกกดทับหรือกันออกไปโดยกลุ่มผู้ครอบงำ รวมทั้งยืนยันยืนยันความเป็นเท็จและอคติของความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มผู้ครอบงำด้วย ฮาร์ทซ็อกกล่าวว่า ที่ผ่านมานั้นกลุ่มชายขอบเป็นเพียง “วัตถุ” ของผู้ที่สร้างประวัติศาสตร์มาโดยตลอด ดังนั้นพวกเขาจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงความสามารถของตนในการเป็นผู้สร้างความรู้ในเชิงประวัติศาสตร์เพื่อยุติการกตขีทางเพศ เชื้อชาติ ชนชั้น และอื่น ๆ ฮาร์ทซ็อกกล่าวว่าความรู้ที่สร้างโดยกลุ่มเหล่านี้จะช่วยปรับเปลี่ยนพื้นที่ชายขอบให้เป็นศูนย์กลางด้วยการทำให้มุมมองของพวกเขามีความสำคัญเป็นลำดับแรก แทนที่จะมีสถานะเป็นเพียง “ความรู้ที่ถูกสยบ” (subjugated knowledge)¹³ เธอยังได้อ้างถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการบรรยายและให้ชื่อเฉพาะกับประสบการณ์ที่หลากหลายของกลุ่มชายขอบต่าง ๆ ตลอดจนตรวจสอบว่าแต่ละกลุ่มมีความเหมือนและต่างกันในเรื่องใดบ้าง ซึ่งก็รวมถึง “จะต้องมีการให้ความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดกับสถานการณ์เฉพาะของแต่ละกลุ่ม ดังที่ถูกระบุโดยแกนเรื่องเพศภาวะ เชื้อชาติ ชนชั้น และเพศวิถี”¹⁴ ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงกลุ่มต่าง ๆ อาจเข้าร่วมในการต่อสู้ทางการเมืองเรื่องเพศภาวะในพื้นที่ของการสร้างความรู้โดยเน้นถึงประเด็นหรือวาระที่สำคัญต่อตำแหน่งแห่งที่เฉพาะของกลุ่มตน ผู้หญิงผิวดำอาจนำเสนอประเด็นเรื่องการกตขีทางเพศที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนตัว ในขณะที่ผู้หญิงผิวดำอาจให้ความสำคัญกับประเด็นทางเศรษฐกิจเป็นหลัก หรือนักสตรีนิยมเชื้อสายเม็กซิกัน-อเมริกันอาจเน้นประเด็นเรื่องภาษาและครอบครัว เป็นต้น ท่าทีของฮาร์ทซ็อกดังที่

¹² โปรดดู Ibid.: 28-29.

¹³ Nancy C. M. Hartsock, “Rethinking modernism,” *Cultural Critique*: 204-205.

¹⁴ Nancy C. M. Hartsock, “Postmodernism and political change,” *Cultural Critique*: 30.

จากข้อความที่ว่า “...close attention must be given to the specific situations of each group as defined by axes of gender, race, class, and sexuality.”

ปรากฏในงานระยะหลังจึงสะท้อนถึงการเคลื่อนออกจากจุดยืนแบบเดี่ยวไปสู่จุดยืนแบบพหุลักษณะที่มีความซับซ้อนหลากหลายยิ่งขึ้น ความตระหนักถึงความหลากหลายและความซับซ้อนของกลุ่มชายขอบเช่นนี้ทำให้คำกล่าวของฮาร์ทซ็อคที่ว่าความรู้ที่สร้างโดยกลุ่มชายขอบต่าง ๆ จะช่วยเปลี่ยนพื้นที่ชายขอบให้เป็น “ศูนย์กลาง” ไม่จำเป็นต้องมีนัยยะว่าพื้นที่ศูนย์กลางของกลุ่มผู้ครอบงำจะถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่ชายขอบแทน ถึงตอนนี้หากพื้นที่ชายขอบได้กลายเป็นศูนย์กลางไปทั้งหมดแล้ว นั่นย่อมแปลว่าทุกพื้นที่ต้องได้รับความสำคัญอย่างทัดเทียมกัน ในแง่หนึ่งข้อเสนอของฮาร์ทซ็อคจึงเท่ากับเป็นการลดความเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผู้ครอบงำลง

แนวคิดของฮุคส์ คอลลินส์ และฮาร์ทซ็อคในระยะหลังแสดงให้เห็นถึงทิศทางการเปลี่ยนแปลงภายในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี เพื่อโต้ตอบกับแนวโน้มแบบสารัตถะนิยม/สากลนิยมที่ปรากฏในงานของนักทฤษฎีจุดยืนในระยะแรก ในขณะที่ฮุคส์และคอลลินส์ใช้ประสบการณ์เฉพาะของผู้หญิงผิวดำเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ และเคลื่อนออกจากวิธีการมองระบบการกดขี่แบบบวกเพิ่มจากฐานไปสู่แบบสัมพันธ์ต่อกันซึ่งมีความซับซ้อนยิ่งขึ้นนั้น กลุ่มชายขอบในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีก็ได้ทวีจำนวนขึ้นไปในเวลาเดียวกัน ในระดับสมมติฐานนั้น สิ่งที่นักทฤษฎีสตรีนิยมผิวดำดังเช่นฮุคส์และคอลลินส์เข้ามาท้าทายก็คือ วิธีคิดแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการมองเรื่องการกดขี่แต่ละระบบอย่างแยกออกจากกัน รวมถึงปัญหาสารัตถะนิยม/สากลนิยมที่ปรากฏในมโนทัศน์เรื่องชายขอบในทฤษฎีของฮาร์ทซ็อคในระยะแรกด้วย พวกเขาแทนที่สมมติฐานเช่นนี้ด้วยวิธีคิดแบบ “ทั้ง/และ” ซึ่งส่งผลให้สามารถวิเคราะห์เรื่องการกดขี่ทุกระบบไปพร้อม ๆ กัน และก่อให้เกิดความเข้าใจที่ว่าระบบการกดขี่ที่สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนนี้ส่งผลกระทบต่อคนแต่ละกลุ่มในลักษณะที่แตกต่างกัน วิธีคิดของฮุคส์และคอลลินส์เช่นนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อทิศทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองของสตรีนิยม สำหรับฮาร์ทซ็อคเองก็ได้พยายามปรับปรุงทฤษฎีของเธอให้สามารถรองรับความหลากหลายของกลุ่มชายขอบต่าง ๆ อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยการอ้างว่ารูปแบบในการอ้างความรู้ของกลุ่มชายขอบแต่ละกลุ่มที่มีลักษณะเป็นเสี้ยวส่วนเหมือนกัน ข้ออ้างของฮาร์ทซ็อคในเรื่องความรู้ที่เป็นเพียงเสี้ยวส่วนหนึ่งนี้คล้ายคลึงกับของคอลลินส์ เธอและคอลลินส์มีความเชื่อร่วมกันว่าสิ่งนี้จะพื้นฐานสำหรับการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่มด้วย

3.4 ข้อโต้แย้งเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมกับประธานชายขอบที่หลากหลาย

การเปลี่ยนแปลงของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีในระยะหลัง โดยเฉพาะที่นำโดยนักทฤษฎีผิวสี เช่น ฮุคส์และคอลลินส์ ได้กระตุ้นให้เกิดการถกเถียงอย่างกว้างขวางภายในทฤษฎีสตรีนิยม นักทฤษฎีหลายคนเห็นว่าโมทัศน์เรื่องระบบการกดขี่ที่สัมพันธ์ต่อกันของเธอทั้งคู่สามารถช่วยให้ประธานชายขอบหลีกเลี่ยงปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมที่นักทฤษฎีจุดยืนสตรีนิยมก่อนหน้านี้ประสบ และทำให้เห็นว่าการเหยียดสีผิว อคติทางชนชั้น อคติแบบรักต่างเพศ ฯลฯ ไม่ได้เป็นเพียงทัศนคติเชิงลบในระดับปัจเจกบุคคล แต่เป็นโครงสร้างการกดขี่ที่เป็นระบบ ตัวอย่างเช่น ซานดรา ฮาร์ดิง (Sandra Harding) ในบทนำของหนังสือ *The Feminist Standpoint Theory Reader* ได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องสารัตถะนิยมที่มักถูกใช้เป็นข้อกล่าวหาต่อทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี และแสดงความชื่นชมต่อคณาจารย์ของงานเขียนโดยนักทฤษฎีสตรีนิยมผิวดำเอาไว้ว่า

งานของผู้หญิงผิวสีมีความสำคัญเป็นพิเศษในที่นี้ ในการพัฒนาแนวคิดเรื่องพื้นที่ทางสังคม “ที่ตัดข้ามกัน” อันเป็นพื้นที่ซึ่งโครงสร้างการกดขี่ในด้านเพศภาวะ ชนชั้น และเชื้อชาติ และโครงการต่อต้านประชาธิปไตยอื่น ๆ ซึ่งแบ่งลำดับชั้นของคนแต่ละกลุ่มมาประสานกันในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป และผู้หญิงผิวสีได้เป็นผู้นำในการให้ภาพของพันธมิตรระหว่างประธานแห่งความรู้และประวัติศาสตร์ที่เคลื่อนออกจากศูนย์กลาง ผู้ซึ่งประสบการณ์ที่มีลักษณะร่วมกันถูกค้นพบและทำให้เป็นรูปร่างขึ้นมาโดยโครงการทางการเมืองที่มีร่วมกัน¹⁵

อย่างไรก็ตาม เป็นที่สังเกตว่าผู้ที่เข้าร่วมในการถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีส่วนใหญ่ มักไม่ค่อยกล่าวถึงงานของฮาร์ทซ็อคใน ช่วงหลังนัก แต่จะมุ่งไปที่งานของเธอในระยะแรกมากกว่า เนื่องจากแนวคิดของเธอเรื่องจุดยืนสตรีนิยมนั้นมีความโดดเด่นในแง่ที่ไม่เคยมีใครเสนอแนวคิดเช่นนี้มาก่อน อีกทั้งแนวโน้มแบบ

¹⁵ Sandra Harding (ed.), *The Feminist Standpoint Theory Reader* (New York: Routledge, 2004), p. 8. จากข้อความที่ว่า “The work of women of color has been especially important here in developing notions of “intersectional” social locations where oppressive hierarchical structures of gender, class, race and other antidemocratic projects intersect in different ways for different groups. And women of color have led the way in envisioning coalitions of such decentered subjects of knowledge and history whose common experiences are both discovered and forged through shared political projects.”

สารัตถะนิยม/สากลนิยมที่ปรากฏในงานชิ้นดังกล่าวยังได้รับการวิพากษ์ในแวดวงสตรีนิยมอย่างกว้างขวางจนบดบังทัศนคติของเธอในช่วงหลัง ในส่วนต่อไปจะเป็นการนำเสนอข้อโต้แย้งของนักทฤษฎีที่เข้าร่วมในการถกเถียงเกี่ยวกับลักษณะสารัตถะนิยม/สากลนิยมในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีในช่วงการเปลี่ยนแปลงนี้ แม้ว่าโดยทั่วไปแล้ว การปรับเปลี่ยนในเชิงกระบวนการทัศนเรื่องระบบการกดขี่ที่ปรากฏขึ้นจะทำให้ดูเหมือนว่าทฤษฎีจุดยืนสามารถแก้ปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมในมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบได้อย่างเป็นผลสำเร็จ แต่นักวิพากษ์หลายคนยังคงถกเถียงในประเด็นเรื่องนี้ต่อไป โดยวางฐานการอ้างเหตุผลไว้ในประเด็นที่แตกต่างกันออกไป

ในงานชิ้นเดียวกันกับที่เธอวิพากษ์ฮาร์ทซ็อค (ดังที่ได้กล่าวแล้วในบทที่ 2) ตานะสินีเห็นว่าคอลลินส์สามารถแก้ปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมได้จากการจัดวางข้ออ้างเรื่องมุมมองที่เป็นเสี้ยวส่วนหนึ่งของประธานชายขอบโดยให้อยู่ระหว่างสัมบูรณ์นิยม (absolutism) และสัมพัทธนิยม (relativism) ตานะสินีอธิบายว่าฮาร์ทซ็อคมีความเชื่อแบบปฏิฐานนิยมร่วมกับจุดยืนแบบมาร์กซิสต์ในเรื่องการตีความที่มีลักษณะ “จริง” หนึ่งเดียว ดังจะเห็นได้จากสมมติฐานของฮาร์ทซ็อคที่ว่าผู้หญิงทุกคนเหมือนกันและการอ้างของฮาร์ทซ็อคที่ว่ามุมมองของผู้หญิงสามารถให้ความจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีลักษณะกดขี่ได้ชัดเจนกว่ามุมมองของผู้ชาย เพราะผู้หญิงไม่มีผลประโยชน์ได้เสียที่จะต้องมาปกป้องข้อเท็จจริงในเรื่องนี้เหมือนกับผู้ชายซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้ครอบงำ การอ้างถึงความเหนือในเชิงญาณวิทยาของผู้หญิงของฮาร์ทซ็อคเช่นนี้จึงแสดงถึงการยืนยันของเธอในเรื่องความจริงหนึ่งเดียวแบบสัมบูรณ์* ในทางตรงกันข้าม ตานะสินีเห็นว่าคอลลินส์ปฏิเสธความเป็นไปได้ของสัมบูรณ์นิยมเช่นนั้นและในขณะเดียวกันก็ปฏิเสธสัมพัทธนิยมด้วย เนื่องจากคอลลินส์ไม่ได้อ้างว่าจุดยืนของผู้ถูกกดขี่สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการกดขี่อย่างสัมบูรณ์ หากแต่กล่าวว่าจุดยืนของผู้หญิงมีคุณค่าเป็นเพียงมุมมองหนึ่งของวิสัยทัศน์ ตานะสินีมองว่าการอ้างของคอลลินส์เช่นนี้เป็นการนำเอามโนทัศน์เรื่อง “ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์” ของฮาราเวย์มาใช้แต่ไม่ได้รับเอาความหมายของมโนทัศน์นี้มาอย่างเต็มรูปแบบ เพราะแม้คอลลินส์จะเห็นว่าทุกมุมมองจะมีลักษณะเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่งเหมือนอย่างที่ฮาราเวย์เสนอ ทว่าในทัศนะของคอลลินส์นั้น มุมมองแต่ละมุมมองไม่ได้มีสถานะเท่ากัน สำหรับคอลลินส์แล้ว จุดยืนของชายขอบยังน่าฟังปรารถนามากกว่ามุมมองของกลุ่มผู้ครอบงำ ด้วยเหตุนี้

* โปรดสังเกตว่าในประเด็นนี้ ตานะสินีอาศัยคำพูดของคอลลินส์เพื่อวิพากษ์ฮาร์ทซ็อค ดูรายละเอียดเพิ่มใน Alessandra Tanesini, *An Introduction to Feminist Epistemologies* (Oxford: Blackwell, 1999), p. 152. และ Patricia Hill Collins, *Black Feminist Thought* (Boston: Unwin Hyman, 1990), p. 235.

คอลลินส์จึงสามารถปฏิเสธสัมพัทธนิยมที่เธอเองให้คำนิยามไว้ว่าเป็น ข้ออ้างที่กล่าวว่าทุกวิธีทัศน์เท่ากันหมดได้อย่างเป็นผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ในตาข่ายของการกดขี่ครอบงำของคอลลินส์นั้น ไม่มีกลุ่มชายขอบกลุ่มใดที่สามารถอ้างได้อย่างชอบธรรมว่ากลุ่มของตนมีจุดยืนพิเศษที่ให้ภาพความเป็นจริงทางสังคมได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ด้วยเหตุนี้ ความตระหนักว่าระบบการกดขี่แต่ละระบบสัมพันธ์ต่อกันและมุมมองของชายขอบแต่ละกลุ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับความเป็นจริงทางสังคมได้เพียงเลี้ยวส่วนหนึ่งจึงกระตุ้นให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางการเมืองระหว่างกลุ่มชายขอบต่าง ๆ ได้ เพราะการจะเข้าใจว่าระบบการกดขี่ต่าง ๆ เชื่อมโยงกันอย่างไรเพื่อที่จะทำงานในลักษณะที่เป็นอยู่นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยการรวมความเข้าใจจากจุดยืนของกลุ่มชายขอบต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกันเท่านั้น

โดยการพิจารณาเรื่องระบบกดขี่ที่สัมพันธ์ต่อกันและความเป็นเลี้ยวส่วนหนึ่งของมุมมองข้างต้น ตาเนสินีจึงสรุปเป็นนัยว่าคอลลินส์สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมที่นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีนิยมได้ ในแง่ที่ว่าคอลลินส์ไม่ได้ลบความแตกต่างในหมู่ผู้หญิงทิ้งไป เพราะคอลลินส์ตระหนักว่ากลุ่มชายขอบแต่ละกลุ่มมีมุมมองที่เป็นเลี้ยวส่วนหนึ่ง แนวคิดของเธอจึงเปิดให้มีพื้นที่สำหรับความเข้าใจที่ว่า เช่น มีมุมมองของผู้หญิงผิวขาว มุมมองของผู้หญิงผิวดำ มุมมองของผู้หญิงละตินที่ยากจน และมุมมองของผู้หญิงกลุ่มอื่น ๆ ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ามุมมองอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้น คอลลินส์ยังสามารถหลีกเลี่ยงการวิเคราะห์เรื่องการกดขี่แบบบวกเพิ่มจากฐานที่นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีก่อนหน้าบางคนใช้ ซึ่งให้ความสนใจผิดว่าระบบการกดขี่ประกอบด้วยชั้นที่แยกจากกันแทนที่จะเป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกันอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังอาจนำไปสู่สมมติฐานว่าหากเราจะหาจุดยืนที่มีสถานะพิเศษ จุดยืนดังกล่าวจะต้องเป็นของกลุ่มชายขอบที่ถูกกดขี่มากที่สุด การอ้างว่าภายใต้ตาข่ายของการกดขี่ครอบงำ ระบบการกดขี่แต่ละระบบทำงานประสานกันกับระบบการกดขี่อื่นทั้งหมดและสมาชิกของกลุ่มหนึ่ง ๆ อาจเป็นเหยื่อและมีอภิสิทธิ์ในเวลาเดียวกัน ทำให้แนวคิดของคอลลินส์แตกต่างจากทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีในยุคแรกๆ ที่เห็นว่า การกดขี่ผู้หญิงสามารถเข้าใจได้โดยแยกออกจากเรื่องการกดขี่อื่น ๆ ตลอดจนสนับสนุนความเชื่อที่ว่าผู้หญิงเป็นเหยื่อแต่เพียงอย่างเดียวโดยที่ไม่ได้กดขี่ใครเลย¹⁶

¹⁶ Alessandra Tanesini, *An Introduction to Feminist Epistemologies*, pp. 138-159.

นอกจากตามนี้แล้ว แคเธอรีน เอ็ม. โอเลียร์ (Catherine M. O'Leary)¹⁷ ก็เป็นนักทฤษฎีอีกคนหนึ่งที่ยกมาสนับสนุนแนวคิดของคอลลินส์และรวมถึงของฮุกส์ด้วยว่าสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาเรื่องสาร์ตตะนิยม/สากลนิยมของความเป็นชายขอบได้ แต่ก่อนที่จะไปถึงจุดนั้น โอเลียร์ได้วิพากษ์ว่าสาร์ตตะต้องประสบปัญหาเรื่องสาร์ตตะนิยม/สากลนิยม เพราะสาร์ตตะคือมีสมมติฐานว่าอัตลักษณ์เชิงเพศภาวะของประธานในทฤษฎีของเธอมมีความสำคัญในฐานะที่เป็นสิ่งพื้นฐานเบื้องต้นที่มาก่อนและเป็นตัวนิยามประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับเรื่องการกดขี่ของตัวเอง โอเลียร์อาศัยแนวทางของอาลาร์คอนเรื่องการสร้างอัตลักษณ์แบบตรงกันข้าม (ซึ่งกล่าวแล้วในบทที่สอง) มาใช้วิพากษ์สาร์ตตะคือว่า ในกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของประธานชายเช่นนั้น สาร์ตตะคือไปปรับวิธีการสร้างอัตลักษณ์ของแบบประธานแห่งยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญาเข้ามาในขั้นตอนแรก และใช้วิธีการนั้นให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเพศของประธานในขั้นต่อมา แต่ความเป็นสากลของการสร้างประธานในขั้นตอนแรกก็มีอิทธิพลอย่างมาก และทำให้สาร์ตตะคือกดทับความแตกต่างในแง่มุมอื่น ๆ ระหว่างผู้หญิงด้วยกันเอง ด้วยเหตุนี้ประธานของสาร์ตตะคือจึงมีลักษณะแบบสากลนิยม/สาร์ตตะนิยม โอเลียร์กล่าวว่าตัวสาร์ตตะเองก็แสดงถึงความตระหนักว่าการวิเคราะห์ในเรื่องการแบ่งแรงงานทางเพศของเธอ “มีความเสี่ยงที่จะทำให้ประสบการณ์ของเลสเบียนและผู้หญิงผิวสีไม่ถูกมองเห็น”¹⁸ นอกจากนี้ โอเลียร์ยังกล่าวด้วยว่าการที่สาร์ตตะคือให้ความสำคัญกับเรื่องเพศภาวะแต่เพียงอย่างเดียวทำให้เรื่องการเหยียดสีผิวและอคติแบบรักต่างเพศ (heterosexism) ถูกละเลย และการวิเคราะห์เรื่องการกดขี่ของผู้หญิงตะวันตกยังถูกแยกออกจากบริบทของลัทธิอาณานิคมนิยม (colonialism) และจักรวรรดินิยม (imperialism) อีกด้วย¹⁹ นัยยะของโอเลียร์เช่นนี้เป็นการชี้ให้เห็นถึงปัญหาเรื่องทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” ที่ปรากฏในแนวคิดของสาร์ตตะคือนั่นเอง

ภายหลังจากที่วิพากษ์สาร์ตตะคือในประเด็นเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ของประธานชายขอบ โอเลียร์ก็ปกป้องฮุกส์และคอลลินส์ว่าไม่ได้ประสบปัญหาแบบเดียวกับสาร์ตตะคือ ทั้งนี้เป็นเพราะในแนวคิดของฮุกส์และคอลลินส์นั้น ประสบการณ์ในการถูกกดขี่จะได้รับความสำคัญเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่มาก่อนความรู้และอัตลักษณ์ของประธานชายขอบ เธอได้อธิบายลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยเปรียบเทียบในเชิงขณะของเวลาเอาไว้ว่า ในแนวคิดของฮุกส์และ

¹⁷ Catherine M. O'Leary, "Counteridentification or counterhegemony?," in *Politics and Feminist Standpoint Theories*, ed. Sally J. Kenney and Helen Kinsella (New York: The Haworth Press, 1997), pp. 45-72.

¹⁸ Nancy C. M. Hartsock, "The feminist standpoint," p. 41.

¹⁹ Catherine M. O'Leary, "Counteridentification or counterhegemony?," p. 54.

คอลลินส์นั้น การมีประสบการณ์จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่หนึ่ง การตีความประสบการณ์ซึ่งนำไปสู่ การเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกดขี่จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สอง และอัตลักษณ์ของกลุ่ม ผู้หญิงผิวดำจะปรากฏขึ้นในช่วงเวลาที่สามซึ่งโเลีย์รีเรียกว่าเป็น “ช่วงขณะของความเปราะบาง เริงการเมือง”²⁰ ด้วยเหตุนี้ อัตลักษณ์ของกลุ่มผู้หญิงผิวดำจึงเป็นผลมาจากการมีประสบการณ์ และการทำความเข้าใจประสบการณ์นั้น และดังนั้น คอลลินส์และฮุกส์จึงไม่เหมือนกับฮาร์ทซ็อค ที่ต้องประสบปัญหาเรื่องสาร์ตานิยม/สากลนิยมจากการให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์เป็น ลำดับแรกและใช้วิธีการสร้างอัตลักษณ์แบบตรงกันข้าม อย่างไรก็ตาม โเลีย์รีได้อธิบายว่าใน แง่หนึ่งประธานชายชอบในความคิดของคอลลินส์นั้นก็อาจดูเสมือนกับว่ามีการสร้างอัตลักษณ์ แบบตรงกันข้ามคล้ายกับประธานของฮาร์ทซ็อค แต่เป็นไปในลักษณะที่ซับซ้อนกว่าจากการที่ คอลลินส์ได้เน้นความแตกต่างของประธานทั้งในด้านเพศภาวะและเชื้อชาติ วิธีการทำความเข้าใจแนวคิดของคอลลินส์เช่นนี้ทำให้คอลลินส์เสี่ยงต่อการถูกกล่าวหาได้ว่าเธอต้องแลกการ สร้างอัตลักษณ์กลุ่มของผู้หญิงผิวดำที่ซับซ้อนเช่นนี้มาด้วยการใช้อำนาจกดทับความแตกต่าง ด้านอื่น ๆ ในหมู่ผู้หญิงผิวดำเอาไว้ เพื่อที่จะจัดระเบียบอัตลักษณ์กลุ่ม แต่โเลีย์รีได้หาทางออก ให้กับคอลลินส์ในเรื่องนี้โดยกล่าวว่า ไม่มีทางที่คอลลินส์จะสร้างประธานในลักษณะที่เป็น สากล/สาร์ตานิยมเช่นนั้นได้ ดังจะเห็นได้จากความพยายามของคอลลินส์ในการหลีกเลี่ยง “ที่ จะอ้างว่าผู้หญิงผิวดำถูกกดขี่มากกว่าคนอื่น ๆ และดังนั้น [พวกเขา] จึงมีจุดยืนที่ดีที่สุดที่จะ เข้าใจกลไก กระบวนการ และผลกระทบของการกดขี่”²¹ นอกจากนี้ โเลีย์รียังกล่าวว่ามีปัญหา เรื่องการสร้างอัตลักษณ์แบบตรงกันข้ามในแนวคิดของคอลลินส์จะหมดไป หากกลับไปพิจารณา วิธีการทำความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ในฐานะที่เป็นผลของการตีความประสบการณ์ที่เธอเสนอ เอาไว้ข้างต้น

สำหรับกรณีของฮุกส์นั้น โเลีย์รีได้เลือกหยิบงานสองชิ้น ได้แก่ *Feminist Theory from Margin to Center* และ *Yearning: Race, Gender and Cultural Politics* เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ ความรู้ และอัตลักษณ์ในทำนองเดียวกับแนวคิดของ คอลลินส์ เธออ้างว่า ในงานชิ้นแรกนั้นฮุกส์ได้พัฒนาจุดยืนแบบสตรีนิยมขึ้นโดยอาศัย ประสบการณ์ของผู้หญิงผิวดำเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ เห็นได้ชัดจากคำอ้างของฮุกส์

²⁰ Ibid., p. 63.

²¹ Patricia Hills Collins, “The social construction of black feminist thought,” *Signs* 14, 4 (Summer 1989): 757. จากข้อความที่ว่า “... to claim that Black women are more oppressed than everyone else and therefore have the best standpoint from which to understand the mechanisms, processes, and effects of oppression ...”

ที่ว่าประสบการณ์ของการถูกทำให้เป็นชายขอบโดยการเหยียดสีผิวนั้นได้ให้ “วิธีการเฉพาะเพื่อมองความเป็นจริง”²² ซึ่งทำให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบสามารถมุ่งความสนใจไปที่ทั้งศูนย์กลางและชายขอบได้ ความสำคัญของประสบการณ์เช่นนี้ยังปรากฏในการวิพากษ์ของฮุกส์ต่อการครอบงำของนักสตรีนิยมผิวขาวที่ว่า “พวกเขาไม่สามารถเข้าใจหรือแม้แต่จะจินตนาการได้ว่าผู้หญิงผิวดำรวมทั้งผู้หญิงกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งมีชีวิตในสถานการณ์กดขี่อยู่ทุกวันมักเกิดความตระหนักถึงการเมืองของปีตาธิปไตยจากประสบการณ์ชีวิตของตนเอง...”²³ นอกจากนี้ โอเลียรียังได้พยายามแสดงให้เห็นว่าฮุกส์มีความตระหนักและระวังถึงปัญหาเรื่องสาร์ตอะนิยมซึ่งเกิดจากการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ที่ขับเคลื่อนโดยขบวนการของพวกผิวดำในทศวรรษที่ 1960 อยู่แล้ว แต่เพราะฮุกส์ไม่ได้มองว่าอัตลักษณ์โดยตัวของมันเองเป็นปัญหา เธอจึงพยายามเปลี่ยนรูปการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ผิวดำใหม่ผ่านทางมโนทัศน์เรื่องประสบการณ์ เพื่อให้มีความซับซ้อนหลากหลายยิ่งขึ้น ดังคำกล่าวของฮุกส์ที่ว่า “... พวกเราได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจเพื่อให้ตระหนักถึงประสบการณ์ที่ซับซ้อนของอัตลักษณ์ผิวดำ ... ซึ่งจะทำให้การผลิตทางวัฒนธรรมที่หลากหลายมีความเป็นไปได้”²⁴ สุดท้ายโอเลียรีได้อ้างว่า ในทัศนะของฮุกส์ (ในทำนองเดียวกับของคอลลินส์) ความรู้เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์และอัตลักษณ์ ความรู้จากประสบการณ์ของความเป็นผิวดำได้นำพวกเธอไปสู่การตระหนักถึงความเป็นประธานแบบสุดขั้วที่มีความหมายต่างไปจากนิยามของผู้ที่มีอำนาจครอบงำ²⁵

ในขณะที่ตาเนสินีและโอเลียรีอาศัยฐานที่แตกต่างกันเพื่อแสดงให้เห็นว่าฮุกส์และคอลลินส์ไม่ได้กระทำผิดซ้ำแบบนักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีก่อนหน้าซึ่งสร้างประธานในพื้นที่ชายขอบในลักษณะแบบสาร์ตอะนิยม/สากลนิยม นักทฤษฎีบางส่วนเห็นว่าประธานชายขอบซึ่งถูกวางไว้บนฐานของกระบวนการกดขี่ที่สัมพันธ์ต่อกันดังเช่นที่ฮุกส์และคอลลินส์เสนอ จะทำให้ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีต้องเผชิญกับปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงของความเป็นประธานจนกระทั่งไม่สามารถอ้างสถานะพิเศษทางญาณวิทยาซึ่งทำ

²² bell hooks, *Feminist Theory from Margin to Center*, p. ix. จากข้อความที่ว่า “... a particular way of seeing reality ...”

²³ *Ibid.*, p. 10. จากข้อความที่ว่า “They do not understand, cannot even imagine, that black women, as well as other groups of women who live daily in oppressive situation, often acquire an awareness of patriarchal politics from their lived experience, ...”

²⁴ bell hooks, *Yearning: Race, Gender and Cultural Politics*, p. 29. จากข้อความที่ว่า “... we are empowered to recognize multiple experiences of black identity that are the lived conditions which make diverse cultural productions possible.”

²⁵ Catherine M. O’Leary, “Counteridentification or counterhegemony?,” p. 65.

หน้าที่เสริมสร้างพลังอำนาจให้กับขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มชายขอบได้อีกต่อไป นักทฤษฎีคนสำคัญที่ได้หยิบยกปัญหาในทำนองนี้ ได้แก่ บาร์ ออน และ ซูซาน เฮ็คแมน (Susan Hekman)²⁶ ในบทความเรื่อง “Marginality and epistemic privilege” บาร์ ออน ให้การพิจารณาเรื่องความเป็นชายขอบโดยเปรียบเทียบว่าเป็นเสมือนกับระยะห่างจากศูนย์กลางในเชิงทางกายภาพ และสถานะพิเศษทางญาณวิทยาจะแปรผันตามระยะห่างจากศูนย์กลางที่ว่านั้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ ยิ่งคน ๆ หนึ่งอยู่ห่างจากศูนย์กลางเท่าไร มุมมองของเขา/เธอก็จะยิ่งได้เปรียบในเชิงญาณวิทยา เธอเห็นว่าทฤษฎีสตรีนิยมที่วิเคราะห์หมิ่นโทศน์เรื่องความเป็นชายขอบนี้สามารถแบ่งออกได้เป็นสามท่าที่ ทฤษฎีสตรีนิยมในท่าที่แรกนั้นมีสมมติฐานในเรื่องศูนย์กลางแบบเดี่ยวโดยจะพิจารณาระบบการกดขี่เพียงหนึ่งเดียว และมองว่าระยะห่างจากศูนย์กลางจะแปรผันตามระดับของการกดขี่ในระบบนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น นักทฤษฎีสตรีนิยมบางคนอาจมองว่า ภายใต้ระบอบการปกครองแบบลึงค์ (phallocracy) เลสเบี้ยนถูกกดขี่มากกว่าผู้หญิงรักต่างเพศ ดังนั้น พวกเธอจึงอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางมากกว่าผู้หญิงรักต่างเพศ รวมถึงมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยามากกว่าด้วย ส่วนท่าที่ที่สองเชื่อว่าระบบการกดขี่อาจมีลักษณะซับซ้อน (multiple oppression) ได้ด้วย แต่ยังคงมีสมมติฐานเรื่องศูนย์กลางแบบเดี่ยวร่วมกับท่าที่แรก ในกรณีที่บางคนถูกกดขี่มากกว่าหนึ่งลักษณะ เขา/เธอก็จะถูกถือว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มชายขอบในทางสังคมมากกว่าหนึ่งกลุ่ม ความเป็นชายขอบเช่นนี้สามารถสะสมได้และถูกมองในลักษณะของระยะห่างที่ไกลจากศูนย์กลางเดียวนั้นมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 จนถึงต้นทศวรรษที่ 1980 นักสตรีนิยมเริ่มเห็นพ้องต้องกันว่าระบบการกดขี่มีหลายระบบ (multiple oppressive system) และสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนอย่างซับซ้อนในหลายลักษณะ โดยที่หากไม่เพิ่มพลังให้กันและกัน ก็จะบ่อนทำลายพลังของกันและกัน กระบวนทัศน์เช่นนี้ทำสตรีนิยมเริ่มเคลื่อนเข้าสู่ท่าที่สามซึ่งไม่ได้มีสมมติฐานเรื่องอำนาจที่อยู่ในศูนย์กลางแบบเดี่ยวอีกต่อไป อาจกล่าวได้ว่าตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับท่าที่แบบที่สามในทัศนะของ บาร์ ออนนี้สามารถเห็นได้จากมโนทัศน์เรื่องระบบการกดขี่ที่สัมพันธ์ต่อกันของฮูคส์และคอลลินส์ อย่างไรก็ตาม บาร์ ออน เห็นว่าปัญหาที่มาพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ท่าที่สามนี้ก็คือท่ามกลางอำนาจที่กระจัดกระจายและศูนย์กลางที่ซับซ้อนหลากหลายเช่นนี้ ทฤษฎีสตรีนิยมได้ทวีคูณจำนวนกลุ่มชายขอบให้เพิ่มขึ้นอย่างมาก เพราะสมาชิกของกลุ่มชายขอบต่างพากันสร้าง

²⁶ Bat-Ami Bar On, “Marginality and epistemic privilege,” in *Feminist Epistemologies*, ed. Linda Alcoff and Elizabeth Potter (New York and London: Routledge, 1993), pp. 83-100. และ Susan Hekman, “Truth and method: Feminist standpoint revisited” *Signs* 22, 2 (Winter 1997): 341-365.

ตนเองขึ้นมาโดยใช้กระบวนการทำให้แตกต่างในทางสังคม (social differentiation)* มาประยุกต์กับ “ประธานแห่งยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญา”** แม้ว่า บาร์ ออน จะไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประธานแห่งยุคที่ว่าเป็น แต่ในที่นี้จะหมายถึงประธานแบบปัจเจกในทฤษฎีทางการเมืองสายเสรีนิยม เพราะในความตอนหนึ่ง เธอกล่าวว่าประธานเช่นนี้เกิดขึ้นมาพร้อมกับ การต่อสู้กับลัทธิอำนาจนิยมของผู้ปกครองและศาสนจักร ในแง่นี้ การสร้างอัตลักษณ์โดยใช้กระบวนการทำให้แตกต่างในทางสังคมที่ บาร์ ออน กล่าวถึงน่าจะใกล้เคียงกับคำอธิบายของ อาลาร์คองที่ว่า ในตอนแรกประธานของกลุ่มชายขอบต่าง ๆ มีการสร้างอัตลักษณ์ในลักษณะเดียวกับประธานแบบปัจเจกที่มีความสามารถกำหนดตนเอง จากนั้นจึงใช้การแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในเชิงอัตลักษณ์ของปัจเจกแต่ละคนในแง่มุมต่าง ๆ เช่น เพศภาวะ เชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ เพื่อเพิ่มจำนวนกลุ่มชายขอบขึ้นมา บาร์ ออน เห็นว่าการสร้างประธานชายขอบโดยกระบวนการทำให้แตกต่างในทางสังคมไปเรื่อย ๆ เช่นนี้จะทำให้อัตลักษณ์ของประธานแตกเป็นเสี่ยง ๆ จนทำให้น่าสงสัยว่ามีสิ่งที่เรียกว่า “เพศภาวะ” และความสัมพันธ์เชิงเพศภาวะที่เป็นระบบดำรงอยู่หรือไม่

ในบทความเรื่อง “Truth and method: Feminist standpoint theory revisited” เฮ็คแมน ได้จัดวางประธานชายขอบของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 และต้นทศวรรษที่ 1990 ไว้ในพื้นที่ของญาณวิทยาท่ามกลางสภาวะความตึงเครียดระหว่างสัมบูรณ์นิยม และสัมพัทธนิยมอย่างคล้ายกับตาเนลีนี แต่ต่างออกไปตรงที่เธอมุ่งจะชี้ให้เห็นถึงปัญหาของทฤษฎีนี้จากการที่ยังคงยึดถือสมมติฐานเรื่องความจริงแบบสัมบูรณ์ (absolute truth) ในขณะเดียวกับที่สลดแค้นเคียดและจุดยืนของประธานชายขอบแบบเดียวกันก็ไปพร้อมกับรับเอาแก่นการวิเคราะห์และจุดยืนของประธานชายขอบที่ซับซ้อนหลากหลายและอาจไม่สิ้นสุดเข้ามา เธออธิบายว่าทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีปรากฏขึ้นโดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือ เพื่อที่วางรากฐานในเชิงวิธีวิทยาเพื่อที่จะพิสูจน์ความสมเหตุสมผลของการอ้างความจริงที่ตนเองได้พัฒนาขึ้น ในระยะแรก ทฤษฎีนี้ได้อาศัยข้ออ้างที่สำคัญสองประการ คือ หนึ่ง ความรู้ทั้งหมดมีตำแหน่งแห่งที่ (located) และอยู่ในสถานการณ์ (situated) สอง ตำแหน่งแห่งที่หนึ่งมีสถานะพิเศษเพราะเป็นจุดที่ได้เปรียบซึ่งสามารถเผยให้เห็นถึงความเป็นจริงทางสังคม ตำแหน่งที่ว่านั้นก็คือจุดยืนสตรีนิยม เธอเห็นว่าข้ออ้างสองประการเช่นนี้มีสมมติฐานในเรื่องความจริงแบบสัมบูรณ์ อันเป็นมรดกตกทอดมาจากแนวคิดมาร์กซ์ที่ทฤษฎีนี้ใช้เป็นต้นแบบ เพื่อที่จะท้าทายความเป็นจริงและ

* บาร์ ออน อ้างถึงคอลลินส์เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างของการสร้างอัตลักษณ์ในลักษณะนี้ โปรดดู Bat-Ami Bar On, “Marginality and epistemic privilege,” p. 95.

** กล่าวแล้วในบทที่ 1

วิธีการแสวงหาความจริงที่มีลักษณะแบบชายซึ่งอยู่วิทยาศาสตร์และญาณวิทยากระแสหลักของตะวันตก

เฮ็คแมนอธิบายว่าเมื่อประเด็นเรื่องความแตกต่างหลากหลายเข้ามาในชุมชนสตรีนิยมพร้อมกับจำนวนประธานชายขอบที่เพิ่มขึ้น ปัญหาความตึงเครียดระหว่างสมมติฐานในเรื่องความเป็นจริงแบบสัมบูรณ์และสัมพัทธนิยมที่ติดมากับความหลากหลายของประธานชายขอบก็ได้ปรากฏเด่นชัดขึ้น ข้อถกเถียงในหมู่นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีด้วยกันเองดูเหมือนจะวนเวียนอยู่กับปัญหาที่ว่า หากทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีถือเรื่องความแตกต่างในหมู่ผู้หญิงอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจัง และยอมรับว่าผู้หญิงครอบคลุมจุดยืนที่แตกต่างกันจำนวนมาก และดังนั้นพวกเธอจึงมีความเป็นจริงหลายชุด ก็จะทำให้การวิเคราะห์เรื่องการกดขี่อย่างเป็นทางการไม่อาจกระทำได้เพราะจำนวนแกนการวิเคราะห์ที่มีมากเกินไป ในที่สุดแล้ว ผู้หญิงแต่ละคนจะมีเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนใคร และทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีอาจตกอยู่ในสัมพัทธนิยมอย่างสมบูรณ์แบบ โดยไม่สามารถแม้กระทั่งกล่าวถึงผู้หญิงกลุ่มใด ๆ ได้เลย สภาวการณ์เช่นนี้จะทำให้ผู้หญิงไม่สามารถเกาะเกี่ยวกันไว้ได้และบ่อนเซาะพลังทางการเมืองของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีเอง

เฮ็คแมนวิพากษ์ว่าความกลัวในเรื่องสัมพัทธนิยมนี้เองทำให้นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีจำนวนมาก รวมทั้งฮาร์ทช็อคและคอลลินส์^{*} ทั้งแสดงความใส่ใจกับประเด็นเรื่องความแตกต่างของประธานชายขอบ เพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างในหมู่ผู้หญิงมีนัยยะสำคัญในทางทฤษฎี และในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะรักษาพลังทางการเมืองของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีไว้ด้วยแต่ก็เป็นไปอย่างไม่สมเหตุผล เฮ็คแมนเห็นว่าการอ้างถึงประธานชายขอบที่ซับซ้อนหลากหลายของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีเป็นท่าทีของการสนับสนุนแนวคิดเรื่อง “ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์” ของฮาราเวย์^{**} ซึ่งในเชิงตรรกะแล้วจะนำทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีไปสู่การยอมรับสัมพัทธนิยมในที่สุด เพราะสำหรับฮาราเวย์แล้ว ทุกมุมมองสะท้อนถึงตำแหน่งที่เฉพาะเจาะจงของประธานและมีลักษณะเป็นเพียงเสี้ยวส่วนหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้ ความรู้จะต้องประกอบขึ้นจากมุมมองทุกมุมมอง จึงทำให้ไม่มีมุมมองใดเลยที่มีสถานะพิเศษในทางญาณวิทยาเพราะทุกมุมมองเท่ากันหมด ดังนั้น เฮ็คแมนจึงเห็นว่าการที่ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีรับเอามโนทัศน์เรื่องความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์มาใช้จึงเท่ากับว่าทฤษฎีนี้

* นักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีคนอื่น ๆ ที่เฮ็คแมนกล่าวถึง ได้แก่ ซารา รัดดิก (Sara Ruddick) และฮาร์ตดิ้ง ในตอนที่เธอกำลังถึงรัตติกาลนั้น เธอยังได้อ้างถึงฮาราเวย์ในฐานะที่เป็นนักทฤษฎีในสายนี้ด้วย โปรดดู Susan Hekman, "Truth and method," Signs: 353.

** เฮ็คแมนถือว่าแนวคิดเรื่องความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์ของฮาราเวย์เป็นท่าทีแบบสัมพัทธนิยม

ยอมรับสัมพัทธ์นิยมด้วย อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่านักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนจะไม่ยอมรับผลในทางตรรกะเช่นนี้ พวกเขาต่างพากันสำรวจถึงความเป็นไปได้ที่ว่าความรู้สามารถอยู่ในสถานการณ์ เป็นมุมมองที่มีลักษณะเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่ง และ “เป็นจริง” ได้อย่างไร และจะยอมรับความแตกต่างระหว่างผู้หญิงได้อย่างไรโดยที่ไม่ล้มล้างการเมืองของสตรีนิยม

ฮาร์ทซ็อคและคอลลินส์เป็นสองคนบรรดานักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีที่เฮ็คแมนกล่าวในทำนองว่า มีการจัดการกับความแตกต่างหลากหลายของประธานชายขอบและพยายามรักษาสถานะของการอ้างความจริงไว้เพื่อที่จะได้ไม่สิ้นไกลไปสู่สัมพัทธ์นิยม โดยไม่ได้ให้เหตุผลสนับสนุนอย่างเพียงพอ เฮ็คแมนสนับสนุนข้อกล่าวหาของเธอในเรื่องนี้โดยอ้างถึงคำกล่าวฮาร์ทซ็อคในงานเขียนเรื่อง “Rethinking modernism” ที่ว่าแม้ผู้หญิงซึ่งอยู่ในพื้นที่ชายขอบ* ไม่ได้เป็นกลุ่มที่มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ผู้ชายผิวขาวชนชั้นปกครองและมีวิถีคิดแบบยุโรปเป็นศูนย์กลาง (white, ruling class, Eurocentric men) ซึ่งมีตำแหน่งอยู่ในพื้นที่ตรงศูนย์กลางก็มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ฮาร์ทซ็อคยังได้อ้างอีกว่าสตรีนิยมจะต้องสร้างการเมืองที่ปล่อยให้กลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบ เช่น ผู้หญิงและผู้ชายผิวสี เคลื่อนเข้าสู่ศูนย์กลาง ซึ่งจะช่วยให้พื้นที่ตรงศูนย์กลางเช่นนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างชัดเจน เฮ็คแมนเห็นว่าข้ออ้างทั้งสองประการ โดยเฉพาะเรื่องการเคลื่อนย้ายกลุ่มชายขอบที่ต่างประเภทกันเข้าสู่พื้นที่ศูนย์กลาง แสดงให้เห็นว่าฮาร์ทซ็อคมีสมมติฐานเรื่องศูนย์กลางที่ต่างประเภทกัน ซึ่งนี้อาจมีนัยยะว่า จริง ๆ แล้วศูนย์กลางที่ว่านั้นไม่ได้มีความเป็นศูนย์กลางแต่อย่างใด นอกจากนี้ เฮ็คแมนยังเห็นว่าการจะรักษามโนทัศน์เรื่องศูนย์กลางไว้โดยไม่มีมโนทัศน์เรื่องชายขอบที่สอดรับกันเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เพราะในการเคลื่อนย้ายกลุ่มชายขอบเข้าสู่พื้นที่ตรงศูนย์กลางก็จะต้องมีคนบางกลุ่มที่ถูกทำให้เป็นชายขอบแทน แต่ฮาร์ทซ็อคก็ไม่น่าจะมีท่าทีที่สนับสนุนการเมืองที่ทำให้คนกลุ่มใด ๆ ถูกทำให้เป็นชายขอบ ด้วยเหตุนี้เฮ็คแมนจึงเห็นว่าฮาร์ทซ็อคควรออกจากปัญหานี้โดยละทิ้งเรื่องการแบ่งระหว่างศูนย์กลาง/ชายขอบไป แต่ฮาร์ทซ็อคกลับยังคงยืนยันต่อไปว่าประธานชายขอบจะต้องเรียกร่องโลกใหม่ที่มีพวกตนอยู่ตรงศูนย์กลางต่อไป ในบทความเรื่อง “Postmodernism and political change” ฮาร์ทซ็อคได้อ้างว่าความรู้ของผู้หญิงที่อยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ มีสถานะทางญาณวิทยาซึ่งสามารถนำไปสู่ถึงความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เป็นระบบได้²⁷ ส่วนคอลลินส์ก็ให้ความสนใจต่อแนวคิดเรื่องความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์

* เฮ็คแมนใช้คำว่า “ปริมาตร” (periphery) ในความหมายของคำว่า “ชายขอบ” โปรดดู Ibid., p. 350

²⁷ Nancy C. M. Hartssock, “Postmodernism and political change,” *Cultural Critique*: 28-23. และอ้างใน Susan Hekman, “Truth and method,” *Signs*: 351.

ของฮาราเวย์ โดยอ้างว่า “... จุดยืนของผู้หญิงผิวดำเป็นเพียงมุม ๆ หนึ่งของวิสัยทัศน์”²⁸ หรือเป็นมุมมองที่เป็นเสี้ยวส่วนหนึ่ง แต่คอลลินส์ก็ปฏิเสธสัมพัทธนิยมในความหมายที่ว่าทุกวิสัยทัศน์เท่ากันหมดด้วยเช่นกัน พร้อมกับอ้างว่านักสตรีนิยมผิวดำที่พัฒนาข้ออ้างในเรื่องความรู้ซึ่งสามารถรองรับได้ทั้งญาณวิทยาแบบสตรีนิยมผิวดำและญาณวิทยาที่มีลักษณะแบบชายผิวขาว (white masculinist epistemology) อาจพบหนทางที่นำไปสู่ความจริงที่เป็นสากลด้วย เอ็คแมนเห็นว่าทั้งฮาร์ทช็อคและคอลลินส์ยังไม่ได้ให้เหตุผลสนับสนุนที่น่าเชื่อถือต่อการจัดการอ้างความจริงที่มีอยู่หลายชุดของพวกเธอไว้ระหว่างสัมบูรณ์นิยมและสัมพัทธนิยม

3.5 สรุป

พร้อมกับการปรากฏตัวขึ้นของนักทฤษฎีผิวสี เช่น ฮุกส์และคอลลินส์ ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีก็ได้เปลี่ยนกระบวนทัศน์ในเรื่องระบบการกดขี่จากแนวทางแบบบวกเพิ่มจากฐานไปสู่แนวทางแบบสัมพันธ์ต่อกัน หรือในระดับสมมติฐานก็คือการเปลี่ยนแปลงจากวิธีคิดแบบทวินิยมในลักษณะ “ไม่/ก็” ไปสู่วิธีคิดแบบ “ทั้ง/และ” ที่สามารถรองรับระบบการกดขี่ได้อย่างซับซ้อนยิ่งขึ้น การเปลี่ยนผ่านเช่นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบของทฤษฎีนี้และเรื่องจุดยืนที่มีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาที่สัมพันธ์กัน ในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีของฮาร์ทช็อคในระยะแรกนั้น มโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบของเธอตั้งอยู่บนสมมติฐานที่สำคัญคือเรื่องการแบ่งคนออกเป็นสองชนชั้น ซึ่งทำให้ปรากฏภาพของผู้ชายในฐานะของผู้กดขี่ที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์กลางแตกต่างจากภาพของผู้หญิงในฐานะของผู้ถูกกดขี่ที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบในลักษณะตายตัว การอยู่ในพื้นที่ชายขอบของผู้หญิงทำให้พวกเธอมีศักยภาพที่จะครอบครองจุดยืนซึ่งมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยา หรือเป็นประธานแห่งความรู้ผู้มีมุมมองที่สามารถเข้าใจเรื่องการกดขี่เรื่องเพศภาวะได้อย่างมีอคติและบิดเบือนน้อยกว่าผู้ชาย แต่เมื่อฮุกส์ คอลลินส์ และแม้กระทั่งฮาร์ทช็อคเองในระยะหลังได้นำแก่นการวิเคราะห์เรื่องเชื้อชาติชนชั้น ฯลฯ เข้ามาเพื่อแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของระบบการกดขี่แต่ละระบบมีลักษณะซับซ้อนหรือบางครั้งก็อาจซ้อนทับกันได้ “ผู้หญิง” ซึ่งเป็นประธานในพื้นที่ชายขอบของทฤษฎีนี้ก็ดูเหมือนจะซับซ้อนยิ่งขึ้นโดยไม่ได้มีลักษณะตายตัวอีกต่อไป อันเป็นผลมาจากแง่มุมซึ่งเป็นเรื่องประกอบเชิงอัตลักษณ์ต่าง ๆ ของพวกเธอที่สัมพันธ์ต่อกันอย่างลึกซึ้งและสอดรับกับแก่นการวิเคราะห์เรื่องการกดขี่ที่ได้กล่าวมาแล้ว เมื่อประธานชายขอบ “ผู้หญิง” มีลักษณะ

²⁸ Patricia Hill Collins, *Black Feminist Thought*, p. 234. จากข้อความที่ว่า “... a Black women’s standpoint is only one angle of vision.”

สลับซับซ้อนและเป็นพลวัตยิ่งขึ้นเช่นนี้แล้ว ความเป็นชายขอบก็ดูจะไม่สามารถถูกนิยามได้อย่างชัดเจนอีกต่อไป

ในช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าแม้ความเป็นพหุลักษณะในเชิงอัตลักษณ์ของ “ผู้หญิง” เช่นนี้ในแง่หนึ่งมีข้อดีคือทำให้ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีดูจะแก้ปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมที่เคยเกิดขึ้นกับมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบของทฤษฎีนี้ในระยะแรกได้ แต่ก็มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาในการอ้างเรื่องจุดยืนที่มีสถานะพิเศษตามมา เพราะเมื่อฮุคส์ คอลลินส์ และฮาร์ทซ็อคในระยะหลังต่างยืนยันว่ามิติเรื่องเพศภาวะสัมพันธ์และซ้อนทับกับมิติเรื่องเชื้อชาติ ชนชั้น เพศวิถี ฯลฯ โดยที่ไม่มีมิติใดที่เป็นพื้นฐานกว่ากัน แต่ทุกมิติสำคัญเท่ากันหมด ก็ทำให้ดูเหมือนกับว่า “ผู้หญิง” มีลักษณะแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยง อันเป็นผลมาจากองค์ประกอบเชิงอัตลักษณ์ที่หลากหลายจนกระทั่งพวกเธออาจมีความเป็นเอกลักษณ์โดยที่ไม่เหมือนกันเลย ยิ่งไปกว่านั้น การอ้างว่ามิติเรื่องเพศภาวะซ้อนทับกับเรื่องอื่น ๆ โดยที่แต่ละมิติที่มีลักษณะกดขี่และให้อภิสิทธิ์กับผู้คนแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับแต่ละบริบทยังได้นำทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีไปสู่ความตระหนักว่าในพื้นที่ชายขอบมีคณาณุมต่าง ๆ ทั้งผู้หญิงผิวขาว ผู้หญิงผิวดำ ผู้ชายผิวดำ เกย์ เลสเบี้ยน ฯลฯ หรือแม้กระทั่งผู้ชายผิวดำซึ่งอาจเป็นผู้ถูกกดขี่ในบางมิติ ตลอดจนการยอมรับว่าทฤษฎีนี้จำเป็นต้องเข้าร่วมกับขบวนการทางการเมืองเรื่องความยุติธรรมทางสังคมอื่น ๆ เช่น เรื่องการต่อต้านการเหยียดสีผิว การต่อสู้ทางชนชั้น ขบวนการเคลื่อนไหวของเกย์และเลสเบี้ยน ฯลฯ ไปในเวลาเดียวกันด้วย ภาพทั้งหมดนี้ทำให้ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีดูเหมือนจะสูญเสียจุดยืนแบบสตรีนิยมและสถานะพิเศษทางญาณวิทยาของผู้หญิงไปพร้อม ๆ กัน เมื่อพื้นที่ชายขอบถูกรวดล้อมด้วยผู้คนที่หลากหลาย การอ้างว่า “ผู้หญิง” เป็นเพียงกลุ่มเดียวที่ครอบครองจุดยืนที่มีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาก็ดูจะไม่สมเหตุผลอีกต่อไป เพราะคณาณุมอื่น ๆ ก็สามารถอ้างว่าพวกตนมีจุดยืนซึ่งมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาจากการอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวได้เหมือนกันจากความซับซ้อนในเชิงอัตลักษณ์ของพวกเขา ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงว่าอาจมีแง่มุมหนึ่งใดที่ทำให้พวกเขากลายเป็นผู้ถูกกดขี่ เช่นนี้แล้วจุดยืนที่มีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาก็ดูจะไม่ได้ “พิเศษ” สำหรับผู้หญิงเป็นการเฉพาะหรืออาจกระทั่งไม่ได้ “พิเศษ” อีกต่อไป ในสภาวะการณ์เช่นนี้ดูเหมือนทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีอาจใช้ประโยชน์จากมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบ จุดยืนสตรีนิยม และสถานะพิเศษทางญาณวิทยาได้น้อยลง หรือหากทฤษฎีนี้จะยังคงยืนยันในเรื่องเหล่านี้ต่อไปก็อาจต้องรับสัมพัทธนิยมเข้ามาและขัดแย้งกับตัวเองในที่สุด เพราะกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบทั้งหมดอาจมีความเข้าใจเรื่องการกดขี่ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป แต่การที่พวกเขาอยู่ในพื้นที่ชายขอบเหมือนกัน พวกเขาจึงสามารถอ้างได้ว่าตนเองมี

จุดยืนที่มีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาได้อย่างทัดเทียมกัน ดังนั้น ในที่สุดเราอาจต้องยอมรับว่าความจริงมีอยู่หลายชุด แต่การอ้างเรื่องสถานะพิเศษทางญาณวิทยาที่ว่า ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบสามารถเห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับเรื่องการกดขี่ได้ "ดีกว่า" ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์กลาง ก็แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีนี้ดูเหมือนจะมีสมมติฐานเรื่องความจริงแบบสัมบูรณ์นิยมอยู่ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ข้ออ้างเรื่องความรู้ที่อยู่ในสถานการณดั่งที่คอลลินส์และฮาร์ทซ็อคในระยะหลังหีบยืมมาจากฮาราเวย์ยังแสดงนัยยะว่าทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีต้องการที่จะคงไว้ซึ่ง "ความเป็นภววิสัย" ในระดับหนึ่งโดยไม่รับสัมพัทธนิยมเข้ามา*

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ดังที่ได้กล่าวแล้วในหน้าที่ 37-39

บทที่ 4

การประเมินข้อโต้แย้งเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมและสรุป

ในบทที่สองและบทที่สาม เราได้เห็นนักวิพากษ์หลายคนได้เข้าร่วมในการถกเถียงในเรื่องความเป็นชายขอบที่มีลักษณะแบบสารัตถะนิยม/สากลนิยมของทฤษฎีนี้โดยอาศัยฐานการอ้างเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป เพื่อแสดงให้เห็นว่าทฤษฎีดังกล่าวประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้ฐานการอ้างเหตุผลที่ว่ามีตั้งแต่เรื่องการใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของนักทฤษฎีสายนี้ ลักษณะของความเป็นประธานชายขอบ สถานะของประสบการณ์ ความรู้ และประสบการณ์ และความตึงเครียดระหว่างสัมบูรณ์นิยมและสัมพัทธนิยม ในบทนี้จะเป็นทบทวนข้อโต้แย้งของนักวิพากษ์เหล่านั้นอย่างสั้น ๆ อีกครั้งเพื่อที่จะประเมินว่าข้อโต้แย้งของพวกเขาสอดคล้องกับทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีหรือไม่ ในบทที่สองเราได้อภิปรายถึงความสมเหตุสมผลของข้อโต้แย้งบนฐานเรื่องการให้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ไปแล้ว ดังนั้นเราจะกล่าวถึงฐานการอ้างเหตุผลในอีกสามประเด็นที่เหลือ ได้แก่ 1) ลักษณะของความเป็นประธานชายขอบ 2) สถานะของอัตลักษณ์ ความรู้ และประสบการณ์ และ 3) ความตึงเครียดระหว่างสัมบูรณ์นิยมและสัมพัทธนิยม

สำหรับประเด็นแรก คือ เรื่องลักษณะของความเป็นประธานชายขอบในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี ในบทที่สอง อาจารย์คอนได้วิพากษ์ว่านักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีประสบปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยม เพราะประธานชายขอบของพวกเขามีการสร้างอัตลักษณ์เลียนแบบประธานแห่งยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญา ซึ่งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นลักษณะสำคัญ ด้วยเหตุนี้ ประธานชายขอบเชิงเพศภาวะในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีจึงไม่สามารถรวมเอาความแตกต่างในแง่มุมอื่น ๆ ในหมู่ผู้หญิงเข้าไว้ได้ แนวทางการวิพากษ์ของอาจารย์คอนในเรื่องความสากลของประธานดังกล่าวได้ถูกกล่าวซ้ำในงานของไอเลียรีดังปรากฏในบทที่สาม เพื่อใช้โจมตียาร์ทซ็อคเป็นการเฉพาะในประเด็นเดียวกัน ในบทเดียวกันนี้ บาร์ออน และเฮ็คแมนได้เข้าร่วมในการถกเถียงในประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ของประธานชายขอบที่อาจแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยง จนอาจทำให้ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีไม่สามารถกล่าวถึง “ผู้หญิง” และวิเคราะห์เรื่องการกดขี่ทางเพศได้ ข้อวิพากษ์เหล่านี้ดูเหมือนจะสะท้อนถึงความเข้าใจที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานเรื่องความเป็นประธานในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีเท่าใดนัก อาจารย์คอน ไอเลียรี และ บาร์ออน ต่างระบุว่าประธานชายขอบของทฤษฎีนี้มีต้นแบบมาจาก

ประธานแห่งยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญา* ซึ่งมีลักษณะเด่นคือเป็นปัจเจกผู้กำหนดตนเองและมีความสามารถในการใช้เหตุผล ในที่นี้มีคำสำคัญสองคำซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของพวกเขา ได้แก่ “ปัจเจก” และ “ยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญา” ประการแรก ความเข้าใจที่ว่าประธานของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีเป็นประธานแบบปัจเจกนั้นสะท้อนให้เห็นว่านักวิพากษ์เหล่านี้อาจจะละเลยสมมติฐานเรื่องการแบ่งคนออกเป็นชนชั้นที่อยู่ในทฤษฎีจุดยืนในระยะแรก อันเป็นมรดกตกทอดมาจากแนวคิดของมาร์กซ์ที่ทฤษฎีนี้อ้างว่าใช้เป็นตัวแบบ สมมติฐานเรื่องความเป็นชนชั้นของประธานในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีนี้ยังปรากฏอยู่อย่างเด่นชัดในเรื่องเกณฑ์ห้าประการของมินท์คินเรื่องจุดยืนที่ฮาร์ทซ็อคได้พัฒนาขึ้น เป็นต้นว่า สภาวการณ์ทางชนชั้นเป็นตัวกำหนดและจำกัดความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคม และหากสภาวการณ์ทางชนชั้นของคนสองกลุ่มมีลักษณะในเชิงโครงสร้างที่ตรงข้ามกันแล้ว วิสัยทัศน์ของคนแต่ละกลุ่มจะให้ภาพซึ่งเป็นด้านกลับของวิสัยทัศน์ที่คนอีกกลุ่มหนึ่งมี ในที่นี้ฮาร์ทซ็อคได้เปลี่ยนชนชั้นทางเศรษฐกิจของมาร์กซ์ให้เป็นชนชั้นทางเพศภาวะ แต่ยังคงรักษาการแบ่งคนออกเป็นสองชนชั้นไว้ เมื่อฮุกส์และคอลลินส์นำแก่นการวิเคราะห์เรื่องเชื้อชาติชนชั้น ฯลฯ เข้ามาในรูปของระบบการกดขี่ครอบงำที่สัมพันธ์ต่อกัน พวกเธอก็ยังคงเจตนาารมณ์ของความเป็นชนชั้นที่ประธานชายขอบของพวกเขามีร่วมกันอยู่ แต่ชนชั้นในความคิดของพวกเขา มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นและมีจำนวนเพิ่มขึ้นซึ่งพวกเธอเรียกว่า “กลุ่มชายขอบ” ด้วยเหตุนี้ คำกล่าวของอาลาร์คอน โอเลียร์ และ บาร์ ออน ที่ว่าประธานของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนเป็นประธานแบบปัจเจกนั้นจึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานเรื่องประธานแบบชนชั้น ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นแบบกลุ่มของนักคิดในทฤษฎีนี้

ในที่นี้ ผู้วิจัยขอเสนอคำอธิบายของ ไอริส ยังก์ (Iris Young) ซึ่งเป็นนักสตรีนิยมคนหนึ่ง ในประเด็นเรื่องกลุ่ม เพื่อทำให้ความเข้าใจเรื่องประธานของทฤษฎีนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในการ

* โปรดดู Norma Alarcón, “The theoretical subject(s) of *This Bridge Called My Back* and Anglo-American feminism,” in *Making Face, Making Soul: Haciendo Caras*, ed. Gloria Anzaldúa (San Francisco: Aunt Lute Foundation, 1990), pp. 356-358; Catherine M. O’Leary, “Counteridentification or counterhegemony?,” in *Politics and Feminist Standpoint Theories*, ed. Sally J. Kenney and Helen Kinsella (New York: The Haworth Press, 1997); Bat-Ami Bar On, “Marginality and epistemic privilege,” in *Feminist Epistemologies*, ed. Linda Alcoff and Elizabeth Potter (New York and London: Routledge, 1993), p. 95. และสังเกตว่าอาลาร์คอนและโอเลียร์ใช้คำว่า “ประธานแบบแองโกล-อเมริกัน” (Anglo-American subject) ที่อยู่ในแนวคิดทางการเมืองแบบเสรีนิยม เพื่อหมายความถึงประธานแบบปัจเจกที่กำหนดตนเอง

วิเคราะห์เรื่องการกดขี่ของเธอ ยังก็เสนอว่า “การกดขี่เป็นสภาพของกลุ่ม”¹ และได้ให้คำนิยามของกลุ่มเอาไว้ในสามลักษณะ ได้แก่ กลุ่มแบบผลรวม (model of aggregate) และกลุ่มแบบสมาคม (model of association) และสิ่งที่เธอเรียกว่าเป็น “กลุ่มสังคม” (social group) ยังก็อธิบายว่ากลุ่มแบบผลรวมเป็นการจัดประเภทของบุคคลตามคุณสมบัติบางประการในลักษณะสุ่มหรือตามอำเภอใจ เช่น สีของดวงตา ยี่หรือรถยนต์ ย่านที่พักอาศัย ฯลฯ ส่วนกลุ่มในแบบสมาคมนั้นก็เป็นการเข้าร่วมของบุคคลในสถาบันที่ถูกจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เช่น สโมสรบริษัท พรรคการเมือง สหภาพ ฯลฯ กลุ่มทั้งสองลักษณะนี้มีสมมติฐานร่วมกันว่าปัจเจกมาก่อนกลุ่ม หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือปัจเจกเป็นตัวประกอบสร้างความเป็นกลุ่ม สำหรับกลุ่มในลักษณะที่สามนั้น ยังก็อธิบายว่ากลุ่มเช่นนี้ไม่ได้ถูกนิยามขึ้นโดยอาศัยคุณสมบัติเชิงภววิสัยชุดหนึ่งที่สมาชิกมีส่วนร่วมกัน แม้ว่าบางครั้งคุณสมบัติเช่นนั้นอาจเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการจัดประเภทของบุคคลในลักษณะนี้ก็ตาม กลุ่มประเภทหลังนี้เกิดจากการซึ่งอัตลักษณ์เข้ากับสถานการณ์ทางสังคมและประวัติศาสตร์บางอย่างที่มีร่วมกัน ความหมายของกลุ่มส่วนหนึ่งจะเป็นตัวประกอบสร้างอัตลักษณ์ของบุคคล*

จากคำอธิบายของยังก็ในข้างต้นนี้ หากแนวคิดของอาลาร์คอน โอลิเยรี และ บาร์ ออน จะมีพื้นที่ให้กับมิติศน์เรื่องประธานแบบกลุ่มใด ๆ ก็ตาม กลุ่มของพวกเธอก็น่าจะเป็นกลุ่มแบบผลรวมหรือไม่ก็กลุ่มแบบสมาคม แต่สำหรับในแนวคิดของฮุคส์ คอลลินส์ และฮาร์ทซ็อคในระยะหลังนั้น เราจะไม่เห็นประธานชายขอบของพวกเธอในลักษณะที่เป็นเพียงผลรวมของปัจเจกหรือเกิดจากการสมาคมโดยความสมัครใจของปัจเจก แต่เป็นกลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีประสบการณ์กับความเป็นจริงเชิงประวัติศาสตร์ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเฉพาะร่วมกันในทางกลับกัน หากทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีจะมีพื้นที่ให้กับปัจเจกคนใด ปัจเจกในทฤษฎีนี้ก็ไม่ได้มีลักษณะแบบปัจเจกชนนิยมที่มีลักษณะสากลเหมือนในทัศนะของนักคิดที่วิพากษ์ทฤษฎีนี้ แต่ปัจเจกผู้นั้นจะต้องอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น โดยที่ความหมายของตัวตนของเขา/เธอไม่อาจแยกจากความสัมพันธ์เช่นนั้นได้ กล่าวอีกครั้ง แม้กระทั่งเมื่อนักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี เช่น ฮุคส์และคอลลินส์นำแกนการวิเคราะห์เรื่องเพศภาวะ เชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ เข้ามา นักทฤษฎีเหล่านี้ก็ไม่ได้ตั้งใจที่จะใช้อ้างอิงถึงคุณสมบัติทางภววิทยาของปัจเจกในความหมายตามตัวอักษร แต่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มซึ่งเกิดความหมายขึ้นจากการสร้าง (construction) ของโครงสร้างทางสังคมที่มีลักษณะกดขี่ ซึ่งเรื่องนี้ฮาร์ทซ็อคก็เคยกล่าวไว้ใน

¹ Iris Marion Young, *Justice and the Politics of Difference* (Princeton: Princeton University Press, 1990), p. 40. จากข้อความที่ว่า “... oppression is a condition of groups.”

* โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Ibid., pp. 42-48.

ตอนที่เธอกำลังถึงมโนทัศน์เรื่องความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์ว่า ลักษณะเฉพาะทางกาย (specific embodiment) ของประธานเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงการกดขี่ที่ประธานมีประสบการณ์² กลุ่มซึ่งถูกสร้างขึ้นจากการมีตำแหน่งแห่งที่ร่วมกันของสมาชิกภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจเช่นนี้จึงไม่ได้มีลักษณะตามอำเภอใจเหมือนกลุ่มแบบผลรวมของปัจเจก และไม่แปรบางเหมือนกลุ่มแบบสมาคมที่ปัจเจกสามารถเลือกเข้า-ออกจากความเป็นสมาชิกได้ตามความสมัครใจ

นอกจากนี้ เรายังสังเกตเห็นลักษณะของความเป็นประธานแบบกลุ่มได้จากความเชื่อมั่นในเรื่องการเคลื่อนไหวและการปลดปล่อยแบบมวลชน ซึ่งมีรากมาจากแนวคิดของมาร์กซ์อย่างเด่นชัดในแนวคิดของนักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีทั้งสามคนนี้ ในกรณีของฮาร์ทซ็อกในช่วงต้นนั้น เธออาจมุ่งมั่นกับการเคลื่อนไหวและการปลดปล่อยเชิงเพศภาวะมากเกินไป จนทำให้ละเลยความแตกต่างในแง่มุมอื่น ๆ ภายในชนชั้นทางเพศภาวะของเธอ สำหรับกรณีของฮูคส์และคอลลินส์นั้น พวกเขาทั้งคู่ต่างตระหนักว่าการเคลื่อนไหวแบบมวลชนแบบมวลชนที่แท้จริงนั้นจะเป็นไปไม่ได้ หากนักสตรีนิยมผิวขาวไม่เข้าใจว่าสภาพการกดขี่ที่ “ผู้หญิง” เผชิญไม่ได้เหมือนกัน เพราะนั่นจะเป็นการกดทับหรือบดบังประสบการณ์ความทุกข์ยากของผู้หญิงอีกเป็นจำนวนมาก และทำให้พวกเขาารู้สึกว่าวาระทางการเมืองของสตรีนิยมไม่ตรงกับวาระของพวกเขา และดังนั้นจึงเป็นการกั้นพวกเขาออกไปจากการมีส่วนร่วมในทางการเมือง ด้วยเหตุนี้ การหยิบยกประเด็นเรื่องเพศภาวะ เชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ ของฮูคส์และคอลลินส์จึงมีเป้าหมายที่จะเสริมสร้างพลังของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างกลุ่มประธานชายขอบที่หลากหลายมากกว่าที่จะทำให้อัตลักษณ์ของพวกเขาแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยง จากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับลักษณะของประธานชายขอบในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีจึงเป็นสาเหตุให้ บาร์ ออน และเฮ็คแมนแปลความลุ่มลึกเชิงการวิเคราะห์ในเรื่องระบบการกดขี่ที่เริ่มโดยนักทฤษฎีผิวสีให้กลายเป็นเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงในเชิงอัตลักษณ์ของประธานชายขอบ โดยที่ทั้ง บาร์ ออน และเฮ็คแมนไม่อาจรวมเอาแง่มุมทางอัตลักษณ์ซึ่งเป็นเครื่องหมายของการกดขี่ที่ซับซ้อนเอาไว้ในคราวเดียวกันได้

ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนประการที่สองในเรื่องลักษณะความเป็นประธานของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีสามารถแกะร่องรอยได้จากคำว่า “คุณแสงสว่างทางภูมิปัญญา” โดยทั่วไปแล้ว นักทฤษฎีสายนี้ เช่น ฮาร์ทซ็อก เข้าใจว่าความคิดของคุณแสงสว่างทางภูมิปัญญาประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญดังนี้ คือ 1) มีความเชื่อว่าเหตุผลที่ปราศจากตัวตนของมนุษย์ (disembodied reason) สามารถให้เรื่องราวเกี่ยวกับโลกที่ถูกต้องและเป็นภาววิสัยได้ 2) มีความ

² Nancy C. M. Hartsok, “Postmodernism and political change,” *Cultural Critique*: 28-29.

เชื้อในเรื่องความเป็นกลาง ภววิสัยแบบวิทยาศาสตร์ และตรรกะของเหตุผลแบบก้าวหน้า 3) มีสมมติฐานเรื่องความเป็นสากลของมนุษย์ซึ่งมีฐานอยู่ในเรื่องความสามารถในการใช้เหตุผล 4) โดยอาศัยเหตุผล ประธานสามารถหนีข้อจำกัดทางกาย เวลา และพื้นที่ และมีลักษณะแบบอุตรภาพ และ 5) ปฏิเสธว่าอำนาจไม่ได้มีอิทธิพลต่อความรู้ และถือว่าประธานและอำนาจเป็นเรื่องที่แยกออกจากกัน³ จากกรรบรรยายของฮาร์ทซ็อคเกี่ยวกับความคิดของยุคนี้ข้างต้น เราสามารถเห็นลักษณะของความเป็นประธานมีเหตุผล สามารถกำหนดตนเอง เป็นกลาง มีลักษณะเป็นภววิสัย ไม่มีตำแหน่งแห่งที่เฉพาะใด ๆ อยู่พ้นจากข้อจำกัดเรื่องเวลา พื้นที่ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ แต่ประธานแห่งความรู้ที่อยู่ในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีนั้นมีดำรงอยู่ในเวลาและพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ ไม่ได้เป็นสากล มีลักษณะต่างประเภทกัน และไม่สามารถหลุดพ้นไปจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ สภาพเชิงวัตถุซึ่งถูกกำหนดโดยโครงสร้างชนชั้นทางสังคมทำให้ประธานในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มมองเห็นความเป็นจริงบางอย่างที่กลุ่มอื่นอาจไม่มองเห็นหรือเห็นแต่ไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม เพราะความที่อยู่ในตำแหน่งแห่งที่เฉพาะ มุมมองของกลุ่มดังกล่าวจึงเป็นเพียงเสี้ยวส่วนหนึ่ง ไม่ใช่เป็นการเห็นทุกสิ่งด้วยอำนาจที่มีอยู่ทุกหนแห่งของเหตุผล ด้วยเหตุนี้ การอ้างของฮาร์ทซ็อคซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโอเลียร์ที่ว่าประธานของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีเป็นประธานแบบปัจเจกแห่งยุคแสงสว่างทางภูมิปัญญาที่มีลักษณะสากลจึงดูไม่ค่อยสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องประธานที่มีมุมมองแบบเสี้ยวส่วนหนึ่งของ ฮาร์ทซ็อค ฮุคส์ และคอลลินส์

ในประเด็นการวิพากษ์ประเด็นที่สองคือ ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ ความรู้ และประสบการณ์ ในบทที่สามนั้น โอเลียร์กล่าวว่า ฮาร์ทซ็อคต้องประสบกับปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมเพราะในแนวคิดของเธอนั้น อัตลักษณ์มีความสำคัญเป็นพื้นฐานเบื้องต้นและมาก่อนความรู้ และประสบการณ์ ส่วนแนวคิดของคอลลินส์และฮุคส์ไม่ประสบปัญหาเหมือนของฮาร์ทซ็อค เพราะอัตลักษณ์ในทัศนะของพวกเขาคือเป็นผลมาจากการตีความและการเข้าใจประสบการณ์ อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอในที่นี้ก็คือ เราสามารถใช้คำอธิบายเรื่องกลุ่มของยังก์เพื่อแยกความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ในระดับกลุ่มและอัตลักษณ์ในระดับปัจเจก และแก้ปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมของประธานชายขอบได้ แม้ประธานชายขอบของนักทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรี เช่น ฮาร์ทซ็อค อาจมีอัตลักษณ์ในฐานะเป็นผู้หญิงเหมือนกัน แต่อัตลักษณ์ดังกล่าวก็เป็นอัตลักษณ์ในระดับกลุ่ม โดยที่ไม่ได้หมายความว่าอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกของพวกเขาจะต้องเหมือนกันหรือมีลักษณะสารัตถะนิยม/สากลนิยม

³ Ibid., p. 17.

สำหรับฐานการวิพากษ์ในประเด็นที่สามคือ เรื่องการจัดวางทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนไว้ในบริบทของความตึงเครียดระหว่างความเป็นจริงแบบสัมบูรณ์และสัมพัทธ์นิยมนั้น ในบทที่ 3 เราได้เห็นตาดานะสินีสนับสนุนคอลลินส์ในแง่ที่ว่า ความตระหนักในเรื่องความหลากหลายของกลุ่มชายขอบและจุดยืนทำให้คอลลินส์ไม่ต้องประสบกับปัญหาเรื่องสาร์ทซ์อคยิตเถือ/สากลนิยมอันเป็นผลมาจากความเชื่อในเรื่องความจริงแบบสัมบูรณ์อย่างที่ยาร์ทซ์อคยิตเถือ และตาดานะสินีอ้างด้วยว่าคอลลินส์ยังสามารถเลี่ยงสัมพัทธ์นิยมได้จากการที่เธอมีทัศนะว่าจุดยืนของชายขอบน่าพึงปรารถนากว่ามุมมองของกลุ่มผู้ครอบงำ โดยอาศัยฐานการอ้างในเรื่องเดียวกันนี้ เฮ็คแมนได้โจมตีทั้งยาร์ทซ์อคและคอลลินส์ว่าพยายามรักษาสถานะของทฤษฎีของพวกเขาเอาไว้ ณ ตำแหน่งแห่งที่หนึ่งซึ่งอยู่ระหว่างขั้วของความจริงแบบสัมบูรณ์และสัมพัทธ์นิยม โดยไม่สามารถอ้างเหตุผลสนับสนุนได้อย่างน่าเชื่อถือว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น เฮ็คแมนยังเชื่อด้วยว่าในที่สุดความไม่ชัดเจนของยาร์ทซ์อคและคอลลินส์เช่นนี้ก็ได้นำพวกเขาไปสู่ปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงในเชิงอัตลักษณ์ เป็นที่สังเกตว่าเฮ็คแมนได้อ้างเหตุผลว่าทั้งยาร์ทซ์อคและคอลลินส์ปฏิเสธสัมพัทธ์นิยมจากการที่พวกเขาทำที่สนับสนุนโมทัศน์เรื่อง “ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์” ของฮาราเวย์แต่ไม่สามารถยอมรับผลทางตรรกะที่ตามมาที่ว่า ไม่มีมุมมองหรือจุดยืนใดที่มีสถานะพิเศษทางญาณวิทยา อย่างไรก็ตาม ข้อโต้แย้งต่อตาดานะสินีและเฮ็คแมนในที่นี้ก็คือ แนวทางการวิพากษ์ของพวกเขา โดยเฉพาะของเฮ็คแมนจะไม่สอดคล้องกับทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีเท่าไรด้วยเหตุผลสองประการ โดยเฉพาะจากความพยายามของเธอที่อธิบายทฤษฎีนี้ในกรอบของญาณวิทยา

ประการแรก การที่ตาดานะสินีและเฮ็คแมนจัดวางทฤษฎีจุดยืนไว้ในความพยายามที่จะประนีประนอมระหว่างความเป็นจริงแบบสัมบูรณ์และสัมพัทธ์นิยมนั้นดูเหมือนจะละเลยประเด็นเรื่องอำนาจ/ความรู้ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของทฤษฎีนี้ ในตัวบทของคอลลินส์ช่วงที่ตาดานะสินีและเฮ็คแมนอ้างอิงถึงนั้น⁴ คอลลินส์ได้อภิปรายเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์แบบปฏิฐานนิยมและและสัมพัทธ์นิยมว่าเป็นสองแนวทางที่ยืนยันถึง “ความจริง” ซึ่งอยู่ในความคิดทางสังคมและการเมืองกระแสหลักของตะวันตก⁵ โดยที่แนวทางแรกอ้างว่ามีสิ่งที่เรียกว่า “ความจริงที่สัมบูรณ์”

⁴ Alessandra Tanesini, *An Introduction to Feminist Epistemologies* (Oxford: Blackwell, 1999), p. 152. และ Susan Hekman, “Truth and method: Feminist standpoint revisited” *Signs* 22, 2 (Winter 1997): 352-353.

⁵ โปรดดู Patricia Hill Collins, *Black Feminist Thought* (Boston: Unwin Hyman, 1990), pp. 234-236

ดำรงอยู่และสามารถเข้าถึงได้ด้วยเครื่องมือที่เป็นภววิสัยหรือปราศจากอคติ* ส่วนแนวทางแบบสัมพัทธนิยมก็ดำรงอยู่ในลักษณะตรงกันข้ามกับแนวทางแรก จากมุมมองแบบสัมพัทธนิยม ความรู้ของทุกกลุ่มผลิตขึ้นมีความสมเหตุสมผลเท่ากันโดยที่ไม่มีกลุ่มใดสามารถอ้างได้ว่าการตีความของกลุ่มตนในเรื่องความจริงนั้นดีกว่าของกลุ่มอื่น สิ่งที่คอลลินส์ต้องการจะสื่อตรงนี้ก็คือนั่นแนวทางเรื่องความจริงแบบสัมบูรณ์และสัมพัทธนิยมต่างไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องตำแหน่งแห่งที่เฉพาะซึ่งมีอิทธิพลต่อข้ออ้างเรื่องความรู้ เรื่องความไม่เท่าเทียมทางอำนาจซึ่งนำไปสู่การทำให้ความรู้ของบางกลุ่มมีสถานะเป็นรอง และเรื่องจุดแข็งและข้อจำกัดของมุมมองแบบเสี้ยวส่วน ในที่นี้ ข้อเสนอของคอลลินส์ที่ให้พิจารณามุมมองของชายขอบแต่ละกลุ่มในฐานะที่เป็นทางเลือกแทนบรรทัดฐานของวิทยาศาสตร์แบบปฏิฐานนิยมและสัมพัทธนิยมไม่ได้หมายความว่า เธอต้องการที่จะประนีประนอมระหว่างแนวทางการยืนยัน “ความจริง” แบบสัมบูรณ์นิยมและสัมพัทธนิยม เพื่อที่จะสนับสนุนวิธีการอ้างเรื่องความจริงของเธอภายในกรอบทางญาณวิทยา

การอ้างของคอลลินส์ที่ว่าจุดยืนของชายขอบน่าฟังปรารถนามากกว่ามุมมองของกลุ่มผู้ครอบงำ แต่ก็มีลักษณะเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่งมาจากความตระหนักของเธอในเรื่องความซับซ้อนของระบบการกดขี่ หรือจริง ๆ แล้วก็คือความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั่นเอง อีกทั้งยังเป็นการยืนยันว่าข้ออ้างที่ว่าวิสัยทัศน์ของกลุ่มชายขอบถูกกดขี่สามารถเผยถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่แท้จริงซึ่งอยู่ในมโนทัศน์เรื่องจุดยืนที่ครั้งหนึ่งฮาร์ทซ็อคพัฒนาขึ้นยังคงใช้ได้ ถึงแม้ว่าตอนนี้กระบวนการทัศน์ในการมองเรื่องระบบการกดขี่จะเปลี่ยนไปและกลุ่มชายขอบก็ได้ทวีความหลากหลายเพิ่มขึ้นก็ตาม เพื่อที่จะทำความเข้าใจในเรื่องนี้ เราต้องไม่ลืมว่าวิสัยทัศน์ของชนชั้นปกครองมีลักษณะเป็นอคติและบิดเบือนระเบียบของสิ่งต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นตัวกำหนดโครงสร้างเชิงวัตถุที่ทุกฝ่ายถูกบังคับให้เข้าร่วมด้วย ในขณะที่วิสัยทัศน์ของกลุ่มผู้ถูกกดขี่ซึ่งจะได้มาโดยการที่พวกเขาเข้าร่วมในการต่อสู้ทางการเมืองสามารถเผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ประเภทที่ไม่ใช่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และวิสัยทัศน์ดังกล่าวยังมีศักยภาพเชิงการปลดปล่อย ด้วยข้ออ้างที่อยู่ในมโนทัศน์เรื่องจุดยืนเช่นนี้ คอลลินส์จึงไม่สามารถอ้างว่ามุมมองของกลุ่มผู้ครอบงำมีสถานะเท่ากับจุดยืนของกลุ่มชายขอบได้ และจากการที่แนวคิดสตรีนิยมผิวดำเผยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของระบบการกดขี่ ตลอดจนการดำรงอยู่ของกลุ่มชายขอบที่หลากหลาย การจะปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงต้องอาศัยการเข้าร่วมของชายขอบ

* ในความตอนเดียวกันนี้ คอลลินส์ได้วิพากษ์ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีที่มาก่อนหน้าว่ามีรากอยู่ในปฏิฐานนิยมแบบมาร์กซิสต์ ดังนั้นจึงรับเอาสมมติฐานของวิทยาศาสตร์แบบปฏิฐานนิยมเรื่องความจริงแบบสัมบูรณ์มาด้วย โปรดดู Ibid., p. 235.

กลุ่มต่าง ๆ ดังนั้น จุดยืนหรือมุมมองของกลุ่มชายขอบแต่ละกลุ่มจึงมีลักษณะเป็นเพียงเสี้ยวส่วนหนึ่ง โดยที่ไม่มีจุดยืนของกลุ่มใดที่มีลักษณะแบบเบ็ดเสร็จได้ ด้วยเหตุนี้ การที่เข้าใจทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีจะต้องไปให้พ้นเกินกว่าตำแหน่งของการประนีประนอมตรงกลางบนเส้นต่อเนื่อง (continuum) ระหว่างขั้วของความจริงแบบสัมบูรณ์และสัมพัทธนิยม เพราะการจัดวางทฤษฎีจุดยืนไว้บนเส้นต่อเนื่องระหว่างสองขั้วดังกล่าวจะไม่ทำให้ประเด็นเรื่องอำนาจซึ่งก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในพื้นที่ของความรู้ได้รับการตระหนักแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลข้างต้นนี้ แม้นานาสินีกล่าวได้อย่างค่อนข้างจะสอดคล้องกับทฤษฎีจุดยืนว่าคอลลินส์ปฏิเสธความเป็นจริงแบบสัมบูรณ์และสัมพัทธนิยมในเวลาเดียวกัน โดยที่เธอไม่ได้อ้างอย่างชัดเจนว่าคอลลินส์มีท่าทีประนีประนอมในการยืนยันเรื่องความจริงระหว่างสองขั้วนี้ แต่การจัดวางทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีไว้ในบริบทเช่นนี้ก็ทำให้เธอเสี่ยงที่จะถูกมองว่ากำลังทำเช่นนั้น โดยมีหลักฐานที่ชวนให้น่าเชื่อคือ จากการที่เธอกล่าวหาฮาร์ทซ็อค (ในระยะแรก) ว่ามีความเชื่อในเรื่องความจริงแบบสัมบูรณ์ และต่อมาเธอก็ได้ใช้ฮาร์ทซ็อคเทียบแย้งกับคอลลินส์ ส่วนเฮ็คแมนนั้นอาจเข้าใจคลาดเคลื่อนที่จัดวางคอลลินส์และฮาร์ทซ็อค (ระยะหลัง) ไว้ในกรอบของความพยายามที่จะให้เหตุผลสนับสนุนเรื่องความจริงของพวกเธอ ระหว่างสัมบูรณ์นิยมและสัมพัทธนิยม และเฮ็คแมนยังอาจเข้าใจคลาดเคลื่อนอีกครั้งตอนที่เธออ้างว่าทั้งคอลลินส์และฮาร์ทซ็อคต่างรับเอามโนทัศน์เรื่อง “ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์” ของฮาราเวย์มาใช้โดยไม่ยอมรับผลทางตรรกะของมัน เพราะการกล่าวเช่นนั้นเป็นการเทียบฮาราเวย์ให้เท่ากับนักสัมพัทธนิยมตลอดจนลดทอนความซับซ้อนของมโนทัศน์ดังกล่าว ทั้ง ๆ ที่เมื่อฮาราเวย์นำเสนอเรื่อง “ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์” นั้น สิ่งที่เขาปฏิเสธคือ การเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างความเป็นภววิสัยแบบเบ็ดเสร็จแบบวิทยาศาสตร์ (ปฏิฐานนิยม) และแนวคิดเรื่องการประกอบสร้างทางสังคม โดยอธิบายว่าแนวคิดแบบหลังนั้นมองว่าความรู้ทั้งหมดเป็นเรื่องของวาทศิลป์และเกมแห่งอำนาจ ซึ่งเธอเห็นว่าจะทำให้สตรีนิยมละทิ้งการแสวงหาความรู้ไป สิ่งที่ฮาราเวย์ต้องการก็คือวิธีการที่จะรักษาพลังของความเป็นภววิสัย ซึ่งจะทำให้การเชื่อมโยงความรู้ระหว่างกลุ่มเป็นไปได้ และพลังเชิงการวิพากษ์ของแนวคิดการประกอบสร้างทางสังคม ซึ่งจะให้แนวทางในการวิเคราะห์ถึงวิธีการที่ความเป็นจริงถูกสร้างขึ้นมา เธอจึงเสนอมโนทัศน์เรื่องความเป็นภววิสัยแบบสตรีนิยมขึ้นมาซึ่งเธอเรียกว่า “ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์”^{*} ด้วยเหตุนี้สมการของ

^{*} ยังอาจโต้แย้งต่อไปอีกได้ว่าฮาร์ทซ็อคและคอลลินส์อ้างถึงมโนทัศน์เรื่อง “ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์” ในความหมายดั้งเดิมของ ฮาราเวย์หรือไม่ ในเชิงอรรถท้ายหน้าหนึ่งของบทความเรื่อง “Postmodernism and political change” ฮาร์ทซ็อคกล่าวว่าเธอได้รับเอามโนทัศน์ดังกล่าวมาจากฮาราเวย์ แต่ใช้ต่างออกไปเล็กน้อย โดยที่ไม่ได้อธิบายประเด็นนี้เพิ่มเติม โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับมโนทัศน์นี้ใน

เฮ็คแมนที่เทียบให้ฮาราเวย์เท่ากับนักสัมพัทธนิยมจึงไม่ถูกต้อง และเมื่อฮาราเวย์ไม่ได้เป็นนักสัมพัทธนิยมและไม่ได้เสนอมนทัศน์เรื่อง “ความรู้ที่อยู่ในสถานการณ์” เฉพาะแต่ในกรอบของญาณวิทยา แต่ได้รวมเอาเรื่องอำนาจหรือการเมืองเข้ามาด้วย ฮาร์ทซ็อกและคอลลินส์ซึ่งนำมนทัศน์ฮาราเวย์มาใช้สนับสนุนข้ออ้างเรื่องความเป็นเสี้ยวส่วนหนึ่งในเชิงมุมมองของประธานชายขอบจึงไม่ได้เป็นนักสัมพัทธนิยมและไม่ได้กำลังพิจารณาเรื่องนี้แต่เพียงในกรอบของญาณวิทยาด้วยเช่นกัน ดังนั้น การอ้างของเฮ็คแมนว่าฮาร์ทซ็อกและคอลลินส์หาวิธีการให้เหตุผลสนับสนุนความจริงของข้ออ้างของตนจึงน่าจะเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน

สรุป

ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนนสตรี: สาร์ตถะนิยม/สากลนิยมหรือการแตกเป็นเสี้ยวเสี้ยว

ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนนสตรีนั้นถือกำเนิดขึ้นจากความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางอำนาจในพื้นที่ของความรู้ที่เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาการกดขี่ที่ผู้หญิงเผชิญ ฮาร์ทซ็อกซึ่งเป็นผู้บุกเบิกคนสำคัญของทฤษฎีนี้ได้เสนอมนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบขึ้นมา เธออธิบายว่าการทำงานของระบบการกดขี่เชิงเพศภาวะเป็นสาเหตุให้ผู้ชายและผู้หญิงครองตำแหน่งที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ผู้ชายถือเป็นกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ศูนย์กลางและผู้หญิงอยู่ในพื้นที่ชายขอบ ตำแหน่งแห่งที่ในพื้นที่ชายขอบของผู้หญิงนี้เองทำให้พวกเธอมีศักยภาพที่จะครอบครองจุดยืนซึ่งมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาหรือเป็นประธานแห่งความรู้ในทฤษฎีนี้ ในแง่ที่สามารถเห็นความเป็นจริงเกี่ยวกับเรื่องการกดขี่ทางเพศภาวะได้อย่างมีอคติและบิดเบือนน้อยกว่าผู้ชาย เรื่องราวของมนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบของฮาร์ทซ็อกเช่นนี้อาศัยสมมติฐานที่สำคัญสองประการ คือ เรื่องการแบ่งคนออกเป็นสองชนชั้นเชิงเพศภาวะและการแบ่งความจริงออกเป็นสองระดับ อันได้แก่ ระดับพื้นผิวและระดับสาร์ตถะ ในขณะที่สมมติฐานประการแรกมีผลทำให้ภาพของ “ผู้หญิง” ซึ่งถือเป็นประธานชายขอบของทฤษฎีนี้ไม่สามารถแสดงความแตกต่างภายในกลุ่มของพวกเธอในแง่มุมอื่น ๆ เช่น เชื้อชาติ ชนชั้น เพศวิถี ฯลฯ ได้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมมติฐานเรื่องนกับเรื่องการแบ่งความจริงออกเป็นสองระดับยังส่งผลให้ความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องการกดขี่ทั้งหมดถูกลดทอนให้เหลือเพียงการกดขี่ทางเพศภาวะอย่างเดียว โดยที่มี

Donna J. Haraway, “Situated knowledge: The science question in feminism and the privilege of partial perspective,” *Feminist Studies* 14, 13 (1988): 575-599. และดูเชิงขรรดดังกล่าวของฮาร์ทซ็อก ใน Nancy C. M. Hartsok. “Postmodernism and political changes: Issues for feminist theory,” *Cultural Critique* 14 (Winter 1989-1990): 28.

ผู้ชายเป็นผู้กดขี่และผู้หญิงเป็นผู้ถูกกดขี่ และไม่สามารถให้ภาพความเป็นพลวัตของระบบการกดขี่ที่มีผลกับคนแต่ละกลุ่มในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปได้ สภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นกับทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนเช่นนี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า ปัญหาสารัตถะนิยม/สากลนิยม

ในความพยายามที่จะแก้ปัญหาลักษณะนี้ ชูคส์ คอลลินส์ รวมถึงฮาร์ทช็อคในระยะเวลาหลังได้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการวิเคราะห์เรื่องการกดขี่จากแนวทางแบบบวกเพิ่มจากฐานไปสู่แนวทางแบบสัมพันธ์ต่อกัน โดยนำเอาแก่นการวิเคราะห์เรื่องเชื้อชาติ ชนชั้น เพศวิถี ฯลฯ เข้ามาสู่การพิจารณาในเชิงทฤษฎี ซึ่งช่วยแสดงให้เห็นถึงภาพความสัมพันธ์ของระบบการกดขี่ที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยไม่บังคับความแตกต่างในหมู่ผู้หญิง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดความเข้าใจว่า “ผู้หญิง” ซึ่งเป็นประธานชายขอบของทฤษฎีนี้มีความซับซ้อนมากจนกระทั่งมีลักษณะแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยง อันเป็นผลมาจากมิติในเชิงอัตลักษณ์ที่หลากหลายและซ้อนทับกันโดยที่ไม่มีมิติใดที่เป็นพื้นฐานกว่ากัน ผลในทางญาณวิทยาก็คือ ทฤษฎีดังกล่าวไม่หลงเหลือประธานผู้ที่จะครอบครองจุดยืนและสามารถให้การวิเคราะห์การกดขี่ทางเพศภาวะอย่างเป็นทางการเป็นระบบได้นอกจากนี้ การอ้างของนักทฤษฎีเหล่านี้ที่ว่ามิติเรื่องเพศภาวะซ้อนทับกับมิติเรื่องอื่น ๆ ซึ่งแต่ละมิติทั้งกดขี่และให้อภิสิทธิ์กับผู้คนอย่างแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับแต่ละบริบท ยังทำให้ทฤษฎีนี้ต้องยอมรับว่า ในพื้นที่ชายขอบยังมีคนกลุ่มอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เมื่อกลุ่มชายขอบทวีจำนวนขึ้น ดูเหมือนกับว่าทุกกลุ่มสามารถอ้างว่าตนมีจุดยืนที่มีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาได้เช่นเดียวกัน สภาวะการณ์เช่นนี้เหมือนจะบังคับให้ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนจะต้องรับเอาสัมพัทธนิยมเข้ามาในที่สุด ในที่นี้ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางการอธิบายเรื่องกลุ่มทางสังคมและเรื่องการกดขี่ของ ไอร์ลิส ยังก์ เข้าช่วยอธิบายในเรื่องนี้ โดยเชื่อว่าจะทำให้ประธานชายขอบของทฤษฎีนี้ไม่ต้องประสบกับทั้งปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงและเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยม และเมื่อเป็นเช่นนี้ ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีจึงน่าจะยังคงใช้มันโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบเพื่อฐานสำหรับการอ้างถึงจุดยืนที่มีสิทธิพิเศษทางญาณวิทยาได้ต่อไป

ผู้วิจัยคิดว่าปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงของประธานชายขอบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การอ้างเรื่องจุดยืนที่มีสถานะพิเศษทางญาณวิทยา เป็นผลมาจากสมมติฐานที่ว่าประธานในทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีนี้เป็นประธานแบบปัจเจก ในทางตรงกันข้าม ผู้วิจัยเสนอว่าประธานชายขอบของทฤษฎีสตรีนิยมที่ชูคส์ คอลลินส์ และฮาร์ทช็อคกล่าวถึงในทฤษฎีของพวกเขาอาจตีความได้ว่าเป็นประธานแบบกลุ่ม ซึ่งแม้กลุ่มดังกล่าวจะประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นปัจเจก แต่ก็ยังเป็นปัจเจกที่อยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ แต่ก่อนที่ผู้วิจัยจะอภิปรายเกี่ยวกับนัยยะเรื่องประธานแบบกลุ่มและปัจเจกนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อตอนที่ฮาร์ทช็อคได้พัฒนาทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนขึ้นมา เธอได้พัฒนาจุดยืนสตรีนิยมไว้บน

สมมติฐานเรื่องการแบ่งแยกคนออกเป็นสองชนชั้นตามแนวคิดของมาร์กซ์ที่เป็นต้นแบบ โดยเปลี่ยนจากชนชั้นทางเศรษฐกิจให้มาเป็นชนชั้นทางเพศภาวะ และเมื่อฮุคส์ คอลลินส์ และ กระทั่งฮาร์ทฮ็อคในระยะหลังนำมาตีเรื่องเชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ เข้ามา ผู้วิจัยคิดว่าพวกเขาตั้งใจที่จะอ้างอิงถึงมิติที่แตกต่างกันออกไปของระบบการกดขี่เพื่อเลี่ยงปัญหาเรื่องสาร์ตอะนิยม/สากลนิยมที่เคยเกิดขึ้นกับกับฮาร์ทฮ็อค การทำงานของมิติเหล่านี้ทำให้เกิดการก่อตัวของสิ่งที่เรียกว่า “กลุ่มทางสังคม” ที่มีลักษณะซับซ้อนกว่าชนชั้นทางเพศภาวะของฮาร์ทฮ็อคที่มีอยู่เพียงสองชนชั้นตามต้นแบบของเธอ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีสมมติฐานว่า ฮุคส์ คอลลินส์ รวมทั้งฮาร์ทฮ็อคในช่วงระยะหลังอาจไม่ได้นำมาตีเรื่องเชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ เข้ามาเพื่ออ้างอิงถึงแง่มุมเชิงอัตลักษณ์ของปัจเจก แม้ว่าการกล่าวถึงมิติของการกดขี่เหล่านี้ อาจดูเหมือนจะไปพ้องกับแง่มุมเชิงอัตลักษณ์อัตลักษณ์ของปัจเจกก็ตาม ดังจะได้อธิบายต่อไป

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยเสนอว่าความคิดเรื่องประธานชายขอบแบบกลุ่มอาจถูกเข้าใจได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น หากเราพิจารณาคำอธิบายเรื่องกลุ่มของยังก์ซึ่งแบ่งออกได้เป็นสามลักษณะ ได้แก่ กลุ่มแบบผลรวม กลุ่มแบบสมมาตร และกลุ่มทางสังคม กลุ่มลักษณะแรกเป็นการจัดประเภทตามคุณสมบัติของบุคคลตามคุณลักษณะบางอย่างแบบสุ่มหรือตามอำเภอใจ เช่น การจัดกลุ่มตามสีของดวงตา ยี่ห้อรถยนต์ที่ใช้ ย่านที่พักอาศัย ฯลฯ สำหรับกลุ่มแบบสมมาตรจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมของบุคคลในสถาบันที่มีการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เช่น สโมสร บริษัท พรรคการเมือง สหภาพ ฯลฯ กลุ่มทั้งสองลักษณะแรกนี้มีสมมติฐานร่วมกันว่า ในเชิงภววิทยาแล้ว ปัจเจกดำรงอยู่ก่อนความเป็นกลุ่ม หรือปัจเจกเป็นตัวประกอบสร้างความเป็นกลุ่ม ส่วนกลุ่มทางสังคมนั้นมีสมมติฐานว่าความเป็นกลุ่มมาก่อนปัจเจก กลุ่มประเภทหลังนี้เกิดขึ้นจากการที่ปัจเจกอัตลักษณ์ของสมาชิกเข้ากับสถานการณ์ทางสังคมและประวัติศาสตร์บางอย่างที่พวกเขามีร่วมกัน โดยที่ความหมายของกลุ่มเช่นนี้ส่วนหนึ่งจะเป็นตัวกำหนดอัตลักษณ์ของปัจเจกด้วย ความหมายของประวัติศาสตร์ ความรู้สึกผูกพัน วิธีการให้เหตุผล การประเมินสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนการแสดงความรู้สึกของปัจเจกจะถูกกำหนดโดยความผูกพันที่พวกเขามีต่อกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ในการอธิบายเรื่องกลุ่มทางสังคมนี้นี้ ยังก์ไม่น่าจะหมายความว่าปัจเจกที่เป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมไม่สามารถมีวิถีแบบปัจเจก หรือไม่สามารรถข้ามพ้นอัตลักษณ์ของกลุ่ม หรือถูกกันออกจากแง่มุมในเชิงอัตลักษณ์อื่น ๆ ของตนที่เป็นอิสระจากอัตลักษณ์ของกลุ่มได้⁶

จากคำอธิบายของยังก์ข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าหากเราเข้าใจว่าประธานแห่งความรู้ของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีในฐานะที่เป็นปัจเจก ปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงย่อมจะ

⁶ Iris Young, *Justice and the Politics of Difference*, pp. 42-48.

เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะแม้กระทั่งประธานดังกล่าวอาจเป็นปัจเจกซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม แต่ในระดับปัจเจก เขาผู้นั้นก็ยังคงมีแง่มุมในเชิงอัตลักษณ์ของตนอีกจำนวนมากที่เป็นอิสระจากอัตลักษณ์ของกลุ่ม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าทางออกที่ดีจะมีความหวังของปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงของประธานชายขอบน่าจะอยู่ที่การทำความเข้าใจประธานดังกล่าวในฐานะที่เป็นกลุ่มทางสังคม เพราะแม้กลุ่มทั้งสามประเภทจะประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นปัจเจก แต่สมาชิกของกลุ่มทางสังคมก็มีแนวโน้มสูงที่จะสามารถเข้าใจประสบการณ์ในการถูกกดขี่ได้ตรงกับสมาชิกคนอื่น ๆ เนื่องจากในแง่ภววิทยาแล้ว กลุ่มเช่นนี้ดำรงอยู่ก่อนปัจเจกที่เป็นสมาชิกและเป็นตัวกำหนดอัตลักษณ์ของปัจเจกดังกล่าวด้วย ในทางตรงกันข้าม หากเราเข้าใจประธานของทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีว่าเป็นประธานในลักษณะกลุ่มแบบผลรวมหรือแบบสมาคม เราจะยังคงไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงได้ เพราะกลุ่มทั้งสองแบบนี้มีสมมติฐานว่า ในเชิงภววิทยานั้น ปัจเจกแต่ละคนซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มดำรงอยู่ก่อนความเป็นกลุ่มหรือก่อนสังคมนั้นเอง เช่นนี้แล้วเขาจึงมีลักษณะของปัจเจกชนนิยมผู้มีความสามารถในการกำหนดตัวเองและมีเสรีภาพ ปัจเจกเช่นนี้สามารถเลือกแผนการชีวิตของตนเอง รวมทั้งเลือกที่จะเข้าใจในประสบการณ์ของตนเองเพื่อมานิยามอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างเป็นอิสระ ดังนั้น หากเขาเข้าร่วมกลุ่มกับสมาชิกคนอื่น เขาก็อาจมาพร้อมกับความเข้าใจเฉพาะตนและมีแนวโน้มสูงที่จะไม่สามารถเข้าใจประสบการณ์ใด ๆ ในความหมายเดียวกับสมาชิกคนอื่น ด้วยเหตุนี้เขาจึงอาจไม่สามารถร่วมในการวิเคราะห์ที่ก่อให้เกิดพลังในการปลดปล่อยดังที่ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีต้องการ ในทางญาณวิทยา ความเข้าใจประธานชายขอบแบบกลุ่มทางสังคมจะทำให้ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีน่าจะสามารถหลีกเลี่ยงทั้งปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงโดยไม่ต้องรับเอาสัมพัทธนิยมเข้ามา ส่วนนัยยะของการรับเอาประธานในลักษณะกลุ่มแบบผลรวมหรือแบบสมาคมนั้นจะไม่ช่วยทำให้ทฤษฎีนี้หลุดพ้นจากปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงที่ตนกำลังพยายามแก้ไข และยังคงต้องรับสัมพัทธนิยมเข้ามาในที่สุด

แม้ผู้วิจัยจะเชื่อว่าการเสนอคำอธิบายเรื่องกลุ่มทางสังคมของยังก์น่าจะช่วยให้ทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนสตรีไม่ต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการแตกเป็นเสี่ยงเสี่ยงของประธานที่อยู่ในพื้นที่ชายขอบและจุดยืนซึ่งมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยา แต่คำถามสำคัญที่อาจตามมาก็คือ หากเราพิจารณาในระดับกลุ่มแล้ว กลุ่มทางสังคมที่เรียกว่า “ผู้หญิง” และจุดยืนสตรีนิยมแบบกลุ่มที่ว่าจะพาทฤษฎีนั้นกลับไปสู่ปัญหาเรื่องสาร์ตถะนิยม/สากลนิยมอย่างที่นักทฤษฎีนี้ในระยะแรกเคยเผชิญหรือไม่ ในการตอบปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าหากเราสามารถหาแนวทางในการอธิบายที่มาช่วยแยก/จัดประเภทของการกดขี่เพื่อให้เข้าใจความซับซ้อนของ

ระบบการกตขี้ได้อย่างชัดเจน เราก็อาจอธิบายความซับซ้อนของการกตขี้ที่กลุ่มชายขอบแต่ละกลุ่มเผชิญโดยหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงประสบการณ์ของคนแต่ละกลุ่มอย่างเหมารวมได้เป็นผลสำเร็จ แน่แน่นอนว่าแนวทางดังกล่าวนี้ย่อมต้องอยู่บนสมมติฐานที่ว่าทุกคนมีความเข้าใจในเรื่องนี้ได้ตรงกันอันเป็นผลมาจากการที่พวกเขาเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคมของพวกเขา เมื่อเรามีเกณฑ์ที่สามารถใช้ประเมินได้ว่าในบริบทหนึ่ง ๆ คนกลุ่มใดถูกกตขี้หรือมีอภิสิทธิ์ในเรื่องอะไรก็จะทำให้เราสามารถระบุได้ว่าในบริบทนั้น ๆ คนกลุ่มใดมีศักยภาพที่จะมีจุดยืนซึ่งมีสถานะพิเศษทางญาณวิทยาหรือมีมุมมองที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับการกตขี้ในเรื่องอะไรได้ ในที่นี้ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการทำความเข้าใจเรื่องการกตขี้ของยังก็เพื่อเป็นตัวอย่างหนึ่งในการอธิบาย ยังก็ได้แบ่งการกตขี้ทั้งหมดออกเป็นห้ารูปแบบ โดยการกตขี้สามรูปแบบแรกเกิดจากการแบ่งแรงงานทางสังคม และเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางอำนาจในเชิงโครงสร้างและเชิงสถาบัน ซึ่งสร้างข้อจำกัดให้กับชีวิตของผู้คนทั้งในแง่ของการเข้าถึงทรัพยากร ตลอดจนโอกาสในการพัฒนาและใช้ความสามารถของตนเอง การกตขี้ห้ารูปแบบที่ยังก็กล่าวถึง ได้แก่

1) **การขูดรีด** เป็นกระบวนการที่มีการถ่ายโอนพลังงานและอำนาจของกลุ่มทางสังคมหนึ่งเพื่อไปทำประโยชน์ให้คนอีกกลุ่มหนึ่งอย่างเป็นระบบ และก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางด้านสถานะ อำนาจ และความร่ำรวยระหว่างคนสองกลุ่ม เช่น ระบบทุนนิยมได้ถ่ายโอนพลังงานและอำนาจของชนชั้นแรงงานไปให้กับชนชั้นนายทุนโดยผ่านทางความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ตลาดที่จัดสรรแรงงาน และความสามารถในการซื้อสินค้า สำหรับสตรีนิยมเองก็ได้พยายามแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงก็ถูกขูดรีดด้วยเช่นกัน โดยอธิบายว่าผู้หญิงได้ใช้แรงงานของพวกเธอไปเพื่อการดูแลทั้งทางวัตถุและทางอารมณ์ รวมทั้งตอบสนองความต้องการทางเพศแก่ผู้ชาย โดยที่ไม่ได้รับการตอบแทนในสัดส่วนที่เท่ากับสิ่งที่พวกเขาให้ไป เสรีภาพ อำนาจ สถานะ และการบรรลุตนเองของผู้ชายเป็นสิ่งที่เป็นไปได้เพราะพวกเขามีผู้หญิงทำงานให้ นอกจากนี้กลุ่มคนผิวสีในอเมริกาก็มีประสบการณ์กับการกตขี้ในรูปแบบนี้จากการที่ตลาดแรงงานมักให้โอกาสด้านการจ้างงานแก่พวกเขาเพียงในประเภทของแรงงานรับใช้ โดยส่งงานที่ต้องอาศัยทักษะและได้รับค่าตอบแทนสูงไว้ให้คนผิวขาว งานรับใช้ที่คนผิวสีได้รับ อาทิ งานรับใช้ตามบ้าน งานบริการตามร้านอาหารหรือโรงแรม ฯลฯ มักเรียกกร้องการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างสูงทั้งกลางวันและกลางคืน งานเหล่านี้มีการถ่ายโอนพลังงานของผู้รับใช้หรือผู้ให้บริการไปให้ผู้ได้รับการในลักษณะที่เพิ่มสถานะแก่คนกลุ่มหลังด้วย

2) **การทำให้เป็นชายขอบ*** ยังกล่าวอีกว่า “คนชายขอบ คือ คนที่ระบบแรงงานไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้หรือจะไม่ใช้ประโยชน์”⁷ การกดขี่ในรูปแบบนี้ผลักดันคนออกจากการมีส่วนร่วมในชีวิตทางสังคมอย่างเป็นทางการ เป็นการศึกษาที่กีดกันไม่ให้พวกเขามีโอกาสใช้ความสามารถของตนในลักษณะที่จะได้รับการยอมรับจากสังคม และทำให้พวกเขาประสบกับความยากไร้ในทางวัตถุ รู้สึกไร้ประโยชน์ และขาดความเคารพตนเอง การทำให้เป็นชายขอบมักเกิดกับกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติแตกต่างจากกลุ่มที่ครอบงำสังคมอย่างเห็นได้ชัด เช่น คนผิวดำและคนเชื้อสายอินเดียนแดงในลาตินอเมริกา คนผิวดำ คนอินเดีย คนยุโรปตะวันออก หรือคนแอฟริกัน ในยุโรป เป็นต้น แต่การกดขี่รูปแบบนี้ก็เกิดกับคนกลุ่มอื่น ๆ เช่น คนชราแม่ที่ต้องเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง และผู้พิการด้วย

3) **ความไร้อำนาจ** เป็นรูปแบบของการกดขี่ที่เกิดขึ้นจากการแบ่งแรงงานทางสังคมระหว่างผู้ที่เป็นนักวิชาชีพ (professional) และผู้ที่ไม่ได้เป็นนักวิชาชีพ (non-professional) ในความสัมพันธ์ระหว่างคนสองกลุ่มนี้ ผู้ที่เป็นนักวิชาชีพจะมีอภิสิทธิ์จากตำแหน่งและสถานะของพวกเขาในสามลักษณะ ได้แก่ มีโอกาสในด้านความก้าวหน้าและการเลื่อนสถานะทางอาชีพ มีอำนาจบังคับบัญชา (authority) บางอย่างเหนือผู้อื่น เช่น ผู้ใต้บังคับบัญชา ลูกค้า ฯลฯ และมีแนวโน้มที่จะได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพ ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่ไม่ใช่วิชาชีพขาดสิ่งอภิสิทธิ์และสถานะเหล่านี้ ทั้งนี้ความไร้อำนาจอาจมีลักษณะที่เป็นพลวัตกับการเหยียดสีผิวและอคติทางเพศด้วย เช่น ผู้หญิงหรือผู้ชายผิวสีก็มีแนวโน้มที่จะไม่ได้รับการปฏิบัติจากผู้อื่นด้วยความเคารพ แต่หากคนเหล่านั้นพบว่าผู้หญิงหรือผู้ชายผิวสีดังกล่าวมีหน้าที่การงานระดับสูงก็มักจะเปลี่ยนท่าทีไป ส่วนผู้ชายผิวขาวที่เป็นชนชั้นแรงงานก็มักได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพจากคนอื่น จนกระทั่งคนเหล่านั้นรู้ถึงสถานะทางชนชั้นของเขา

4) **จักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรม** เป็นการทำให้ประสบการณ์และวัฒนธรรมของกลุ่มที่ครอบงำกลายเป็นบรรทัดฐานในสังคม โดยมักไม่มีผู้ใดสังเกตเห็น เพราะประสบการณ์หรือวัฒนธรรมดังกล่าวถูกทำให้กลายเป็นสิ่งปกติของสังคม ส่วนประสบการณ์หรือวัฒนธรรมของกลุ่มที่ถูกกดขี่ก็จะปรากฏในฐานะที่เป็นสิ่งเบี่ยงเบนหรือมีลักษณะด้อยกว่า ตัวอย่างของกลุ่มคนที่ประสบกับการกดขี่ในรูปแบบของจักรวรรดินิยมวัฒนธรรม ได้แก่ คนอินเดียนแดงหรือคนแอฟริกัน ในยุโรป คนผิวในสังคมชาวคริสต์ เกย์และเลสเบียนในสังคมรักต่างเพศ เป็นต้น

* โปรดสังเกตว่าการใช้คำดังกล่าวนี้ของยังก็มีความหมายเกี่ยวข้องกับการกดขี่ในลักษณะที่แคบกว่าในทัศนะเรื่องความเป็นชายขอบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

⁷ Ibid., p. 53. จากข้อความที่ว่า “Marginals are people the system of labor cannot or will not use.”

5) **ความรุนแรง** เป็นการทำอันตราย การทำให้อับอาย และการทำลายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลเพียงเพราะพวกเขาเป็นสมาชิกของกลุ่มหนึ่ง ๆ เช่น กลุ่มผู้หญิง กลุ่มคนผิวสี กลุ่มเกย์ และเลสเบี้ยน เป็นต้น ความรุนแรงเช่นนี้มักเกิดขึ้นทั้ง ๆ ที่ไม่มีการขู่หรือไม่มีมูลเหตุจูงใจอันควร นอกเหนือจากความรุนแรงอาจเป็นการกระทำต่อผู้ที่เป็นเหยื่อโดยตรงแล้ว ก็ยังปรากฏในรูปของการทำให้สมาชิกของกลุ่มผู้ถูกกดขี่รับรู้ร่วมกันว่าพวกเขาอาจเสี่ยงต่อการถูกละเมิดได้ทุกเมื่ออีกด้วย*

ยังก็เชื่อว่าการกดขี่ทั้งห้ารูปแบบนี้สามารถครอบคลุมการกดขี่ที่คนทุกกลุ่มเผชิญได้ โดยที่สภาวะการกดขี่ของคนแต่ละกลุ่มจะประกอบขึ้นจากการผสมผสานกันของรูปแบบเหล่านี้ ในลักษณะที่แตกต่างกันไป ตัวอย่างเช่น คนชนชั้นแรงงานจะประสบกับการถูกขูดรีดและไร้ซึ่งอำนาจ แต่ในกรณีที่พวกเขาได้รับการจ้างงานและเป็นคนผิวขาวก็จะไม่ได้ถูกทำให้เป็นชายขอบหรือถูกกระทำ ความรุนแรง ส่วนเกย์นั้นเป็นกลุ่มที่ไม่ได้ถูกขูดรีดหรือไร้ซึ่งอำนาจแต่ก็เป็นเหยื่อของจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรมและความรุนแรง คนยิวประสบกับจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรมและความรุนแรงและสมาชิกจำนวนมากของกลุ่มนี้ถูกขูดรีดและไร้อำนาจด้วยเช่นกัน คนแก่และคนพิการถูกกดขี่จากการทำให้เป็นชายขอบและจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรม ผู้หญิงเป็นกลุ่มที่ประสบกับการถูกขูดรีด ความไร้อำนาจ จักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรม และความรุนแรงที่มีฐานอยู่บนเรื่องเพศภาวะ สำหรับการเหยียดสีผิวในสหรัฐอเมริกาทำให้คนผิวดำและคนละตินจำนวนมากเป็นชายขอบ และยังพบว่าสมาชิกของกลุ่มหลังนี้มักจะประสบกับการกดขี่ทั้งห้ารูปแบบด้วย

จากคำอธิบายเรื่องการกดขี่ข้างต้นนี้ เราจะพบว่ายังก็ไม่ได้ให้กรอบเพื่อที่จะอธิบายการกดขี่ที่คนทุกกลุ่มเผชิญในลักษณะที่เป็นปรากฏการณ์หนึ่งเดียว และเธอไม่ได้แยกกรอบการอธิบายการกดขี่ของคนแต่ละกลุ่ม ตลอดจนไม่ได้จัดลำดับความสำคัญของการกดขี่แต่ละรูปแบบด้วย การอธิบายที่ไม่ได้เป็นกรอบหนึ่งเดียวสำหรับการกดขี่ของคนทุกกลุ่มมีข้อดีในแง่ที่ว่าสามารถหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงสถานการณ์การกดขี่ของกลุ่มคนทั้งหมดอย่างเหมารวม ต่างจากการอธิบายของนักทฤษฎีมาร์กซิสต์บางคนที่อาจลดทอนการกดขี่ทั้งหมดให้เหลือเพียงการกดขี่ทางชนชั้น ส่วนการที่ยังก็ไม่ได้ให้กรอบการอธิบายการกดขี่ของคนแต่ละกลุ่ม เช่น การเหยียดสีผิว อคติทางชนชั้น อคติแบบรักต่างเพศ ฯลฯ อย่างแยกออกจากกัน แต่แสดงให้เห็นว่าเป็นผลมาจากการผสมผสานกันของรูปแบบในห้าประการนี้ ก็ทำให้เรามีความหวังว่าจะสามารถแยกการกดขี่ที่คนแต่ละกลุ่มเผชิญได้ รวมทั้งเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่าง และการซ้อนทับกันของรูปแบบการกดขี่ที่แต่ละกลุ่มประสบในแต่ละบริบทได้ นอกจากนี้การที่ยังก็ไม่ได้

* โปรดดูรายละเอียดเพิ่มใน Ibid., pp. 48-63.

จัดลำดับความสำคัญของการกวดขี่แต่ละรูปแบบก็ยังคงทำให้เราไม่จำเป็นต้องละเลยจุดยืนสตรีนิยมของผู้หญิงผิวขาวด้วยเหตุผลที่ว่าผู้หญิงกลุ่มนี้ถูกกวดขี่น้อยกว่าผู้หญิงผิวดำ หรือพยายามแสวงหาผู้ที่ถูกกวดขี่มากที่สุดแล้วใช้จุดยืนของคน ๆ นั้นเพื่อเป็นพื้นฐานในการอธิบายเรื่องการกวดขี่ทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ คำอธิบายเรื่องการกวดขี่ของยังก์จึงทำให้เราน่าจะสามารถแยกการกวดขี่ของผู้หญิงออกจากการกวดขี่ที่คนกลุ่มอื่นเผชิญ และกระทั่งแยกการกวดขี่ในหมู่ผู้หญิงด้วยกันเองซึ่งอาจเป็นผลมาจากการซ้อนทับกับการกวดขี่ของคนกลุ่มอื่นด้วย

นัยยะของความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของระบบการกวดขี่แต่ละระบบเช่นนี้ หมายความว่า เราไม่จำเป็นต้องยอมรับว่ามุมมองของผู้กวดขี่ในเชิงเพศภาวะ เชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ เป็นจุดยืน หรือจุดยืนของกลุ่มชายขอบทุกกลุ่มสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการกวดขี่เรื่องเพศภาวะหรือการกวดขี่แต่ละเรื่องได้อย่างเท่าเทียมกัน เพราะการที่มุมมองหนึ่งจะเป็นจุดยืนได้จะต้องแสดงให้เห็นว่ามาจากการมีประสบการณ์กับการถูกกวดขี่ที่มีร่วมกับมุมมองของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม และการที่จุดยืนหนึ่งจะเป็น “จุดยืนสตรีนิยม” ได้ก็จะต้องแสดงให้เห็นว่ามีที่มาจากประสบการณ์ของการถูกกวดขี่เชิงเพศภาวะและมีทิศทางในทางการเมืองที่ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ ในแง่นี้เราสามารถมีจุดยืนสตรีนิยม หรือแม้กระทั่งจุดยืนสตรีนิยมผิวขาว จุดยืนสตรีนิยมผิวดำ จุดยืนสตรีนิยมโลกที่สาม ฯลฯ ตัวอย่างเช่น ในบริบทหนึ่ง ๆ ผู้หญิงผิวขาว ผู้หญิงผิวดำ และผู้หญิงกลุ่มอื่น ๆ อาจชี้บ่งตนเองเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน เนื่องจากประสบการณ์ของการกวดขี่ทางเพศที่พวกเธอมีร่วมกันและพัฒนาจุดยืนสตรีนิยมขึ้นมา ในบางบริบทผู้หญิงผิวดำอาจเผชิญกับรูปแบบของการกวดขี่ที่เป็นผลมาจากการทำงานที่ซ้อนทับกันระหว่างการกวดขี่ทางเพศและทางเชื้อชาติ และพัฒนาจุดยืนสตรีนิยมผิวดำขึ้นมา หรือในอีกบริบทหนึ่ง ผู้หญิงผิวดำก็อาจชี้บ่งตนเองเพื่อรวมเป็นกลุ่มเข้ากับผู้ชายผิวดำเพื่อพัฒนาจุดยืนของคนผิวดำขึ้นมา เพราะพวกเธอตระหนักว่าประสบการณ์ที่พวกเธอเผชิญเป็นผลมาจากการกวดขี่ทางเชื้อชาติอย่างเห็นได้ชัด เป็นต้น ผู้วิจัยเชื่อว่าลักษณะที่ซ้อนทับกันและเป็นพลวัตเช่นนี้อาจแสดงให้เห็นได้ว่ากลุ่มชายขอบที่เรียกว่า “ผู้หญิง” และจุดยืนสตรีนิยมไม่ได้มีลักษณะเป็นสาร์ตถะนิยม/สากลนิยม

แม้การอธิบายของยังก์ในข้างต้นดูเหมือนจะให้ความหวังว่าเราจะสามารถเห็นแบบแผนของการผสมผสานระหว่างรูปแบบของการกวดขี่ทั้งห้า อันอาจนำไปสู่การแยกกลุ่มทางสังคมซึ่งเรียกว่า “ผู้หญิง” และไปสู่ “จุดยืนสตรีนิยม” เป็นการเฉพาะ แต่ผู้วิจัยยังคงเห็นปัญหาประการหนึ่งว่า โดยอาศัยแนวทางของยังก์เช่นนี้ การจะระบุว่าการกวดขี่รูปแบบหนึ่ง ๆ เป็นการกวดขี่เชิงเพศภาวะ เชื้อชาติ ชนชั้น หรืออื่น ๆ ยังอาจเป็นเรื่องที่กระทำได้ไม่ถนัด ตัวอย่างเช่น หากมีกลุ่มทางสังคมสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้หญิง กลุ่มคนผิวสี และชนชั้นแรงงาน เผชิญกับการขูดรีดในฐานะที่เป็นหนึ่งในรูปแบบที่ร่วมกันประกอบขึ้นเป็นสภาวะการณ์การกวดขี่เฉพาะของกลุ่มตน

พวกเขาจะระบุได้อย่างไรว่าการชู้ตนั้น ๆ เป็นการกดขี่เชิงเพศภาวะ เชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ เราอาจเข้าใจถึงความยากลำบากในเรื่องนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น หากย้อนกลับไปพิจารณาสมมติฐานของ ฮูคส์ คอลลินส์ และฮาร์ทซ็อคที่ว่า ระบบการกดขี่แต่ละระบบมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างสลับซับซ้อนและในหลาย ๆ กรณี การกดขี่เชิงเพศภาวะก็ซ้อนทับกับการกดขี่ทางเชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ ผู้วิจัยเห็นว่า ในทางปฏิบัตินั้น จำเป็นที่จะต้องมีการสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนากันระหว่างผู้หญิงด้วยกันเอง และระหว่างกลุ่มชายขอบต่าง ๆ เพื่อที่ว่าพวกเขาจะสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและได้มาซึ่งความเห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับเรื่องเกณฑ์ที่จะใช้ในการชี้วัดว่า การกดขี่ในเชิงเพศภาวะ เชื้อชาติ ชนชั้น ฯลฯ มีความหมายอย่างไร และเพื่อที่พวกเขาจะสามารถหาแนวทางในการปลดปล่อยที่จะไม่บดบังวาระทางการเมืองของกันและกัน

สมมติฐานในเรื่องความเป็นประธานแบบปัจเจกเป็นสิ่งที่นำทฤษฎีสตรีนิยมแนวจุดยืนแนวสตรีนิยมไปสู่ปัญหาใหม่ เพราะในที่สุด มโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบจะต้องแตกเป็นเสี้ยวเสี้ยว จนไม่เหลือประธานผู้ครอบครองจุดยืนที่สามารถวิเคราะห์เรื่องการกดขี่อย่างเป็นระบบเอาไว้ได้ อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสนอทางเลือกโดยการตีความว่าประธานชายขอบในทฤษฎีดังกล่าวเป็นประธานในลักษณะกลุ่ม โดยนำเรื่องกลุ่มทางสังคมของยังก์มาช่วยในการอธิบาย ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่านอกจากจะทำให้สามารถเข้าใจมโนทัศน์เรื่องประธานชายขอบได้อย่างสอดคล้องกับทัศนะของนักคิดในทฤษฎีนี้แล้ว ยังทำให้มโนทัศน์ดังกล่าวไม่ต้องประสบปัญหาเรื่องการแตกเป็นเสี้ยวเสี้ยวในเชิงอัตลักษณ์ของมโนทัศน์เรื่องประธานชายขอบด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้อาศัยเกณฑ์เรื่องการกดขี่ของยังก์เพื่อเป็นตัวอย่างในแก้ปัญหาเรื่องสารัตถะนิยม/สากลนิยมของประธานแบบกลุ่ม ข้อสรุปที่ผู้วิจัยได้จากการศึกษาในครั้งนี้คือ ในที่สุดแล้วมโนทัศน์เรื่องความเป็นชายขอบยังน่าที่จะเป็นฐานของจุดยืนสตรีนิยมและสถานะพิเศษทางญาณวิทยาต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Alarcón, Norma. The Theoretical Subject(s) of This Bridge Called My Back and Anglo-American Feminism. In Gloria Anzaldúa (ed.), **Making Face, Making Soul: Haciendo Caras**, pp. 356-369. San Francisco: Aunt Lute Foundation, 1990.
- Andermahr, Sonya; Lovell, Terry and Wolkowitz, Carol. **A Concise Glossary of Feminist Theory**. New York: Arnold, 1997.
- Bar On, Bat-Ami. Marginality and Epistemic Privilege. In Linda Alcoff and Elizabeth Potter (eds.), **Feminist Epistemologies**, pp. 83-100. New York and London: Routledge, 1993.
- Cassel, Elaine Cassel. How to Stop False Confessions such as in the Central Park Jogger's Case. **CNN.com** (17 December, 2002). Available from: <http://archives.cnn.com/2002/LAW/12/17/findlaw.analysis.centralpark.jogger/index.html> [2007, February 26].
- Code, Lorraine. Is the Sex of the Knower Epistemologically Significant? In **What Can She Know? Feminist Theory and the Construction of Knowledge**, pp. 1-26. Ithaca: Cornell University Press, 1991.
- Collins, Patricia Hill. The Social Construction of Black Feminist Thought. **Signs** 14, 4 (Summer 1989): 745-773.
- Collins, Patricia Hill. Learning from the Outsider Within: The Sociological Significance of Black Feminist Thought. **Social Problems** 3, 6 (1986): S14-S32.
- Collins, Patricia Hill. **Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment**. Boston: Unwin Hyman, 1990.
- Collins, Patricia Hill. Comment on Hekman's "Truth and Method: Feminist Standpoint Theory Revisited": Where's the Power? **Signs** 22, 2 (Winter 1997): 375-381.
- Gettier, Edmund. Is Justified True Belief Knowledge? In Ernest Sosa and Kim Jaegwon (eds.), **Epistemology: An Anthology**. Massachusetts: Blackwell, 2001.

- Haraway, Donna J. Situated Knowledge: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective. *Feminist Studies* 14, 13 (1988): 575-599.
- Harding, Sandra. *The Science Question in Feminism*. New York: Cornell University Press, 1986.
- Harding, Sandra. Comment on Hekman's "Truth and Method: Feminist Standpoint Theory Revisited": Whose Standpoint Needs the Regimes of Truth and Reality? *Signs* 22, 2 (Winter 1997): 382-391.
- Harding, Sandra. Introduction: Standpoint Theory as a Site of Political, Philosophic, and Scientific Debate. In Sandra Harding (ed.), *The Feminist Standpoint Theory Reader*, pp. 1-16. New York: Routledge, 2004.
- Hartsock, Nancy C. M. *Money, Sex, and Power: Toward a Feminist Historical Materialism*. New York & London: Longman, 1983.
- Hartsock, Nancy C. M. The Feminist Standpoint: Developing the Ground for a Specifically Feminist Historical Materialism. In Sandra Harding (ed.), *The Feminist Standpoint Theory Reader*, pp. 35-54. New York: Routledge, 2004.
- Hartsock, Nancy C. M. Comment on Hekman's "Truth and Method: Feminist Standpoint Theory Revisited": Truth or Justice? *Signs* 22, 2 (Winter 1997): 367-374.
- Hartsock, Nancy C. M. Rethinking Modernism: Minority vs. Majority Theories. *Cultural Critique* 7 (Autumn 1987): 187-206.
- Hartsock, Nancy C. M. Postmodernism and Political Changes: Issues for Feminist Theory. *Cultural Critique* 14 (Winter 1989-1990): 15-33.
- Hekman, Susan. Truth and Method: Feminist Standpoint Revisited. *Signs* 22, 2 (Winter 1997): 341-365.
- Hirschmann, Nancy. Feminist Standpoint as Postmodern Strategy. In Sally J. Kenney and Helen Kinsella (eds.), *Politics and Feminist Standpoint Theory*, pp. 73-92. New York: The Haworth Press, 1997.
- hooks, bell. *Feminist Theory from Margin to Center*. Boston: South End Press, 1984.
- hooks, bell. *Yearning: Race, Gender and Cultural Politics*. Boston: South End Press, 1990.

- Humm, Maggie. **The Dictionary of Feminist Theory**. New York: Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf, 1995.
- Hundleby, Catherine. Where Standpoint Stands Now. In Sally J. Kenney and Helen Kinsella (eds.), **Politics and Feminist Standpoint Theories**, pp. 25-44. New York: The Haworth Press, 1997.
- Lukács, George. **History and Class Consciousness: Studies in Marxist Dialectics**. Cambridge, Massachusetts: MIT Press, 1971.
- O'Leary, Catherine M. Counteridentification or Counterhegemony? Transforming Feminist Standpoint Theory. In Sally J. Kenney and Helen Kinsella (eds.), **Politics and Feminist Standpoint Theories**, pp. 45-72. New York: The Haworth Press, 1997.
- Spelman, Elizabeth V. **Inessential Woman: Problems of Exclusion in Feminist Thought**. Boston: Beacon Press, 1988.
- Tanesini, Alessandra. **An Introduction to Feminist Epistemologies**. Oxford: Blackwell, 1999.
- Young, Iris. **Justice and the Politics of Difference**. Princeton: Princeton University, 1990.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววรรณาทองสิมา เกิดวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2516 สำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ จากคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2536 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2546

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย